

διότι εἶναι βέβαιος μία παρικομία ὅπου λέγουσι τινες ὁ τρώ-
γων καὶ χορταίνων τὴν ἰδικήν του κοιλίαν, ποτὲ δὲν πιστεύει
τὴν νυστικήν καὶ ἀχόρταγον τῶν ἄλλων.

Διατελῶ ἐν μεγίστῃ ταπεινοφροσύνῃ. (Ἐν . . . τῇ . . .

Τῆς Ὑμετ. Ἀντιλήψεως

τέκνον πηθείνιον

Διδάσκ. Ε. Σ.

4.

Τὴν Σεβασμιότητα Ὑμῶν ὑποκλινέστατα προσκυνῶ καὶ
τὴν δεξιάν ἀσπάζομαι.

Σεβασμιώτατε δέσποτα.

Ἐπειδὴ εἶμαι ἁμαρτωλὸς βασανίζομαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκ
τῶν ἁμαρτιῶν ἐτυφλώθην καὶ δὲν εἰσήχθην εἰς κανὲν χω-
ρίον ἐκ τῶν ἑξ ὑμῶν προτινόντων.

Τώρα σὲ παρακαλῶ ἐλέησόν με εἰ βούλει καὶ πέμψον
μίαν διαταγὴν εἰς Μ. . . δι' ἐμὲ καὶ μὴν λάβητε ὑπόψιν τὸν
λόγον τοῦ Κ. . . ὅπου εἶπε θὰ πιάσω τὰ ντράβαλα μὲ τὸν
κύρ Θ. διότι δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ φθονήσῃ ἀλλὰ ἀφοῦ μὲ εἶδε
εἰς αὐτὴν τὴν αἰσχρὰν κατάστασιν ἔπρεπε νὰ μὲ ἐλεήσῃ
καίτοι ἡμάρτηκα αὐτῷ πρὸ ἑξ ἐτῶν, διότι ἡ χρεία φασὶν
χαλνάει τὸν νόμον λέγει ἐν παραμύθιον καὶ αὐτὸς δὲν οἶδε
τί θὰ εἴπῃ πενία κρατήσας τὰ δύο τετράδια γραψίματος
ἀναμένω ἀπάντησίν σας.

Δεόμενος τοῦ Θεοῦ διαφυλάττειν ὑμᾶς ὑγιεῖς καὶ εὐδαί-
μονας μένω

ἐλάχιστος ἀμνὸς
Γ. Ν. Ρ.

5.

Σύμερον εὐχαρίστος καὶ Ἀβίαςτος ὄντες Ἀπαντες καὶ
ὁμόφρωνοι Μουχταροδιμουγέροντες καὶ κάτοικη τοῦ χωροῦ
Δ . . . Συμφρονήσαμεν τὸν Α. Α. Ν. ἐκ τοῦ χωροῦ Β . . .
ὥς Αἰπουτηρουτὴν εἰς ταῖς Δίο ἐκκλησίαις μας τοῦ Ἀγίου

Νικολάου καὶ τῆς Ὑπεργίας Θεωτόκου Διὰ νὰ μᾶς τὰ Δια-
τηρίσι τακτικὸς καὶ Διὰ νὰ λάβῃ τῷ ἀράτα τοὺς Ἀπὸ τοὺς
Ἄλους ἐπουτρόπους τοὺς Δίω Σ. Ν. καὶ Κ. Ν. καὶ Ἄν
Αὐτοὶ Δὲν τὰ παραδῶσιν ἔμους εἵμεσθε ἠπέφθινοι Διὰ νὰ
τοὺς παρασίρομε εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν :

Γένητω !

6.

Οἱ ὑποφαινόμενοι ταπεινοὶ Μουχταροδιμουγέροντες τῆς
κοινότητος Γ . . . καὶ τέκνα πηθείνια τῆς Ὑμετ. Σεβασμιό-
τητος καθυποβάλλωμεν θερμῶς ἐνώπιον τῆς Σεβασμιότητός
Σας τὰ βαθύτατα σεβάσματα ἡμῶν ἐπομένως δὲ καὶ τὴν
ἑξῆς ἱκετήριον διαβεβαιῶσιν ἡμῶν. Ὁ Συγχωριανὸς μας
Α. Κ. ἐντὸς ἐννέα ἐτῶν ἀκριβῶς ὑπανδρευθεὶς μὲ τινὰ συγ-
χωριανὴν ἡμῶν Μ. Γ. ἐκουσίως, καὶ οἰκιοθελῶς, καὶ ζήσας
μετ' αὐτῆς ἐπὶ δύο ἔτη εἰρηνικῶς.

Μετὰ παρέλευσιν δὲ τῶν δύο ἐτῶν, μετεβλήθη ἡ γνώμη
τῆς γυναικὸς του καὶ ἐγερεῖσα, ἀνεχώρησεν διὰ νυκτὸς ἑξ
αὐτοῦ, καὶ παραλαμβάνει ἕτερον τινὰ συγχωριανόν, καὶ ζήσας
μετ' αὐτοῦ περίπου τῶν ἑξ μηνῶν παρανόμως, ὁ τοιοῦτος
ὅμως ἐγκαταλιπὼν αὐτὴν ἐν ἀπωλείᾳ ἑξηνητεύτῃ, ἔμεινε
παρ' αὐτοῦ μόνη, τέλος πάντων μετανοήσασα τῆς κακῆς
πράξεως ἣν ἐποίησε, μεταθέτει μεσίτας δι' ἐπάνοδον εἰς τὸν
συζυγικὸν τῆς οἴκον, ἡμεῖς δὲ βλέποντες αὐτὴν ὅτι πλέον
ἔμετανόησε παρακαλοῦντος τοῦ συζύγου τῆς ἑξ ἡμῶν παρα-
λαμβάνει πάλιν τὴν σύζυγόν του εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ ζή-
σας αὐτόσε, ἑξ ἐκείνου τοῦ καιροῦ μέχρι τὸν παρελθόντα
Ἀπρίλιον τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, δι' οὗ πάλιν ἀνεχώρησεν ἐκ
δευτέρου, διὰ νυκτὸς ἑξ αὐτοῦ λεηλατῶν καὶ τὸν οἶκόν του,
καὶ εὐρίσκεται μέχρι σήμερον φευγᾶτος ἐν τῷ οἴκῳ ἐνὸς
γαμβροῦ τῆς Χ. Α. ἔνθα ἐλέχθησαν καὶ τόσα ἀπρεπῆ καὶ
ἐντροπαλὰ λόγια ἐκ τοῦ στόματός της. Ὅθεν οὖν θερμῶς
καθικετεύωμεν τὴν ὑμετ. Σεβασμιότητα τὸν πνευματικόν

πατέρα καὶ ποιμενάρχην ἡμῶν ὅπως δώσης τοῦ καθενὸς τὴν διάλυσιν τῆς διαζεύξεως, διότι πλέον αὐτὴ δὲν εἶναι χρήσιμος δι' αὐτόν, καὶ ὁ καθεὶς νὰ λάβῃ τὸ ζητούμενον τῆς διαλύσεως. Πεποιθότες κτλ.

Τῆς ὑμετ. Σεβασμιότητος
τέκνα εὐπειθέστατα
(Ἐπονται ὑπογραφαί).

7.

Ἐπειδὴ ὑφίσταται νόμος ὅτι πᾶς ἀρραβὼν μὴ παρὰ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἀρμοδίως λελυμένος ὑπάρχει καὶ ἡ τοιαύτη πρᾶξις ἄκυρος καὶ ἀνίσχυρος, διὰ τοῦτο εὐσεβάστως εἰδοποιεῖτε ἡ Ὑμετ. Σεβασμιότης ὅτι ὁ συγχωριανός μας Λ. υἱὸς τοῦ Γ. Σ. ὑπάρχων εἰς τοιοῦτον δεσμόν ὥς εἴθισται παρ' ἡμῖν πρὸ δεκαπενθημερίας μετέβη εἰς Χ... καὶ ὥς πληροφροούμεθα ἐστέφθη μεθ' ἄλλης. Ἴνα μὴ παρεκτρέπονται πρῶτον οἱ νέοι πρὸς τοὺς γονεῖς των καὶ δεύτερον δέον νὰ τηρῶνται οἱ νόμοι καὶ τύποι τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν θρησκείας πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Παρακαλεῖται ἡ ὑμετ. Σεβασμιότης ἡ ἀεὶ φροντίζουσα τὴν ἡθικὴν καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξιν τοῦ παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἱ. Χριστοῦ ἐμπιστευθέντος εὐσεβοῦς ποιμνίου ὅπως εὐδοκοῦσα ἐξετάσει δι' ἧς ὁδοῦ Αὕτη γινώσκει ἡ ταπεινὴ μας αὕτη εἰδοποίησις ἀποβλέπει οὐχὶ μόνον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, διότι ὥς πληροφροούμεθα τοῦτο γέγονεν καὶ ὃ γέγονεν γέγονεν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπακολουθήσωσιν ἢ μᾶλλον γίνωσιν τοιαῦται παρατυπίαί εἰς τὸ ἐξῆς, ἐνεκρίθη εὐσεβάστως παρ' ἡμῶν πρὸς περιφρούρησιν τῶν μὴ παραλυσίων τῶν νέων, εἴ δυνατόν ὑπὸ τῆς Κυριαρχικῆς βακτηρίας τοῦ σεπτοῦ ἡμῶν Ποιμενάρχου ἐνεργηθῶσι τὰ νόμιμα. (Ἐν Τ... τῇ

8.

Θεοφιλέστατε καὶ Ἁγιε Δέσποτα Τὸ καθ' ἡμᾶς Ἐπαρ-

ΤΥΠΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ ΛΙΝΤΖΟΥΡΙΑΣ

χεῖα Ἀρχιερεύοντι Ἐπισκοπῇ Π. . . Λ. ἐφένδη. Γονυκλιτῶς ἀσπάζομαι τὴν Σταυρὸ εὐλογὸν Σεβαστὴν μοι Δεξιὰν χεῖραν σας.

Τῇ 2 Μοῖου Μηνὸς . . . ἐν Κ. . .

Ἐγὼ δὲ τὸ κατὰ πνεῦμα ταπεινὸν τέκνον σας Β. Ι. Κ. ἀπὸ Καζᾶ Φ. χωρίον Φ. σᾶς ἀνίγγιλα τελιγραφικῶς διὰ μέσου τοῦ ὀνόματος τοῦ Πανιερότατου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου Γ. τῆς Ἀγιοτάτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων ὑπερτοίμου καὶ Ἐξάρχου πάσης Ἡπείρου καὶ Κερκύρας τῇ 20 Ἀπριλίου Μηνός. Εἰς τὸ ὁποῖον τελιγράφιμα σᾶς εἶδο-ποιούσα κατεπύγουςαν ἀνάγκην νὰ μὴ γένῃ γάμος ἱεροτελεστίας πρὸς τὴν θυγατέραν μου Φ. πρὶν ἐμφανισθῶ ἐγὼ ὁ ἴδιος εἰς τὴν οἰκογένειάν μου καὶ σπίτι μου. Ὡς πατὴρ τῆς Φ. καὶ κοιδεμῶν εἰς τὰ παιδιὰ μου ἀνεγνωρισμένος εἰς τὸ νοφουζ νταριγιὲ τῆς Σεβαστῆς μοι Αὐτοκρατορίας! καὶ ὡς μακρὰν ὅπου εἶμαι ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἐμφανίζομαι διὰ γραμματός μοι πρὸς τὸ πνευματικὸν ἱερὸν τοῦ Μηστιρίου δικαστήριόν σας καὶ ἐν Ὄνόματι τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ ἐκ ψυχῆς μου καὶ λόγου μου δίδω εἰς τὸ Ἀρχιερατικὸν Ὄνομά σου Λ. ἐφένδη μας νὰ ἦσαι τέλειος κοιδεμῶν καὶ πληρεξούσιος (Βεκύλης) εἰς τὴν θυγατέραν μου Φ. παρ' ἐμοῦ τοῦ πατρός της Β. Ι. Κ. νὰ κάμετε ἄκερον τὴν ἀραβόνα. — ἄκερον. — διὰ τὸν λόγον ἡ ἀραβόνα ἐπράχθη καταχρηστικῶς ἀπὸ ἀκοιδαίμονας. — ἀνθρώπους ταραχοποιούς εἰς πρόσοπον ἄτεχνον ἄλρησκον καὶ ἀκοινόνιτον χωρὶς νὰ μοῦ γράψουν ἢ καὶ νὰ ἐρωτήσουν ἐμένα τὸν πατέρα εἰς τοιαύτην πράξιν. Ὡς ἀνήλικος οὕσα ἡ θυγάτηρ μου ἀντέχει εἰς τοὺς ἱερούς τοῦ Μηστιρίου Νόμους. — Συνάμα νὰ εἰδοποιήσετε καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν δικαστήριον εἰς τὰς Φ. ἐδρεύοντος ἐξάρχου Σταυροπιακῆς Μονῆς Γ. καὶ εἰς γέροντας τοῦ χωρίου Φ. νὰ μὴ πράξουν δόλιον στεφάνωμα ἀκόμη δὲ νὰ τοὺς πάρης καὶ ἐγγύησιν διὰ μέσον χουζιουμέτι Καϊμακάμη

Φ. νὰ μὴ πράξουν κανένα αἰσχρὸν κακὸν πρὸς τὰ παιδιὰ μου καὶ σπίτι μου καὶ δι' αὐτὰς τὰς πληροφορίας δόσατε εἰδησιν εἰς τὸν θεῖον μου κ. Δ. Σ. Δ. εἰς Φ. καὶ αὐτὸς μοῦ ἀπαντὰ γραπτός.

Ὁ Ταπεινὸς τῆς Ἐπαρχείας σας Τέκνον Β. Ἰ. Κ. γράφω.

9.

Πρὸς τὴν Α. Σ. Ἀγίου Ν. καὶ Π. κ. Δ.

Σεβασμιώτατε,

Οἱ βαθυσεβάστως ταπεινοὶ ἐκείναι ἐκ τῶν χωρίων Τμήματος Λ. σπεύδομεν ἐν τάχει ἵνα ποιήσωμεν γνωστὸν εἰς τὰς ἀκοὰς Ὑμῖν τὰ ἐπόμενα.

Πρὸ δέκα τεσσάρων ἐτῶν ἐκατοίκησαν εἰς τὰ χωρία μας δύο Ἀλβανοὶ ἐκ τῶν χωρίων Λ. Καζᾶ Τ. καλούμενοι Μ. Σ. καὶ Φ. Μ. Οἱ ρηθέντες πότε ἀγοράζοντες παρὰ τῆς Σ. Κυβερνήσεως δέκατα καὶ πότε ἀπλώνοντες γεννήματα βερεσέδια εἰς τὰ πέριξ χωρία μὲ τριπλασίαν ἀξίαν πότε δίδωσιν χρήματα δάνεια μὲ ὑπέρογκον τιμὴν ἡγουν τόκον φεῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐλεεινούς, οἱ ρηθέντες γνόντες ἐν τῷ διαστήματι τῆς πολυκαιρίας καλῶς τὴν ἀδυναμίαν τῆς χώρας μας προέβησαν εἰς τὸ γυναικεῖον φύλλον ἀλλαχοῦ διὰ χρημάτων καὶ ἀλλάχ ὅτι διὰ τῆς βίας πράττοντες ἀνουςιουργήματα καὶ μύρια κακὰ ἀκόμη δὲ καὶ τὸ ἐξῆς γεγονὸς ἔλαβε χώραν. Ἐπειδὴ ἡ καθ' ἑαυτοῦ ἔδρα αὐτῶν ὑπάρχει εἰς Ν. παρέλαβον ἐν τῷ ἰδίῳ οἰκήματι πτωχὴν κόρην ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ὡς ὑπηρέτριαν τὴν ρηθεῖσαν πτωχὴν καὶ ὀρφανὴν κόρην ἐξηπάτησαν διὰ μηχανορραφῶν καὶ πλαστῶν διηγήσεων θρησκευματος ἔσυρον αὐτὴν εἰς τὴν μαρὰν ἀσέλγειαν τῆς πορνείας ὅπου καὶ ἐγένεν ἔγκυος ὑπ' αὐτῶν βλέποντες οἱ ἐν λόγῳ ὀθωμανοὶ ἄλβανοὶ τὴν δεινὴν πράξιν καὶ θέσιν τῆς κόρης ὡς καὶ τὴν ἰδίαν θέσιν των κατέφυγον εἰς τὸ ἐξῆς στρατήγημα. Διὰ νὰ μὴ περιπέσῃ τὸ

γόητρον αὐτῶν ἔδωκαν ἀρκετὰ χρήματα εἰς τὴν κόρην καὶ παρακινήσαντες αὐτὴν ἵνα προβῇ εἰς ψευδῇ ἀγωγὴν ζητῶν τὴν τιμὴν της παρὰ τινι ἐκ Ν. Ι. Γ. ὅπου καὶ προέβη εἰς Α. δι' ἀναφορᾶς εἰς τὸ δικαστήριον Σεβασμιώτατε ! οὐδὲν ψευδέστερον γνωρίζομεν εὐσυνειδότης τὴν λυπηρὰν θέσιν τῆς κόρης καὶ μὴν δυνάμενοι ἵνα ἀντιπαραταχθῶμεν αὐτοῖς ζητοῦντες τὸν λόγον δικαστικῶς καθότι ἄλβανοὶ ὄντες διὰ μαχαίρων καὶ ὅπλων ἀφαιροῦν τὴν ζωὴν εἰς ὅντινα ἤθελε κάμει οὐχὶ ἔργων δικαστηρίου ἀλλὰ καὶ λόγων ἐναντίον των. Ἄλλ' ἀφ' ἐτέρου προβλέπομεν ὅτι τὰ θηλυκὰ καὶ τρυφερὰ γένη τῶν χωρικῶν εἰσὶ ἀγράμματα, περιφερόμενοι οἱ τοιοῦτοι εὐκόλως θέλουσι σύρει εἰς τὴν μαρὰν διάθεσίν των καταφεύγομεν ὅθεν καὶ θερμοπαρακαλοῦμεν ὑμᾶς ὡς ἀρχηγὸν τῆς ὁδοδ. ἡμῶν θρησκείας ἵνα μεταθέσητε αὐτοὺς ἐντεῦθεν ἐπειδὴ διατρέχομεν, ὡς ἔφθιμεν, μεγάλην ἀδυναμίαν καὶ δὲν τολμῶμεν ἵνα ἀντιπαραταχθῶμεν. Φανοῦ ὅθεν σεβασμιώτατε εἰς τὴν ἀδύνατον ἡμῶν χώραν προστάτης σπεύσατε, σώσατε ὑπὸ μοχθηρῶν κινδυνεύοντα χωρία, ἀπαλλάξατε ἐκ τῶν μοχθηρῶν αἰῶνα καὶ τρυφερὰ γένη. Εὐελπιστοῦμεν ὅτι εἰσακουσθήσεται ἡ θερμὴ αὕτη ἱκεσία μας. Ἐν... τῇ...

10.¹

Ἐξοχώτατε κ. Ἰατρέ,

Ἡ Κατάστασις τῆς ὑγείας μου ἡμέραν παρ' ἡμέραν καλῶς τερεῖται, ἀλλ' αἰσθάνομαι μερικὸν σφαγμὸν ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ Σώματος, ἡγουν ἐνοχλοῦμαι ὑπ' αὐτῶν ὡς εἶδος (τσουκνῆδες) δηλ. ἐνίοτε καίουν, ποτέ, ἐπὶ ποδῶν ποτέ ἐπὶ ῥάχεως ἐπὶ δεξιῷ καὶ ἀριστεροῦ μέρους, ὡς καὶ ἐνίοτε ἐπὶ Βλεφάρων τῶν ὀφθαλμῶν καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἀλλὰ μᾶλλον

1. Τὴν παρὰ πόδας ἐπιστολὴν πάνυ προφρόνως παρεχώρησεν ἡμῖν φίλος ἱατρός, παρ' οὗ ἐξαιτούμεθα συγγνώμην διὰ τὴν ἄνευ τῆς ἀδείας του δημοσίευσιν αὐτῆς.

ταῦτα οὔτε πόνον μοὶ προξενοῦν, ἀλλ' οὔτε κάμμίαν Ζημίαν, διότι θεωροῦνται πολλαὶ ἀνήκουσαι μετὰ ψυχρότητος μεγάλης. Ἀκόμη δὲν διαρκοῦσι οὔτε τὸ τέταρτον τοῦ λεπτοῦ τῆς ὥρας, ἅμα παρουσιάζονται ἐπὶ δακτύλων ἐν τῷ ἄμω ἐπὶ ῥάχεως. Τὸ μέρος τοῦ ἀριστεροῦ ὅπου ἐδιατυρίθη ὑπὸ ἀλείψεως τελείωσε τὸ Ζήτημα καθ' ὅλου πόνον δὲν ἐννοῶ δοκιμάζω αὐτὸ ἐπὶ στεναγμοῦ ἐὰν μοὶ προξενῇ τινὰ πόνον καθ' ὅλου. — Ἐκτὸς ἐπὶ ἀριστερᾶς πλευρᾶς ὅταν ἀναστενάξω ἐμποδίζει ὀλίγον τι. — Πάσαν πρωΐαν ὅταν σικώνομαι Βηχῶ 3 ἢ 4 φορὰς καὶ βγάλω πτῆσμα, ἅμα πίνω τίποτε ἐν τῷ ἄμω καθαρίζει, ἔπειτα οὔτε τὴν ἡμέραν πειράζομαι ὑπ' αὐτῆς ἀλλ' οὔτε τὴν Νύκτα μένω ἡσυχος.

Τὸ ἀριστερὸν αὐτίον ἐνίοτε Βομβεῖ ὡς εἶδος μελίσης οὐχὶ ὅμως νὰ αἰσθανθῶ καὶ πόνον.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω δὲν ἐνοχλοῦμαι ὑπ' ἄλλων τινῶν, ποσῶς, τρώγω μὲ ὄρεξιν, περιπατῶ, δὲν ἰδρῶνω, ἀλλ' ὁ σκοπός μου εἶναι νὰ γείνω ἐντελῶς καλὰ καὶ νὰ ἔλθω εἰς τὴν πρώτην σειρὰν, μορφὴν καὶ ὄψιν δηλ. νὰ ἐγκαταλειφθῇ παντελῶς τὸ κακὸν, ἐπειδὴ εἶμαι πολὺ περίεργος καὶ δειλός.

Πάντα τὰ ἄνω ἀναφερόμενα Λαμβάνεται ὑπὸ καλὴν ἔκποψιν καὶ σχολειάζεται ἀκριβῶς καὶ ὁδηγήσεται μοι ἐπὶ γραπτοῦ καὶ ἐπὶ φαρμάκων ἢ ὅπως ἐγκρίνηται.

Ἡ Τροφή μου διατηρεῖται ὑπὸ Γάλακτος, αὐγῶν μάλα τα ἐνίοτε κρέας σπανίως καὶ καθαροῦ ψωμίου. Διατελῶ.

Ἐν κτλ.

Υ.Γ. Περὶ τροφῆς ὁδήγησόν μοι ποία ἀπαγορεύεται;

Ὁ ἴδιος.

11.

[Σημ. Θὰ ἡδικοῦμεν, νομίζομεν, πολὺ καὶ τοὺς ἀναγνώστους τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Ἡμερολογίου» καὶ τὸν... γράψαντα, ἐὰν καὶ ἐν ἰῶτα ἀκόμη παραλείποντες μὴ ἐδημοσιεύομεν πιστῶς καὶ φωτοτυπικῶς, οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἔχει ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τὴν κατωτέρω αἴτησιν.]

Πανιερότατον ἈΓείας Π... Κύριον Κύριον Κύριον, Ν...

Ἄρ. Πυμένα τῆς ἐν Χριστῷ Ἐκκλησίας. — Πανσεβασμιώταται Δέσποτα. Μετὰ προσίκοντος Σεβασμοῦ, Ἀναφέρω ὑμῖν — Τᾷ ἐξῆς =; Εἰς τὴν οὖν τελῶν Διαταγὴν ὑποτελῶν διδάσκαλος — Κ. — ... » Παναγιώταται Δέσποτα Μετὰ Σεβασμιωτάτου παρακαλέσματος ἔρω ὑμῖν Ὅτι μόλις πρὸς τὸ Ζῆν Ἀρκουμένου μισθοῦ μοι — Παρακαλῶ Ὑμᾶς Ὅτι χρεῖαν ἔχων πρὸς τῶν 2: λιρῶν, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς — Β., Παρακαλῶ τὴν Αἰδεσιμότητά σου Ὅπως Στίλτετε ἡμῖν διαταγὴν — Διὰ νὰ λάβω αὐτὰ Διότι πτωχοὶ Ἔσμεν τὰ Κοσμικᾷ Διὰ τοῦτο — χρεῖαν αὐτῶν ποιούμεθα. Ὁ Ἀναφέρων Ταῦτα. Εἰς τὴν σὺν Ἀδεσιμότητα — Ταπεινὸς τῆς ἐν Χριστῷ καὶ Ὑμῖν =. = κτλ — κτλ — κτλ — —

Διδάσκαλος Κ... Ἐπώνυμων

Β... Μ... Κ..., 10/9 » Φεβρουαρίου 19..

... — » — » — » — » — » — » — »

Ὅτι ἀκριβέστατα ἀντίγραφα.

Ἐν Πρεμετῇ, Σεπτέμβριος τοῦ 1910.

ΑΚΡΙΤΟΜΥΘΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΣΟΦΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΩΡΑ

Ἐν τινι πόλει ἐπαρχιακῇ ἐνώπιον ἐνετικῆς οἰκοδομῆς, ἐν ᾗ ὑπῆρχον ἀξιοθέατα ἀντικείμενα :

Ὁ ἐπισκέπτης. — Ἦμπορεῖ κανεῖς νὰ ἴδῃ τὰς ἀρχαιότητας, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν εἰς τὸ σπίτι ;

Ὁ ὑπηρέτης. — Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὄχι. Αἱ κυρίαι εἶναι ἔξω.

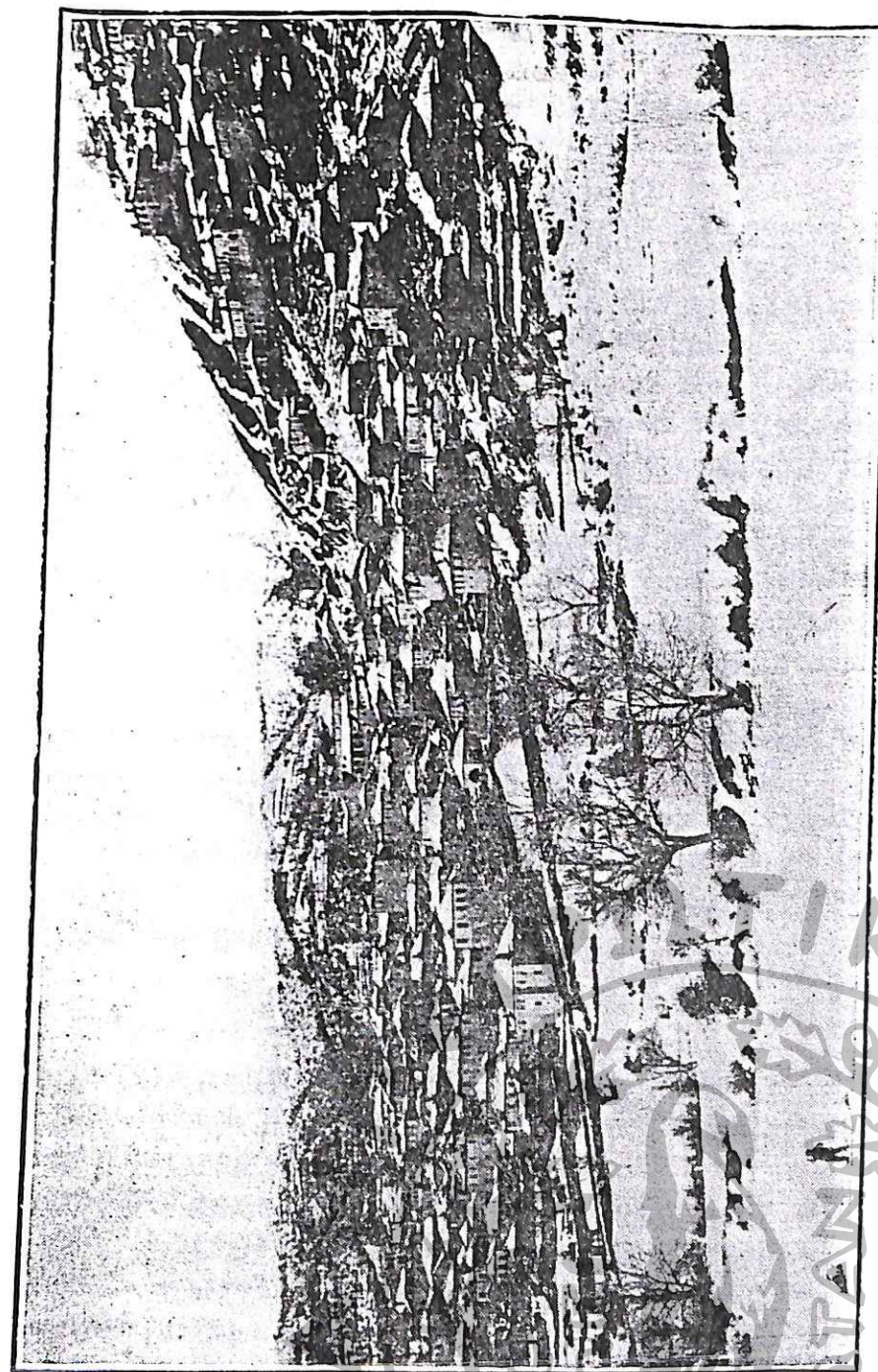
*

Εἰς κακοῦργόν τινα καταδικασθέντα εἰς θάνατον ἐδόθη ἡ ἄδεια νὰ ἐκλέξῃ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου του.

— Ἐπιθυμῶ, εἶπε, ν' ἀποθάνω ἐκ γήρατος.

*

Οἰνόφυλξ τις ἔλεγε· Διατείνονται ὅτι ἐν ποτήριον οἴνου δίδει δύναμιν· ἀλλ' ἰδοὺ ἐγὼ ἔπιον πλέον τῶν τεσσαράκοντα καὶ ὁμῶς δὲν ἤμπορῶ ἀκόμη νὰ σταθῶ εἰς τοὺς πόδας μου.

Ἡ ΜΠΑΓΙΑ ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ ΧΙΟΝΙΣΜΕΝΗ
(Φωτογρ. Γ. Χ. Δημητριάδου)

ΠΟΤΕ

Πότε ἀγριεύω κι' ἀσχημαίνω,
θηρίο γένομαι στ' ἀλήθεια
κι' ἓνα λεοντάρι φωλιασμένο
νοιώθω πῶς ἔχω μέσ στα στήθια.

*

Πότε πετιοῦμαι στὰ οὐράνια,
σὰν νὰ εἴμουν φτερωτὸς στ' ἀλήθεια
κι' ἓναν ἀητὸν μὲ περιφάνεια
νοιώθω πῶς ἔχω μέσ τὸ στήθια.

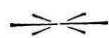
*

Πότε τονίζω τραγουδάκι
βγαλμένο ἀπ' τῆς καρδιάς τὰ βύθια,
κι' ἓνα γλυκόφωνο ἀηδονάκι
νοιώθω πῶς ἔχω μέσ τὰ στήθια.

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

- * Εἶναι τόσο παστρικός σὰν τῆς κόττας τὸ ποδάρι.
- * Γυναῖκα καὶ χειμωνικό, ἡ τύχη τὰ διαλέγει.
- * Γυναῖκα μὲ λυχνάρι ἂν ᾔδῃς, θὰ νᾶβγῃς γελασμένος.
- * Εὐθὺς ποῦ ᾔγγιζεις Ὀδρὸν, τὸ μάτι του φωνάζει.
- * Ὅποιος κάθεται καλὰ καὶ πέλαγο γυρεύει,
Ὁ διάβολος τοῦ κώλου του κουκκιά τοῦ μαγειρεύει.
- * Γιὰ τὸν γαμπρὸ γεννᾷ κι' ὁ κόκκοτας καὶ γιὰ τὸ γυιὸ οὐτ' ἡ
κόττα.
- * Ἄς μ' ἀγαπάει ὁ ἐπίσκοπος κι' ἄς μὲ μισᾷ οἱ διάκοι.
- * Βάνει τὸν λύκο πιστικό, τὴν ἀλουποῦ δραγάτη.
- * Γύφτικο σπίτι καίγεται καὶ βιὸ δὲ λογαριάζεις;

ΚΛΙΑΜΑΤΑ

Ὅλα γύρω μου κλαῖνε... Ὁ ἥλιος φεύγοντας ἔρριξε δυὸ ἀχτί-
δες θαμπές καὶ τρεμουδιάρικες σὰν νᾶκλεγε γιὰ κᾶτι. Σὰν κᾶτι
νὰ χαιρέτιζε γιὰ ὑστερνὴ φορὰ...

Τὸ χωριὸ βουβό· μονάχα ἡ καμπάνα σημαίνει κλαυηάρικα κι'
αὐτὴ τὴν ἀγρυπνία... Τὰ μαῦρα κυπαρίσια μὲ παράπονο πότε
κυττᾶν στὰ πόδια τους τὰ μνήματα καὶ πότε τὸ θαμπὸ καὶ σκα-
νιασμένο φεγγάρι... Κλαίει καὶ τὸ ποτάμι τ' ἀσταμάτητο, ἀφή-
νοντας μὲ τὸ μουρμουρητό του κᾶποια κλαυηάρικη βοή... κᾶποιο
θανάτου κλιάμα. Θρηνοῦν κ' οἱ γέρικες ἱτιές μὲ τὰ κεφάλια κάτω
καὶ τὸ ψιθύρισμα τῶν φύλλων των ἀκολουθαίει τὸ νεκρικό διάβα
τοῦ ποταμοῦ. Θρηναίει κι' ὁ μύλος ὁ κατάκλειστος μὲ τοὺς ὑγροὺς
καὶ μισογκρεμισμένους τοίχους του, ποῦ βλέπουν τ' ἀγκομάχημα
τ' ἀφροῦ. Θλιμένα ἀργοσειοῦνται τὰ κισσόφυλλα στοῦ κάστρου τὰ
χαλάσματα...

Οἱ ράχες καὶ τὰ πλάγια ἀχολογοῦνε ἀπ' τὸ θρηνο τοῦ ἐρωτεμέ-
νου τοῦ βοσκοῦ, ποῦ λέει τὸ μοιρολόγι του μὲ τὴ φλογέρα του
τὴ θλιβερή... Κλαίει τὸ σκυλι τοῦ κοπαδιοῦ οὐρλιάζοντας καὶ
σκάφτοντας τὴ γῆ, τὴ γῆ τὴν ἄπονη... τ' ἀτελείωτο μνήμα... Τὰ
πρόβατα λαχταριστὰ βελιάζουν. Καὶ τὸ θεριὸ τοῦ λόγγου μουγκρίζει
μιὰ φορὰ... Θυμᾶται ὁ Γκιώνης τὸ παλὸ τὸ κριμά του καὶ ἀρ-
χίζει καὶ τὸ κλαίει... Κ' ἓνας τῆς νύχτας πονεμένος στρατοκόπος
τραγουδάει ἀπ' τὴν καρδιά του

τὰ βάσανα κι' οἱ πόνοι
κι' οἱ ἀναστεναγμοί...

Κ' ἐγὼ τοῦ πόνου τὸ παιδί, ποῦ πειὰ δὲ βλέπω φῶς, ἐγὼ ποῦ
ὥς τώρα εἶδα τὴν ἀγάπη μου συντρίμμα νὰ διαβαίνει, κουνώντας
μελαγχολικά τῆς ἄρπας μου τὲς χόρδες, γυρίζω τραγουδώντας κᾶ-
ποιο τραγοῦδι κλιάμενο. Καὶ κλαίω παληᾶς ἀγάπης τὰ χαλά-
σματα...

Ὡ κόσμε!... κλιάμα ἀτελείωτο!!!...

Δέλδινον, 10/910.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Γ. ΠΑΠΑΣ
(Ζιτσαῖος)

Η ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ ΜΑΪΝΑΣ

Στὸν σεβαστό μου δάσκαλο Χ. Χρηστοβασίλη
ἀφιερώνεται.

Εἶχε σουρουπώσει κι' ὁ Γιώργης τῆς Κώσταινας, ποῦχε πάει τὸ πρωῒ στὸν μύλο μὲ τὸ ζωντόβολο, δὲν εἶχε γυρίσει ἀκόμα.

Ὁ μύλος εἶτανε δυὸ ὥρες μακρὺ, κάτω στὴν Βρύση, πέρ' ἀπ' τὸν Βαθύλακκο.

Ἕνας δρόμος διαβλεμένος.

Γκρεμὸς ἀπὸ δῶ, γκρεμὸς ἀπὸ κεῖ, χαλασμένος σ' ἄλλο μέρος καὶ τόσο στενός, ποῦ μὲ δυσκολία τὸ πόδι ἐνὸς ζῶου μποροῦσε νὰ σταθῇ.

Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἀπὸ τέτοιους δρόμους διαβαίνανε κάθε μέρα γυναῖκες καὶ ἄνδρες μὲ τὰ ζωντόβολά τους γυρίζοντας ἀπ' τὸν μύλο μὲ φορτωμένο τὸ πρᾶμμά τους ἢ ζαλωμένοι ξύλα καὶ κλαδὶ κοὶ πολλὰς φορὲς καὶ καβάλλα στὸ καῦμένο τὸ ζωντόβολο.

Ὁ γκρεμὸς κάτω δὲν ἔχει βάθος. Λένε μάλιστα πῶς ἐκεῖ μέσα εἶναι ἡ «Τρύπα τοῦ Διαβόλου» κι' ὅτι ὅλοι οἱ πειστικοὶ ἀκοῦνε κάθε νύχτα φωνὲς καὶ χουγιατὰ κάτω στὸν λάκκο, καὶ κάνουν ὅλοι τὸν σταυρό τους σὰν διαβαίνουν ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Κι' ὁ Σταυρός—μεγάλ' ἡ χάρι του—διώχνει ὅλα τὰ δαιμόνια καὶ τοὺς βρυκολάκους κι' ὅλα τὰ σκιάσματα καὶ τὰ ξωτικά καὶ τὰ κάνει ν' ἀρατιστοῦν καὶ νὰ τσακίσουν στὰ τέσσερα.

Κάθε βουνὸ καὶ κάθε σπηλιὰ καὶ κάθε δεντρὶ καὶ βράχος καὶ μονοπάτι στ' ἀπλοῖκά χωριά μας ἔχει καὶ τὴν ἱστο-

ρία του—ἱστορία βαφτισμένη μὲ τὲς πρόληψες τοῦ λαοῦ καὶ τὲς παραδόσεις του τὲς παράξενες, ὅπου τὸ ὑπερφυσικὸ ἔχει μεγάλο ρόλο.

Ἐδῶ κατοικοῦσε κάποτε ἓνα σκιάσμα κ' ἐμαρμάρωνε ὅποιον διάβαινε, ἐκεῖ μέσα νεράϊδα ὠμορφη καὶ ξωτική, ποῦ πλάνευε τὰ παλληκάρια καὶ τᾶσερνε στὴν σπηλιὰ της, ἀπ' ὅπου δὲν ξανάβγαιναν πλειά.

Ἐκεῖ ἡ «Κουδουνότρυπα», ποῦ εἶχαν κάποτε οἱ δαιμόνοι στὰ βάθη της σιδεράτικο καὶ τῶβαλαν νὰ φκιάσουν μιὰ μεγάλη καμπάνα, ποῦ νὰ φτάνη ὡς τὸν οὐρανό, μὰ ἓνας ἄγγελος Κυρίου τοὺς ἐστοίχειωσε ὅλους καὶ ἔμεινε ἡ καμπάνα μισὴ μέσα στὰ σπλάχνα τῆς γῆς. Κι' ὅποιος ρίχνει τώρα μέσα στὴ πέτρα τὴν σκοτεινὴ καμμιὰ πέτρα μεγάλη, ἀκούει ἓναν κρότον ἀπόμακρο καὶ βαθὺ μέσα στὰ σπλάχνα τῆς γῆς καὶ τὸν ἦχο μιᾶς καμπάνας, ποῦ ἀντηχεῖ λυπητερά.

Παρέκει ἐκεῖνος ὁ κορμὸς εἶτανε κάποτε ἡ κατοικία κάποιου στοιχειοῦ, κάποιου δράκοντα, πῶτρωγε παλληκάρια, μὰ ἓνας ἅγιος τὸ ξόρκισε μιὰ μέρα καὶ τὸ δέντρο, ποῦ κατοικοῦσε τὸ στοιχείο, ξηράθηκε καὶ ὁ δράκος ἔμεινε ἐκεῖ μέσα καὶ θὰ βγῇ τὴν Δευτέρα Παρουσία γιὰ νὰ κριθῇ ἀπ' τὸν μεγάλον Κριτὴ καὶ νὰ ξεράσῃ τὰ παλληκάρια ποῦχε καταπιῇ. . .

Εἶχε σουρουπώσει κι' ἡ Κώσταινα, βλέποντας πῶς ὁ γυὸς της δὲν εἶχε γυρίσει ἀκόμα, ὑποψιάστηκε μὴν ἔπαθε τίποτε καὶ κλαίγοντας καὶ μυριολογώντας βγήκε ἔξω στὸν δρόμο κ' ἐρωτοῦσε τὸν κόσμο, ποῦ ἔρχονταν ἀπ' τὰ χωράφια ἢ τὰ λόγγα ἂν εἶδανε πουθενὰ τὸ παιδί της.

Ἀλλὰ κανεὶς δὲν εἶχε ἰδῇ τὸ Γιώργη. Κ' ἡ δυστυχισμένη μάννα δὲν ἤξερε ποῦ νὰ σταθῇ ἀπ' τὸ κακό της καὶ τί νὰ κάνῃ.

Βγαίνει σὲ μιὰ ραχούλα κι' ἀπὸ κεῖ ἀγναντεύει κατὰ τὸν

Βαθύλακκο. Ἀλλὰ ἡ σκοτεινιά τῆς βραδειᾶς δὲν τὴν ἀφήνει νὰ ἰδῇ μακρυά.

Τότε ἔμπηξε τὲς φωνές :

— ὦωωωω . . ρεεε Γιώωω . . ρηηηηη ! . . . Γιώωω . . . ρηηηη ! . . . ὦωωω . . ρεε Γιώωωω . . ρηηηη ! . . .

Μὰ ποῦ Γιώρης ! Οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόαση. Χωρὶς ἄλλο κάποιο κακὸ θὰ τοῦρθε, κ' ἡ δυστυχισμένη ἡ μάννα, ἀκουμπώντας στὸ γέρικο ραβδί της καὶ μυριολογώντας πῆρε τὸν δρόμο γιὰ τὸν μύλο, ἂν κ' ἡ ὥρα ἐκεῖνη εἴταν ὥρα πῶβγαιναν τὰ σκιάσματα καὶ τὰ στοιχειά. Μὰ τί δὲν ἀψηφᾷ ἡ μάννα ! Σὲ τί κινδύνους δὲν ρίχνεται γιὰ τὸ παιδί της ! Τί γκρεμοὺς καὶ τί λακκώματα δὲν ἀψηφᾷ γι' αὐτό !

Ἐκαμε τὸ σταυρό της μουρμουρώντας κάποια προσευχή κρυφῇ καὶ κίνησε κατὰ τὸν Βαθύλακκο. Ὑστερ' ἀπὸ κάμποσο δρόμο στάθηκε γιὰ ν' ἀφρικαστῇ κ' ἔβαλε πάλι τὲς φωνές :

— ὦωωω Γιώωωρηηη ! . . . Γιώωωρηηη ! . . . ὦωωω . . . ρεε Γιώωωωω . . . ρηηηηη ! ! . . .

Μονάχα οἱ ραχοῦλες καὶ τὰ λακκώματα ἀντιλαλοῦσαν στὴν φωνή της. Καμμιὰ φωνή δὲν τῆς ἀπολογιόντανε.

Τὸ σκοτάδι εἶχε γίνει πλειὰ πλειὸ πυκνὸ κ' εἶχε σκεπάσει τὰ γύρω μὲ τὰ δόλωμαυρα σὰν πίσσα φτερά του. Δὲν ἤγλεπε παρέκει ἀπὸ τὴ μύτη της. Κ' οἱ δρόμοι ἄρχισαν νὰ γένουνται ἀδιάβατοι καὶ στενοὶ καὶ κάτω οἱ γκρεμοὶ ἄνοιγαν τὸ μεγάλο στόμα τους σὰν γιὰ νὰ τὴν καταπιοῦν καὶ μέσα στὸν βυθὸ κάτι παράξενες καὶ τρομαχτικὲς φωνές, ποῦ κάνουν τὸ αἶμα νὰ παγώσῃ μέσα στὲς φλέβες, ἄρχισαν ν' ἀκούγονται.

Ἡ μάννα δὲν στάθηκε ! Κάνοντας ἀδιάκοπα τὸν σταυρό της ξακολουθοῦσε τὸν ἀδιάβατο κι' ἀπόγκρεμο δρόμο γιὰ τὸν μύλο. Περπατοῦσε, περπατοῦσε, ὅλο μπρός, μὲ τὴν συλλογὴ τοῦ παιδιοῦ της, κι' ὅλο πηγαινέ ἀψηφώντας καὶ

σκοτάδι καὶ δρόμους καὶ γκρεμοὺς καὶ σκιάσματα τῆς νύχτας ! Τί δὲν ἀψηφᾷ ἡ καρδιά μιᾶς μάννας γιὰ τὸ παιδί της ! . . .

Στὸ ἄνοιγμα ἑνὸς δρόμου στάθηκε. Ἀκουρμάστηκε λίγο. Ψυχὴ δὲν ἀκούουνταν. Θέλησε νὰ φωνάξῃ, ἀλλὰ τῆς ἦρθε στὸν νοῦ τὸ κακό, ποῦχε πάθει μιὰ φορὰ ὁ Παπᾶ-Γιάννης — Θεὸς σχωρέσ' τον — ποῦ τοῦχαν πάρει οἱ Καλλικάντζαροι τὴν φωνή, στὸ ἴδιο μέρος, ποῦ διάβαινε κι' αὐτή. Μὰ τῆς ἦρθε ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος στὸ νοῦ τὸ παιδί της, ποῦ δὲν εἶχε γυρίσει ἀκόμη ἀπὸ τὸν μύλο, καὶ δὲν βάσταξε ἔκαμε πάλι τὸν σταυρό της κ' ἐφώναξε μὲ μιὰ φωνή, ποῦ ξύπνησε ὅλες τὲς ράχες καὶ τὰ λακκώματα κ' ἐβούίξε τρομερὰ ὁ βυθὸς τοῦ λάκκου : — ὦωωωωρεεε Γιώωωρηηη ! ! . . .

Τίποτε ! Μόνον ὁ ἀηχὸς τῶν βουνῶν, ποῦ ξανάλεγε μὲ κάποιαν εἰρωνία :

— ὦωωωωρεεε Γιώωωρηηη ! ! Γιώωωρηηηηη ! ! . . .

Μιὰ ὥρα δρόμο εἶχε νὰ κάμῃ ἀκόμα γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ μύλο. Δὲν ἐδίστασε οὔτε μιὰ στιγμή. Μ' ὅλα τὰ γεράματά της ἔτρεχε στὸν δρόμο, δὲν περπατοῦσε. Ὁ πόνος τοῦ παιδιοῦ της τῆς ἔδινε φτερά κ' ἐπετοῦσε. Ὑστερ' ἀπὸ μισὴ ὥρα δρόμο στάθηκε γιὰ ν' ἀκουρμαστῇ καὶ πάλι. Τῆς ἦρθε πῶς ἄκουσε κάποια βήματα. Καὶ πράγματι ἄκουσε ἓνα «γκρούπ, γκρούπ, γκρούπ» καὶ μιὰ φωνὴ πῶλεγε : «ντέ, βιὸ τοῦ διαόλου· ντέ, λυκοσκισμένο, μ' ἐνύχτωσες ! » Τὴν γνώρισε τὴν φωνή. Εἴταν τοῦ παιδιοῦ της. — Γιώωρηηη ! . . . φώναξε.

— ὦρεεε . . ἀπολογήθηκε μιὰ φωνὴ σὲ λίγην ἀπόσταση, ἡ φωνὴ τοῦ Γιώρη της.

— Ἐοεῖσαι ; . . .

— Ἐεεεε ! . . . ἀπολογήθηκε ἡ φωνή.

— Πῶς ἄργησες, παιδάκι μου, καὶ μ' ἔκαμες τὴν ἔρημη καὶ τρώμαξα τόσο ; . . .

— "Α ! μώρ' μάννα, κ' ἦρθες ὡς ἔδω κάτω μοναχὴ σου τέτοιαν ὥρα καὶ δὲν ἐστιάχτηκες!... Τί θὰ πάθαινα γώ...

— "Αχ ! παιδάκι μου, μὴ μ' ἐρωτᾷς... Πόσο τρόμαξα, ποῦ δὲν ἦρθες... Ἀπὸ τὸ πρῶτ' στὸ μύλο κι' ἀκόμα νὰ γυρίσης... .

— Εἴτανε πολλὰ ἀλέσματα, μάννα, ἀπὸ τὰ πρὸς τὸ βράδυ ἀκόμα... Ἔγινε ἀπόγιωμα καὶ τὰ ψεσινὰ δὲν εἶχαν μπιτήσει... Ἐρριξα τ' ἄλεσμά μου κατὰ βασίλεμα ἡλιοῦ καὶ τώρα σ' ὀλίγο φόρτωσα... .

Κ' ἐξύγωσε τὴν μάννα του, ποῦ ξαναγεννημένη πῶβλεπε τὸ παιδί της γερρὸ καὶ καλὰ κρυφογελοῦσε κ' ἐκλαιγε κ' ἡ καρδιά της φλετουροῦσε ἀπὸ χαρά. Καὶ τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας μάννα καὶ παιδί ἀγκαλιάστηκαν τρυφερά, σὰν νὰ ξαναγλύπονταν ὕστερ' ἀπὸ μακρυνὸ χωρισμό... .

Ἰνέπολις (Μαύρη Θάλασσα) 1910.

ΤΑΣΟΣ ΒΙΔΟΥΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΣΟΦΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΩΡΑ

Εἰς ἐπαίτης κτυπᾷ τὴν θύραν μιᾶς οἰκίας.

— Σὺ εἶσαι πάλιν; τὸν ἠρώτησεν ἡ ἐλθοῦσα ὅπως ἀνοίξῃ ὑπηρέτρια· τὸ πρῶτ' δὲν σοῦ ἔδωκα ψωμί καὶ τυρί;

— Μὰ ἔλα, ἀπήντησεν ἐτοίμως ὁ ἐπαίτης, ποῦ πεινῶ δυὸ φοραῖς τὴν ἡμέρα;

✠

Μεταξὺ βουλευτῶν.

— Παρατηρῶ, φίλε μου, ὅτι ἀφότου εἰσῆλθες εἰς τὴν Βουλὴν οὐδέποτε ἤνοιξες τὸ στόμα σου.

— Ἀπατᾷσαι, ἀγαπητέ. Δὲν παρατήρησες ὅτι ὁσάκις οἱ ἄλλοι ἐμιλοῦν ἐγὼ χασμῶμαι;

ΕΠΙ ΤΗΣ ΝΕΜΕΡΤΣΚΑΣ
(Περιοδεῖα ἐν Ἰνέπολιν.) Ἐνταῦθα καταράνεται τὸπος ἐνδυμασίας Λύμπιδον καὶ Κουτσόβλαχον.)

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Χαρισμένο στα ζηλεμένα μάτια της.

Χρυσὸ φεγγάρι κι' ἐρωτιάτικο
γιατὶ χλωμὸ ἀπόψε βγαίνεις
κι' ὅλο τὸν πόνο σπέρνεις γύρω σου
στὸ δρόμο ὅπου ἀνεβαίνεις ;

Μὴ τὰ παρθένα τὰ χειλάκια σου
πικρὸ χαμόγελο σκορποῦνε
γὰ ὅσαις λαχτάραις κι' ὅσα δάκρυα
αὐτὴ τὴ νύχτα θὲ νὰ ἰδοῦνε ;

Μήνα ἢ σπλαχνικὴ καρδούλα σου
λυπᾶται καὶ ψυχοπονάει
ἐκεῖνον ὅπου ἀπ' τὸν Ἔρωτα
στιγμὴ τὸ μάτι δὲν σφαλνάει ;

Ἦ τὴν κοπέλα ὅπου ξέπλεγη
στ' ὁλάνοιχτο παράθυρό της
ἀκουμπισμένη συλλογίζεται
γὰ τὸν πανώρηο τὸν καλὸ της...

Χρυσὸ φεγγάρι κι' ἐρωτιάτικο,
νᾶμουν κ' ἐγὼ ψηλὰ σὲ σένα,
καὶ νᾶβλεπα ποιά τάχα νᾶτανε
ἐκείνη ποῦ πονεῖ γὰ μένα!..

Χλωμὸ φεγγάρι καὶ δλόγλυκο,
δὸς μου ἴπτη γλύκα σου κ' ἐμένα,
γὰ νὰ πλανέψω δυὸ πανέμορφα,
δυὸ μαῦρα μάτια ζηλεμένα....

Ζίτσα, 2/7/910.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Γ. ΠΑΠΑΣ

κατανοῶν δὲ ὅτι πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ προαγωγὴν Κοινότητός τινος τὰ μέγιστα συμβάλλεται καὶ ἡ ἀδιάλειπτος τῶν Μουσῶν θεραπεία, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν, ἀνερχομένην εἰς πέντε χιλιάδας εἰκοσοφράγκων, διὰ διαθήκης τῇ φίλῃ πατρίδι ἐδωρήσατο πρὸς συντήρησιν τῶν Σχολῶν αὐτῆς, γενόμενος οὕτω ὁ πρωτεργάτης καὶ ὁ θεμελιωτής τῆς Ἀδελφότητος.

Τὸ ὄνομα τοῦ Χαριλάου ἔσται εὐλογημένον καὶ ἀξιόζηλον ἔσαεί, ἱερὸν δὲ τῇ μνήμῃ καὶ ταῖς παραδόσεσι τῶν ἐπερχομένων γενεῶν τῆς Βουρμπιάνης, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ μέγας φιλάνθρωπος καὶ εὐεργέτης. Ἀλλὰ καὶ ἡ πατρίς, ἣν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὁ ἀείμνηστος Χαρίλαος ἠγάπησεν, ἀπεκρυστάλλωσε τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς εἰς καλλιμορφον εἰκόνα τοῦ μεγάλου τῆς τέκνου, τὴν ὁποίαν ἀνῆρτησεν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς, μνημεῖον ἐλάχιστον σεβασμοῦ, ἀγάπης καὶ λατρείας πρὸς τὴν παραδειγματικὴν καὶ ἀνυπέρβλητον γενναιοδωρίαν τοῦ ἀνδρός, πρὸς τὴν ἀπαράμιλλον αὐτοῦ φιλοπατρίαν καὶ φιλογένειαν. Τὸ εὐγενές τοῦτο παράδειγμα εἶθε καὶ ἄλλοι εὐπατρίδαι νὰ μιμηθῶσι καὶ εἰς τοιοῦτους κοινωφελεῖς σκοποὺς τὰ πλούτη των νὰ διανείμωσι, καταλαμβάνοντες οὕτω περιφανῇ καὶ περιβλεπτον θέσιν ἐν τῷ Ἡπειρωτικῷ Πανθέῳ.

Ἐν Βησσάνῃ, τῇ 24ῃ Ὀκτωβρίου 1910.

ΧΑΡΑΛ. Ν. ΡΕΜΠΕΛΗΣ

(Πρωτοβάθμιος τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν)

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Ἀλῆ
ὥς τὰ στερνὰ τὰ χρόνια
κάτω τῆς λίμνης τὰ νερὰ
μοιρολογοῦν αἰώνια·
μαρτυρικὰ ὀνόματα,
παληγὲς ζωὲς πνιγμένες,
ποῦ σὰν τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ
εἶναι ὕψηλὰ γραμμένες.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ

ΠΩΓΩΝΙΑΚΑ

(Ἀποσπάσματα ἀνεκδότου συγγραφῆς Ἀθ. Οἰκονομίδου
ὑπὸ τὸν τίτλον «ἡ Παλαιὰ Πωγωνιανὴ ἀπὸ τοῦ 1780 — 1840.»)

Α'.

Χανέδες.

Συνειθίζετο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους νὰ διαιρῶσι τὸν πληθυσμὸν τοῦ τμήματος τούτου εἰς χανέδες. Διὰ τοῦ ὅρου δὲ τούτου δὲν ἠγνόουν τὴν οἰκίαν — τοῦτ' ὅπερ σημαίνει ἡ λέξις — ἀλλ' ἴσως κατὰ περιουσίαν μονάδας. Γνωρίζων τις ὅθεν τοὺς χανέδες, εἰς οὓς διηγεῖτο χωρίον τι, δύναται νὰ κρίνῃ ἀσφαλῶς περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ὑλικῆς του εὐημερίας· συγκρίνων δὲ τοὺς χανέδες, οὓς ἔσχε κατὰ δύο ἢ τρία χρονικὰ διαστήματα, σχηματίζει ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῶν μεταβολῶν, ἃς ὑπέστη λόγῳ πλούτου κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἐποχὴν.

Καὶ τὸ μὲν 1763 ὁλόκληρον τὸ Τμήμα συνέκειτο ἐξ 170 χανέδων, τὸ δὲ 1805 ἐξ 122 1/2 καὶ τὸ 1834 ἐξ 111 1/4, ὥς δηλοῦται λεπτομερῶς ἐν τῷ παρὰ πόδας ἀναλυτικῷ ἐν συγκρίσει πίνακι.

	ἔτος 1793	ἔτος 1805	ἔτος 1834
Χωρία	χανέδες	χανέδες	χανέδες
Διπαλίτσα	3 1/2	1 1/2	1
Ὀστανίτσα	5	1	1
Βοντσικόν	1	1/2	1/4
Βλάχοι	2 1/2	1 1/2	1
Μεσσαριά	1 1/4	1	1/2
Μπιγιοβίσδα	1 1/2	3/4	1/2
Συκιά	1 1/2	1	1/2
	16 1/4	7 1/4	4 3/4

	ἔτος 1793	ἔτος 1805	ἔτος 1834
Χωρία	χανέδες	χανέδες	χανέδες
Τσαραπλανά	16 1[4	7 1[4	4 3[4
Ρουψιά	5 1/2	4 1/2	4
Κακουσιούς	3 1[2	3	2 1[2
Βήσσανη	6	3	2
Λαχανόκαστρον	13	8 1[2	8 1[2
Φρασανά	2	1 1[2	1 1[2
Μέβγεσδα	3	3	3
Ρομπάταις	2	2	2
Κακόλακκος	2 1[2	1 1[2	1 1[2
Κρυονέρι	1	1[2	1[2
Σέλτση	1[2	1[4	1[4
Πολίτσανη	3 1[4	3 1[2	3 1[2
Σκωριάδες	7	3 1[2	3 1[2
Σωπική	6	4	4
Δρυμάδες	12	11 1[2	11 1[2
Πάρα	4 1[2	3 1[2	3 1[2
Δολβίστα	1[2	...	...
Χλωμόν	3[4	...	...
Μαυρόγερον	4 3[4	4	4
Τσάτιστα	1 1[2	1	1
Στραδοσκιάδη	2 1[2	1 3[4	1 3[4
Βοστίνα	2	1 1[2	1 1[2
Τοῦρκοι	4 3[4	3 3[4	3 3[4
Χριστιανοὶ	3[4	3[4	1
Ποντικάταις	1	...	...
Εηρόδαλτον	2 3[4	1 3[4	1 3[4
Βοζανίκον	1 3[4	1	3[4
Τεργιάχι	1 1[2	1[2	3[4
Βομπλόν	2	1	1
Γκουδέρι	2 1[2	1[2	1[2
Δολόν	1	1[2	1[2
Δελδινάκι	4	4 1[2	4
Ζαροβίνα	26	20	15 1[2
Κεράσσοδον	4	2 1[2	2
	1[2	1[2	1[2
	135 1[4	106 1[2	96 3[4

	ἔτος 1763	ἔτος 1805	ἔτος 1834
Χωρία	χανέδες	χανέδες	χανέδες
Μέγγουλη	135 1[4	106 1[2	96 3[4
Στρατίνιστα	1 1[2	1 1[2	1 1[2
Κολοδαί	3 1[2	3	2
Δημόκορη	2	1 1[4	1
Λάβδανη	2	1 1[4	1
Κουρεμάδι	4	4	4
Καστάνιανη	1	1	1
Βάλτιστα	1	1	1
Ἀρίνιστα	1 1[2	1	1
	2	2	2
	170	122 1[2	111 1[4

Ἡ εἰς χανέδες δὲ διαίρεσις τῶν χωρίων, γινομένη κατὰ διαλείμματα ὑπὸ τῶν Γενικῶν τοῦ τμήματος προεστώτων, ἐχρησίμευεν ὥς βάσις τῆς τῶν φόρων καὶ λοιπῶν δαπανῶν διανομῆς.

Περιοιπλέον οἱ κάτοικοι τῶν μεγαλειτέρων ἰδίως χωρίων διηροῦντο εἰς πατριας ἢ φράτρας, αἵτινες ἐκαλοῦντο φάραι ἢ τσέται. Ἀπετελοῦντο δ' αἱ πατριαὶ αὗται ἐξ ὁμάδος οἰκων, καταγομένων ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχηγοῦ καὶ συνδεομένων μέχρι τινὸς διὰ συγγενικῶν κατ' ἀκολουθίαν δεσμῶν, διὰ κοινῶν ἐορτῶν καὶ πανηγύρεων καὶ δι' ἑνὸς πολιούχου ἁγίου· ἐκάστη δὲ πατριά ἐκέκτητο καὶ ἰδίαν ἐκκλησίαν, σεμνυνομένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ πολιούχου καὶ ἐφεστίου αὐτῆς ἁγίου. Οὕτως ἐν Σωπικῇ ἡ ἐκκλησία τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ ἦν κτίσμα καὶ δικαιοσύνη τῆς φράτρας τῶν Δευτεράτων· ἡ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ, τῶν Καραγιανναίων· ἡ τοῦ ἁγίου Νικολάου, τῶν Δεμιράτων· ἡ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τῶν Σαλάτων. Ἐπίσης ἐν Ρουψιά ἡ μὲν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ ἦν τῶν Καλουδαίων· ἡ τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, τῶν Χαδζαίων· ἡ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, τῶν Καραγιανναίων· ἡ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τῶν Μακραίων καὶ ἄλλαι ἄλλων. Ἐν τισὶ δὲ χωρίοις ὑπῆρχον συγχρόνως δύο καὶ

ἐνίοτε τρεῖς ἐκκλησίαι, τοῦ αὐτοῦ ἁγίου τὸ ὄνομα φέρουσαι. Οὕτως ἐν Πολιτσάνῃ ἐπὶ παραδείγματι συνυπῆρχον δύο μὲν ἐκκλησίαι τοῦ ἁγίου Δημητρίου, δύο δὲ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καὶ δύο τοῦ ἁγίου Νικολάου. Τοῦτο δὲ προήλθεν ἢ ἐκ τοῦ ὅτι ὑποδιαίρεσεις τῶν πατριῶν, καταλιποῦσαι τὴν συνοικίαν, ἐν ᾗ ἕξ ἀρχῆς κατόικουν, μετόκησαν εἰς ἄλλο μέρος τοῦ χωρίου καὶ ἐκεῖ ἔκτισαν νέαν ἐκκλησίαν, τοῦ αὐτοῦ πολιούχου ἁγίου τὸ ὄνομα ἔχουσαν, ἢ διότι ἑτερόχθινοι ἐγκατασταθέντες ἐν τινὶ χωρίῳ συνέπεσε νὰ κτίσωσι νέας ἰδίας ἐκκλησίας εἰς ἃς ἔδωκαν τὰ ὀνόματα, ἅπερ ἔφερον αἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι ἐκκλησίαι τῆς πατριᾶς αὐτῶν καὶ ἅπερ συνέπεσε, φαίνεται, νὰ ὁμωνυμῶσι πρὸς τὰ τῶν τῆς νέας αὐτῶν πατρίδος.

Αἷτια τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ.

Ρίπτων τις ἀναδρομικὸν βλέμμα ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω παρατηρεῖ μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Παλαιᾶς Πωγωνιανῆς ἀντὶ νὰ αὐξήσῃ τοῦναντίον ὑπέστη σοβαρὰν ἐλάττωσιν, ἕξ ἧς ἀναμφήριστον ὅτι κατὰ μέγα μέρος ἐπῆλθε καὶ ἡ μείωσις τῶν *χανέδων*. Τὰ κυριώτερα δὲ αἷτια τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης καταστάσεως ἦσαν τὰ ἀκόλουθα:

1) Ὁ διωγμός, ὃν εἶχεν ἐγείρει κατὰ τινων οἰκογενειῶν, οὐ φίλα φρονουσῶν αὐτῷ, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς. Οὕτω ἐξεδίωξεν ἐκ Σωπικῆς δύο οἰκογενείας, τὴν τοῦ Χαρίση Στεφάνη καὶ Χαρίση Βέη καὶ πολλὰς ἐκ Δελβινακίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν τῶν Δεληγιανναίων, τὴν τῶν Ἀντωναίων, τὴν τῶν Καραμητσαίων, τὴν τοῦ Γιάννη Κήτσου καὶ Παπαγιάννη Ντάλλε. Ἐπὶ τῆς σατραπείας τοῦ αἰμοχαροῦς τούτου τυράννου τὸ Δελβινάκιον ἰδίως δεινὸν ὑπέστη διωγμὸν, τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ κατελθόντος εἰς 180 οἰκογενείας.¹

1. Ὡς ἐξῆς περίπου περιγράφει τὰ τοῦ διωγμοῦ τούτου ὁ ἐκ Δελβινακίου Γ. Γαζής:

2) Ἡ κακὴ συμπεριφορὰ ἰδιοκτητῶν τινων μετὰ τὸν Ἀλῆν πρὸς τοὺς ἰδίους ζευγίτας. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι τὸ ἡμῖς σχεδὸν τοῦ χωρίου Ἀρινίστης διεσκορπίσθη τῷ 1827 ὑπὸ τοῦ Σινὰν Ὀσμὰν βέη ζαδὲ ἕξ Ἀργυροκάστρου, ἐρίζοντος λυσσῶδως ἔνεκα φρόνου πρὸς συνιδιοκτήτην αὐτοῦ καὶ ἀντ' ἐκείνου κηρύξαντος δεινὸν διωγμὸν κατὰ τῶν ζευγῶν αὐτοῦ.¹

Τοὺς δὲ Δεληγιανναίους μακρὰν τοὺς κυνηγεῖ
εἰς τὴν Βλαχίαν πῆγαν, τοὺς ἔχασεν ἐκεῖ.
Τοὺς Ἀντωναίους ὁμως ἔς τὴν Πόλιν κυνηγεῖ
κοντὰ γιὰ νὰ τοὺς πιάσῃ νὰ τοὺς χαθῇ ἡ ζωή.
Μ' ἀφανισμόν μεγάλον ἐγλύττωσαν κ' αὐτοὶ
ἔς τὴν Μολδαβίαν πῆγαν, ἡσύχασαν ἐκεῖ.
Ἀλλ' ὕστερα τοὺς παίρνει γυναῖκας παρευθὺς
ἔς τὴν φυλακὴν τὰς βάζει χρόνους ὡς δεκατρεῖς.
Ἀντώναινα πεθαίνει μέσα εἰς τὸ νησί.
Τὴν κόρην τῆς τὴν παίρνει, χαρέμι τὴν κρατεῖ,
τὸ σπῖτι ἐρημόνει, ἴχνος νὰ μὴ βρεθῇ.
Καραμητσαῖοι πάλιν ἐξόριστοι κι' αὐτοὶ
ἔς τὴν Μολδαβίαν πῆγαν, ἀπέθαναν ἐκεῖ.
Ὁ Γιάννη Κήτσος πάλιν καὶ Γιάννη Παλαιὸς
ἐξόριστοι πεθαίνουν ἔς τὰ ξένα λυπηρῶς.
Τὸν Παπαγιάννη Ντάλλε, ὡς ἄνδρα τολμηρόν,
μὲ φυλακὰς, μὲ ξύλον ἐδίωξε κι' αὐτόν.
Εἰς τὴν Βασαραβίαν μὲ πόθον λυπηρόν
ἐπῆγε καὶ πεθαίνει ὡς γέρον μὲ καιρόν.

1. Περιεργίας χάριν καὶ ἵνα γνωσθῇ τὸ ὑπὲρ τῶν χωρίων πατρικὸν τῶν τότε—τοῦλάχιστον τῶν πλειόνων ἐξ αὐτῶν—Γενικῶν προσεστώτων φίλτρον καὶ πόσον μετὰ τὸν Ἀλῆν ἀπειθεῖς τινες εἶχον θρασυνοῖα καὶ τέλος πῶς ἔγ. αὖρον τότε καὶ ἐλάλουν τὴν ἐλληνικὴν οἱ σύνοικοι Μωαμεθανοί. παραθέτω περικοπὰς τινὰς ἐκ δύο ἐπιστολῶν σχετικῶν πρὸς τὸ γεγονὸς τοῦτο, τῆς πρώτης τοῦ τότε Γενικοῦ Τμήματος Προεστώτος Γεωργίου Παπᾶ Ἰωάννου ἐκ Σωπικῆς καὶ τῆς δευτέρας, αὐτόγραφον ταύτης, τοῦ ρηθέντος Σινὰν βέη.

1) . . . Σὰς κάμνομεν ἵφαντὲν ὅτι ἡ ἐνδοξότης σας ἀφήσατε τὸ χωρίον καὶ ἐσκορπίσε, τὸ ὁποῖον μᾶς φέρει ζημίαν ἔμ εἰς τὸ βιλαέτι ἔμ εἰς τὴν ἐνδοξότητά σας, ὅπου ἔπρεπε νὰ τοὺς βαστάξετε καὶ

3) Τὸ καὶ σπουδαιότερον, τὰ ἀρχαῖα (μουκαντέμ) ἢ ὀρθότερον κοινὰ χρέη, εἰς ἃ ἐκάστη τοῦ Τμήματος κοινότης εἶχεν ὑπο-

νά τοὺς βοηθήσετε εἰς κάθε ἀνάγκη τους.... Νὰ κάμετε καθὼς εἶναι καλὸν καὶ δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἐνδοξότητά σας, νὰ μαζωθοῦν ὀπίσω· ὅτι ἀλήθεια ὁ τόπος εἶναι τῆς ἐνδοξότητός σας, μόν' οἱ ραγιάδες εἶναι βασιλικοὶ καὶ ἂν σκορπίσουν κάνουν ζημίαν. Αὐτὸ σᾶς κάνομεν ριτζᾶ, ὅτι οἱ ραγιάδες νὰ μὴ πειραχθοῦν τίποτε καὶ νὰ μαζωθοῦν ὁ κάθε ἓνας εἰς τὸ σπίτι του... Καὶ ἂν ἔχετε ἀναμεταξύ σας κανένα σιέρι (φιλονικίαν), κάμετέ το ἔς τὸ βιλαέτι σας καὶ οἱ ραγιάδες νὰ μὴ πειραχθοῦν, ὅτι ἂν τοὺς πειράξετε, εἴμεθα ὅλοι ἐπάνω σας· δι' αὐτὸ καὶ δὲν τὸ στρέμε (στέργομεν) νὰ χαλάσετε τὸ χωριό... 1827 Δεκεμβρίου 13 Κακόλακκος.

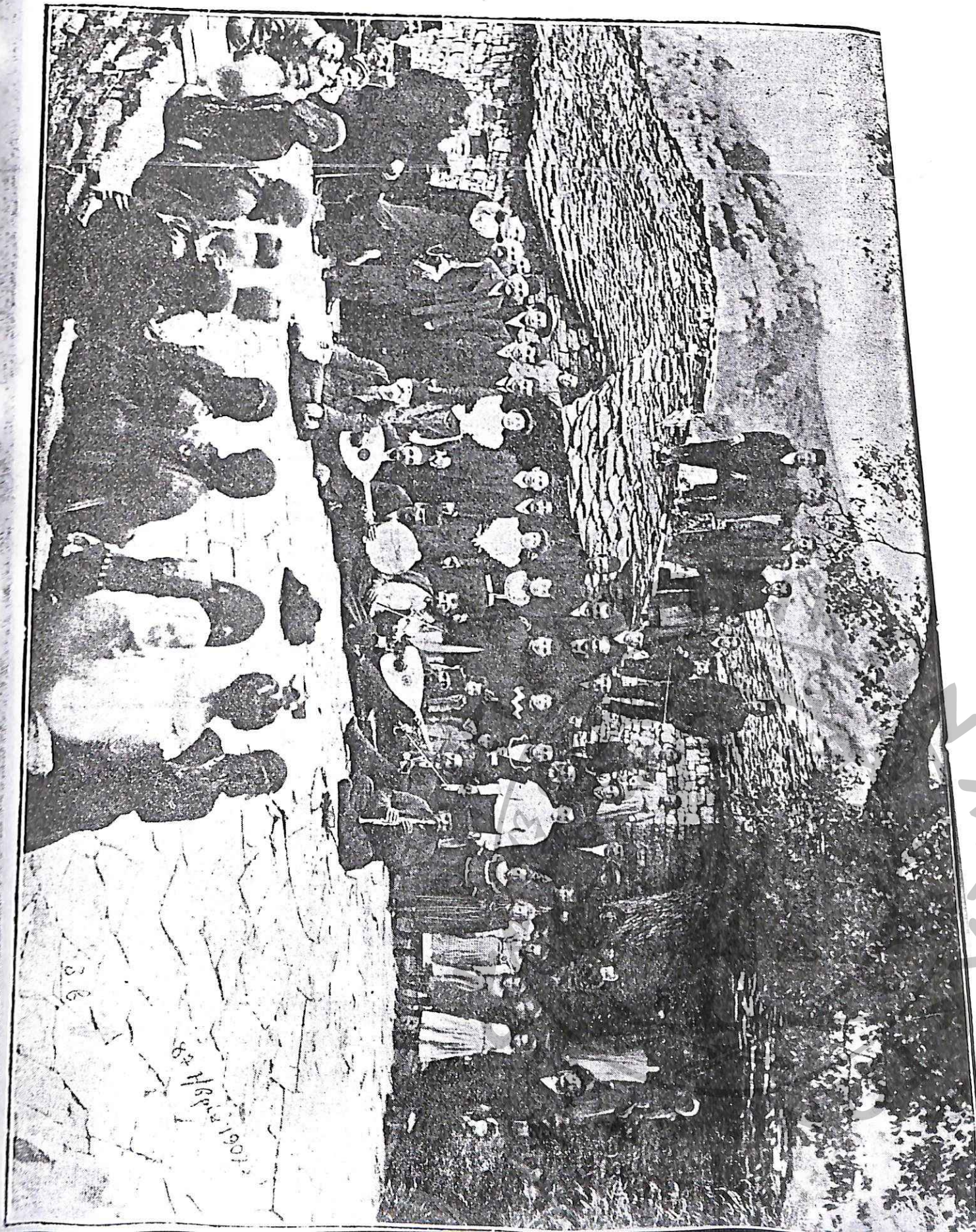
(Ὑπογ.) «Γεώργη Παπᾶ Γιάννης καὶ λοιποὶ προεστοί.»

2) «Ἀγαπημένε μου Γεώργη Παπᾶ Γιάννη σὲ χαιρετῶ καὶ τὰ μάτια σοῦ φιλῶ.

Ὅμως τὸ χαρτί σου ἔλαβα καὶ ὅσα μοῦ γράφεις ἐκατάλαβα. Μοναχὰ τούτῃ ἢ δουλειὰ καθὼς μοῦ γράφεις σάμα εἶναι μούλκι δικό σου· καὶ αὐτὰ μὴ τὰ παρασιμπᾶς ὅτι δὲν σοῦ βγαίνουν σὲ καλὸ· ὅμως ἂν εἶμαι ἄξιος καὶ τὸ κρατήσω, τὸ κρατῶ διὰ καλὸ δικό μου. ὅχι καὶ δὲν τὸ κρατήσω, τότε λιθάρι ἀπανωτὸ νὰ μὴν ἀπομείνῃ· ἀχαμνὰ δὲν μοῦ ἔρχεται· ὅτι τοῦτο τὸ σιέρι ποτὲ δὲν σώνεται· ὅχι ἐσὺ δὲν τὸ σδύνεις μούνε οὐδὲ ὁ Ρούμελης. Μοῦνε ἐσὺ κάτσε ἔς τὸ στρώμά σου, ὅτι εἶσαι ζεστός καὶ θελὰ κρυώσης, ὅτι τὸ μούλκι εἶναι δικό μου, τοῦ βιλαετιοῦ δὲν εἶναι· ἂν θέλω τὸ κρατῶ, ἂν θέλω τὸ χαλῶ καὶ κἀνένας δαβιτζῆς δὲν μοῦ γένεται, ὅτι ἔχω δίκην ἀπὸ τῆ γῆς στὸν οὐρανόν, ὅτι ἀπὸ τὸν ἡλιακόν μου προχθές μοῦ τοὺς σκότωσαν..... Καὶ κᾶναν ὀρτάκι (σύντροφον) ἔς τὸ βιό μου δὲν ἔχω καὶ κᾶνα σιεριάτι μὲ τὸν ἐχθρόν μου δὲν βάνω. Ὅμως ὅπου μοῦ γράφεις διὰ τὰ βασιλικά ἀντέτια, ὅσα σπίτια ἀπομείνουν τὸ σπιτιάτικο τους τὸ δίνουν. Κεῖνοι ποὺ τοὺς ἐκατάντησαν ἔτσι οἱ ἀφεντάδες ἄς ἀποκριθοῦν....Καὶ μὴ σὲ γελάῃ ἢ γνώμη καὶ μπαίνεις εἰς τοῦτο, ὅτι ἐγὼ τοῦτο τὸ ἔχω τοῦ ἐχθροῦ μου ὅπου ἢ νὰ χαλαστῶ ἢ νὰ χαλάσω ἐγὼ αὐτόν. 1827 Ἀντριάς 15 Ἀρίνιστα.

(Ὑπογ.) «Σινάνης τοῦ Ὄσμάν βέη Ἀργυροκάστρου.»

Ἐν ὑστερογράφῳ δὲ προσέθετε. «Καὶ αὐτοὶ οἱ ρωμηοὶ ἐδῶ πίσω δὲν μαζεύονται, ὅτι τοὺς τρῶνε τὰ μαῦρα τὰ φίδια· νὰ ξέρουν παρὰ καλά.»

πέσει. Τὰ χρέη ταῦτα ἐσχημάτιζον οἱ ἐκάστοτε μερικοὶ προ-
εστῶτες διὰ τὰς κοινὰς τῶν χωρίων ἀνάγκας ἐπὶ ἐπαχθεῖ
ἐτησίῳ τόκῳ. Συνήθως τοιοῦτος ἦν 12% κατὰ μῆνα· ἐνίοτε
ὅμως ὑπερέβαινε τὸ ὅριον τοῦτο κατὰ πολὺ. Οὕτω κάτοικός
τις ἐκ Ζαγοράς δανεισθεὶς παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασῶν τι ἐξέδω-
κεν ὁμολόγον, δι' οὗ ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώνη αὐτῷ τόκον
ἓνα παρᾶν τὸ γρόσιον τὴν ἡμέραν, ἥτοι 100% εἰς 40 ἡμέ-
ρας !! — Παράδοξον τοῦτο εἶδος ἀνιούσης προόδου. Καὶ
ἐπειδὴ συνήθως οἱ ἄνθρωποι δὲν φροντίζουν περὶ τῶν
κοινῶν, ὥς πορρωτέρω κειμένων, μετ' ὅσου ζήλου μερι-
μνῶσι περὶ τῶν ιδίων, ἄτε δὴ ἀπ' εὐθείας ἀπτομένων αὐ-
τῶν, δὲν ἐξωκονομοῦν ἐγκαίρως καὶ ταχέως τὰ πρὸς ἐξαρ-
γύρωσιν τῶν χρεωστικῶν των ὁμολόγων ἀπαιτούμενα. Ἵνα
δὲ μὴ ἐρεθίζωσι καὶ ἐμβάλλωσιν εἰς ὑπονοίας τοὺς δανει-
στάς των, ἤρχοντο ἢ νὰ πληρῶνωσιν αὐτοῖς κατ' ἔτος τό-
κον ἢ ν' ἀλλάσσωσι κατ' ἔτος τὸ ὁμολόγον, προστιθέντες
εἰς τὰ κεφάλαια καὶ τοὺς τόκους. Ἐπραττον ὅμως τοῦτο
οὐχὶ ἐξ ιδίων, ἀλλὰ διὰ τῆς συνάψεως νέων δανείων καὶ
τούτων, νοεῖται, τοκοφόρων, ὥστε ὑπ' ἀμφοτέρας τὰς ἐπό-
ψεις τὰ ἀρχικά κεφάλαια δι' ἀνατοκισμοῦ ἐντὸς πενταετίας
ἐδιπλασιάζοντο. Δὲν ἦτο δὲ ποτὲ δυνατόν νὰ πληρωθῶσι τὰ
χρέη ταῦτα, ἂν μὴ διανεμόμενα μεταξὺ τῶν κατοίκων καθί-
σταντο οὕτως ἀτομικά. Ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀδιαφορίας καὶ
ἀσυμφωνίας αὐτῶν ἢ τοιαύτη διανομὴ δὲν ἐγένετο, ἂν δὲν
παρήρχοντο δεκάδες ὅλαι ἐνιαυτῶν, ἢ ἂν δὲν ἐπενέβαιnen ἢ
ἀνωτάτη τοῦ τόπου Ἀρχή. Οὕτως ἐκτὸς ἄλλων συνέβη τὸ
1791 διὰ τὴν Σωπικήν, ὅτε τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐξετέλεσεν
ἀπ' εὐθείας ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐκδούς καὶ τότε τὸ διάταγμα.

«Ἀγαπημένοι μου ἀγάδες ἀλαδζακλήδες (δανεισταὶ) τῆς
Σωπικῆς, σᾶς χαιρετῶ καὶ ἄλλο δὲν σᾶς γράφω μοναχὰ σᾶς
δίδω εἶδησιν, ὅτι γιὰ ὅπου τὸ χρέος, ὅπου σᾶς χρεωστοῦν
τὸ μοίρασα ὅλο 'ς τοὺς Σωπικιώταις, καθὼς ἔχει ὁ καθένας
τὴν δύναμί του. Γιὰ τοῦτο καὶ σεῖς νὰ πᾶτε 'ς τὸ Σωπίκι ν'

ἀλλάξετε ταῖς ὁμολογίαις σας καὶ νὰ τὰ κάνετε κεφαλιάτικα
καὶ ὅποιος δίνει τὰ κεφάλαια ἢ τὸ διάφορον νὰ τὰ πάρετε
καὶ τῶκαμα αὐτὸ γιὰ νὰ ξέρη ὁ καθένας τί χρεωστáει· ἀλ-
λέως νὰ μὴ κάμετε ἐξ ἀποφάσεως.»

Συνέβη δ' ὥστε ἀπὸ τοῦ 1780—1840 ὅλα τὰ χωρία νὰ
πληρώσωσι μεγάλα τοιαῦτα χρέη, τεράστια χρέη. Ἡ Σω-
πικὴ ἐπλήρωσεν ἐν ὅλῳ ὑπὲρ τὰς 400,000 γρ. Καὶ εἶναι μὲν
ἀληθές, ὅτι ἡ διανομὴ τῶν τοιούτων χρεῶν ἐγένετο κατὰ
τὴν δύναμιν ἐκάστου καὶ τὸ δίκαιον τοῦτο μέτρον ἀνεκού-
φιζε κατὰ τι τὰς πτωχὰς οἰκογενείας, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν κοινῶν
χρεῶν ἀναλογία προστιθεμένη εἰς τὰ ἀτομικά των καθίστα
τὴν θέσιν αὐτῶν ἀφόρητον καὶ ἐντεῦθεν μὴ δυνάμενοι νὰ
πληρώσωσι ταῦτα ἠναγκάζοντο νὰ ἐκπατρισθῶσιν οἰκο-
γενειακῶς. Ὑπὲρ τὰς πενήκοντα οἰκογένειαι μόνον ἐκ Σω-
πικῆς μετόκησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εἰς διάφορα
μέρη τῆς Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίας καὶ ἀλλαχοῦ. Καὶ

4) Ἐκ τῶν ἐπιβαλλομένων κατ' ἔτος βαρέων ἐξόδων
παρὰ τῶν Γεν. Προεστώτων. Καταδείκνυται δὲ τοῦτο πρῶ-
τον ἐκ σωζομένης ἀναφορᾶς τῶν κοινοτήτων τῆς Παλ.
Πωγωνιανῆς ἀπὸ τοῦ 1825 πρὸς τὸν τότε Τοπάρχην Βερα-
τίου Σουλεῦμάν Πασᾶν, ἀναγραφούσης σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι
ὁ κατὰ τὸ 1821—24 Γεν. Προεστὼς Τάσιος Τόλης ὑποβα-
λὼν τὸ Τμῆμα εἰς 350,000 γρ. δαπάνας ἐγένεν αἰτία νὰ φύ-
γουν ὡς πεντακόσια σπίτια. Αὐτονόητον δ' ὅτι ὅσον ὑπερ-
βολικὸς καὶ ἂν θεωρηθῇ ὁ τελευταῖος ἰσχυρισμὸς των, πάλιν
δὲν δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ γενόμενον κακὸν ἦν
μικρόν. Καὶ δεύτερον ἐκ τοῦ ἐξῆς ἐπισήμου ἐγγράφου.

(Τ. Σ.) «Ἀπὸ τὸν Ρούμελη Βαλησῆ Βεζύρ Μεχμέτ Ρεσὴτ
Πασᾶν.

Πρὸς ἐσᾶς χαῖρδουαδζήδες μου προεστοὶ τῆς Παληο-Πω-
γώνης, Ἀναγνώστη Παπᾶ Γιάννη καὶ ἐπίλοιποι Ραγιάδες
ὅλου τοῦ Ναχιγέ Παληο-Πωγώνης.

Μετὰ τὸν χαιρετισμὸν μου σᾶς φανερώνω ὅτι οἱ ραγιάδες

ἀπὸ Δημόκορη καὶ ἀπὸ Κολουβάτη (Κολοδαὶ) μοὶ ἐπαρ-
πονέθησαν ὅτι ἀπὸ τὰ ὑπερβολικὰ ριζίματα τῶν τεκλιφιῶν
τους¹ ὁποῦ μεμλεκέτσε (ἐπιτοπίως) τοὺς ρίχνονται καὶ μὴ
ἡμπορῶντας νὰ τοὺς ὑποφέρουν διεσκόρπισαν καὶ ὅτι οἱ
ἀπομείναντες μὲ τὸ νὰ εἶναι πολλὰ ὀλίγοι δὲν ἡμποροῦν νὰ
ὑποφέρουν τὰ ὑπὲρ δύναμιν τοὺς ριζίματα. "Οθεν, ἂν εἶναι
κατὰ τὸ λέγειν τους, λαμβάνοντας τὸ παρόν μου τὰ ριζίμα-
τα τῶν τεκλιφιῶν τους εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τοὺς τὰ ρίχνετε μὲ
μουσααδὲν² καὶ κατὰ τὸ κουδρέτι τους³ χωρὶς νὰ κάμετε δια-
φορετικά, ὅτι ἀλλέως ριζᾶ⁴ δὲν ἔχω νὰ μένουν ἀδικημένοι.
Οὕτως ἀκολουθεῖτε ἐξ ἀποφάσεως.

1829 18 Ἰανουαρ. Ἰωάννινα ».

Ἔνεκα λοιπὸν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων λόγων οἱ ταλαί-
πωροι Παλαιοπωγώνιται ἐξεπατρίζοντο σωρηδόν. Τὸ κακὸν
δὲ τοῦτο ἤθελε λάβει φοβεράς διαστάσεις, ἂν μὴ ὁ ρηθεὶς
Ρούμελη Βαλησῆ Μεχμέτ Ρεσῆτ Πασᾶς ἐξέδιδε τὴν 10
Μαρτίου 1828 συνεπείᾳ Αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου τόδε τὸ
διάταγμα·

« Πρὸς ὅλους ἐσᾶς τοὺς φευγάτους ραγιαδες ἀπὸ τὸν
Ναχηγὲν τῆς Παλαιο-Πωγώνης !

Μετὰ τὸν χαιρετισμὸν μου σᾶς φανερώνω, ὅτι ὅθεν καὶ
εἰς ὅποιον μέρος εἴσθε διασκορπισμένοι, ἐπειδὴ εἶναι φερ-
μάνι βασιλικὸν ὅπου ὁ καθένας νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πα-
τρίδα του, διὰ τοῦτο βλέποντας τὴν παροῦσάν μου προστα-
γὴν ἀμέσως νὰ σηκωθῆτε νὰ ἔλθῃτε εἰς τὸ βατάνι⁵ σας χω-
ρὶς ἄλλο ὅλοι οἱ φευγάτοι ἐδῶ καὶ δέκα χρόνους χωρὶς τὴν
παραμικρὰν πρόφασιν καὶ ἀργοπορίαν ἐξάπαντος. "Οσοι δὲ
εἴσθε φευγάτοι ἀπὸ δέκα χρόνους καὶ ἐπάνω, ἐπειδὴ σε-
ρήεν⁶ δὲν σιγκώνεσθε, προστάζεσθε νὰ πληρώσετε τὸ ἀνάλο-
γον τοῦ μουκαντέμ μπορτζίου τοῦ Ναχηγέ σας χωρὶς νὰ

1. Πᾶν εἶδος φόρου. 2. Συγκαταβατικῶς. 3. Κατὰ τὴν δύναμιν
των. 4. Συγκατάθεσις. 5. Πατρίς. 6. Κατὰ τὸν ἱερὸν νόμον.

κάμετε διαφορετικά τῆς προσταγῆς μας, ὅτι δξεβάπι δὲν μοῦ
δίνετε ἐξ ἀποφάσεως.

Σεῖς δὲ Χακίμηδες¹ ἀγιανήδες² καὶ Ζαπιτάδες³ τῶν μερῶν
τῶν Καζάδων, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ ἀπὸ τὸν Ναχηγὲν τῆς
Παλαιοπωγώνης φευγάτοι εὐρίσκονται, διατάττεσθε ἀπὸ μέ-
ρους μας ὅπου αὐτοὺς τοὺς φευγάτους νὰ τοὺς κάμετε τε-
σλίμι⁴ εἰς τὸν ἐξεπίτηδες στελλόμενον ἀνθρωπον διὰ νὰ τοὺς
συνάξῃ εἰς τὰ βατάνια των ἅπαντας, ὅτι ἀλλέως ραζῆς δὲν
εἶμαι ἐξ ἀποφάσεως καὶ ὑγιαίνετε». Διὰ τοῦ διατάγματος
δὲ τούτου οὐ μόνον ἐτέθη φραγμὸς εἰς τὸν κρατοῦντα τότε
ροῦν τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ πολλὰ οἰκογένειαι ἐπανῆλ-
θον εἰς τὰ ἴδια.

Β'.

Ἀπεμπόλησις χωρίων.

Ἐπὶ τῆς σατραπείας τοῦ Ἀλῆ δεινὴ τὴν Παλ. Πωγωνια-
νὴν ἐπληξε συμφορὰ. Μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος ἐπωλοῦν-
τα αὐτῷ χωρία ὁλόκληρα τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου. Τοῦτο
δὲ ἐπραττον οἱ κάτοικοι ἐκουσίως ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ
ἀντὶ τιμῆματος σμικροτάτου μὲν σχετικῶς, πάντοτε ὅμως
συμφωνουμένων. Λέγω δὲ ἐκουσίως, διότι ἐκτὸς τοῦ Δελβι-
νακίου, καθ' οὗ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετῆλθεν ὁ Ἀλῆς
δεινὴν πίεσιν, καθ' ἧς ἐρρωμένως καὶ τελεσφόρως ἀντέστη-
σαν οἱ κάτοικοι,⁵ κατ' οὐδενὸς ἄλλου χωρίου ἐχρήσατο βία.

1. Δικασταί. 2. Πρόκριτοι. 3. Ἀξιωματικοί. 4. Νὰ τοὺς παραδώ-
σῃτε.

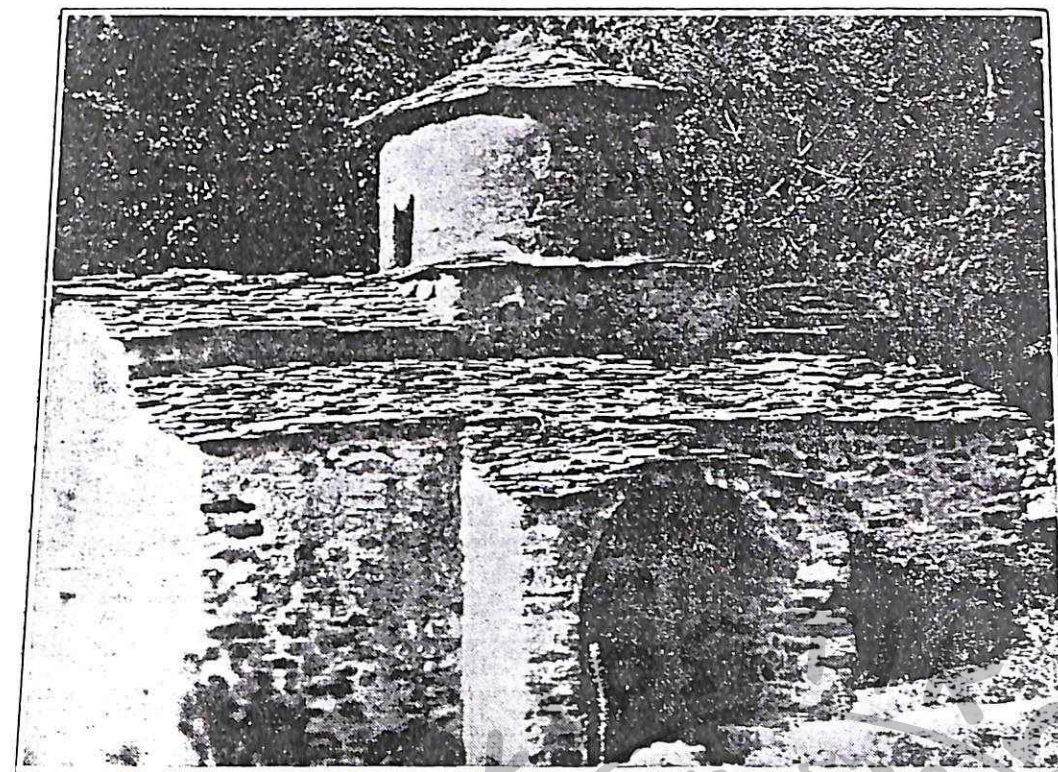
5. Περὶ τούτου διεσώθη καὶ τὸ ἐξῆς ἄσμα, ὅπερ τραγωδεῖται εἰς
πολλὰ χωρία τῆς Π. Πωγωνιανῆς·

"Ολαιοι ἢ χώραις καὶ χωριά, φοβερέ μ' Ἀλῆ Πασᾶ,
σὲ προσκυνοῦνε, Βεζύρ ἀφέντη.
Κ' ἓνα χωριὸ Πωγωνιάδης, φοβερέ μ' Ἀλῆ Πασᾶ,
τὸ Δελβινάκι, Βεζύρ ἀφέντη.
Αὐτὸ δὲν σὲ προσκύνῃ, φοβερέ μ' Ἀλῆ Πασᾶ,
δὲν προσκυνάει, Βεζύρ ἀφέντη.

ύλικῃ τοῦλάχιστον. Λέγων δὲ οἱ κάτοικοι δὲν ἐννοῶ τὸ σύνολον τῶν ἐν ἐκάστῳ χωρίῳ ἐνηλίκων ἀρρένων, ἀλλὰ τὰς ἀντιπολιτευομένας πρὸς τοὺς εὐνοουμένους τοῦ σατράπου ἐκείνου μερίδας, αἵτινες ἀυθορμήτως προέβαινον εἰς τὴν κατὰ-πυστον ταύτην πράξιν, οὐχὶ κυρίως χάριν τοῦ ἐμῆματος, ἀλλ' ἵνα ἀποκτήσωσι τὴν εὐνοίαν του καὶ ὑποσκελίσωσι τοὺς ἀντιπάλους των. Ὁ δὲ Ἀλῆς δεχόμενος εὐμενῶς τὴν προσφορὰν οὐ μόνον δὲν ἀπεστέρει τῆς εὐνοίας του τοὺς ἰδικούς του, ἀλλὰ καὶ ἐνίστε ἐξήρει τῆς γενικῆς πωλήσεως τὰ ζευγηλατεῖα αὐτῶν, ὡς ἐπραξε τοῦτο ὑπὲρ τοῦ ἐκ Δρυμάδων Ἀθ. Φατῆ, τοῦ ὁποίου εἰσέτι τὸ ζευγηλατεῖον τυγχάνει ἐλευθρον, μόνον αὐτὸ ἐξ ὅλου τοῦ χωρίου. Ὅτε δὲ τὸ 1809 ἡ ἀντίθετος ἐν Σωπικῇ φατρία ἐπώλησεν αὐτῷ τὴν κώμην ταύτην, ὁ Ἀλῆς ἐξήρτησε τὸ κῦρος τῆς πράξεως ἐκ τῆς παραδοχῆς τοῦ ἐπιστηθίου αὐτοῦ φίλου Οἰκονόμου Παπαῖ Ἰωάννου. Μιᾶ λοιπὸν τῶν ἡμερῶν καθήμενος ἐπὶ τοῦ μεγάλου προμαχῶνος τῆς λίμνης Ἰωαννίνων μετεπέμψατο αὐτόν, ἐκεῖ τότε εὐρισκόμενον. Κρατῶν δ' εἰς χεῖρας τὸ σχετικὸν πωλητήριον διέταξεν αὐτόν νὰ συνιπογραφῇ ἐν αὐτῷ καὶ ὑπεσχέθῃ αὐτῷ μετ' ὅρκου ὅτι εὐθὺς μετὰ τοῦτο θὰ δωρήσῃ αὐτῷ τὴν κώμην ὡς κτῆμα Ἀρνηθέντος δ' ἐπιμόνως τοῦ Οἰκονόμου νὰ ὑπακούσῃ καὶ δεχθῇ δῶρον ἐπὶ ἀνυπολογίστῳ τῶν συγχωριανῶν του ζημίας, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς εἶπε· «Νά! ἀφ' οὗ δὲν θέλεις» καὶ σχίσας τὸ πωλητήριον ἔρριψε τὰ τεμάχιά του εἰς τὴν λίμνην. Ὡσαύτως ἡ Σέλ-τση ἀπηλλάγη τῆς συμφορᾶς ταύτης καὶ τοῦτο ὀφείλει εἰς τὸν εὐνοούμενον τοῦ Ἀλῆ Κ. Μπίνταν. Ἀναντιρρήτως δὲ καὶ ἄλλα χωρία ἠδύναντο νὰ τύχωσι τούτου, ἂν οἱ πρόκριτοι αὐτῶν, οἵτινες ὡσαύτως ἦσαν εὐνοούμενοι τοῦ Ἀλῆ, εἶχον ἢ πλείω συναισθήσιν τοῦ πρὸς τὴν ἰδαι-

Σὲ πολεμάει μὲ τὰ φλωριά, φοβερὲ μ' Ἀλῆ Πασᾶ.
καὶ μὲ ταῖς λίραις, Βεζύρ ἀφέντη κτλ.

τέραν αὐτῶν πατρίδα καθήκοντος, ἢ μεῖζον θάρρους. Ὅντως ἂν ὁ ἐκ Ποντικατῶν παπᾶ Ἀθανάσιος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ «Παπᾶ Θανάση, τί θέλεις νὰ σοῦ χαρίσω, ποῦ σὲ ἀγαπῶ» δὲν ἀπήντα «ἐγώ, πασᾶ μου, θέλω νὰ μοῦ ζήσης σὰν τὰ ὕψηλὰ βουνά», ἀλλ' ἔλεγε «πασᾶ μου, παρακαλῶ νὰ μὴ πειράξῃς τὸ χωριό μου», οἱ Ποντικᾶται ἐξάπαν-

Ναῦδριον Βυζαντιακῆς ἐποχῆς.

τος δὲν θὰ ἀπεμπολῶντο. Αἱ πωλήσεις ἐγένοντο οὐ μόνον δι' ἐλληνιστὶ συντασσομένων καὶ ὑπογραφομένων ὑπὸ τῶν πωλητῶν ἰδιοκτητῶν πωλητηρίων ἐγγράφων, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπισήμων τίτλων (χοδζετίων), ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Καδῆ, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου οἱ πωληταὶ ἔδιδον τὴν προφορικὴν των ὁμολογίαν (ἰκράρι), ἧς ἄνευ καὶ χωρὶς νὰ καταβληθῇ τὸ τίμημα χοδζετίον δὲν ἐξεδίδετο. Ἀπόδειξις δὲ τὸ 1807 ὁ Χαρίσης Γιάσκας ἐγράφεν ἐκ Πρεμετῆς τῷ

Οικονόμω Παπᾶ Ἰωάννη εἰς Σωπικὴν. . . «Σήκου νὰ ἐλ-
θῆς μὲ τὸ παλληκάρι εἰς Πολίτσανην διὰ νὰ γένουν ταξίλι
αὐτὰ τὰ ἄσπρα ὀγλήγορα, ἐπειδὴ εἶναι διὰ νὰ πλερωθῇ
ἓνα τσιφλίκι, ὅπου παίρνει ὁ ἀφέντης μας διὰ τὸν Σαλῆ
βέην καὶ χωρὶς νὰ δοθοῦν τὰ ἄσπρα δὲν μᾶς δίνουν τὰ
χοτζέτια. . .»

Ἀλλὰ τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ πλουτεῖν δὲν ἐφεῦρε πρῶ-
τος ὁ Ἀλῆς. Πολλὰ πρὸ αὐτοῦ ἔτη ὁ Ἀχμέτ Κούρτ Πα-
σᾶς εἶχεν ἤδη καταστήσῃ τσιφλίκια του τὴν Στραβοσκιάδην
καὶ τὴν Πολίτσανην. Ἐπίσης πολλῶ πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύ-
της οἱ Καστανιανῖται κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξεποίησαν πολλὰς
γαίας αὐτῶν εἰς τὰς Μονὰς Μακρῇ Ἀλέξῃ καὶ Μέγγουλης,
τῷ δὲ 1753 ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Κούρτ
Πασᾶ, πληρώνοντες αὐτῷ ἑπτακόσια γρόσια κατ' ἔτος καὶ
τῷ 1759 τῷ Διοικητῇ τῶν Ἰωαννίνων Σουλεῦμάν Πασᾶ,
τῷ Β' μέχρι τοῦ 1789, ὅτε ὑπέκνυσαν εἰς τὸν Ἀλῆν, μετα-
βάλοντες τὴν προστασίαν εἰς γεώμορον. Τὴν Ρουσιὰν ἐπί-
σης εἶχε καταστήσῃ ἴδιον τσιφλίκιον, λαμβάνων κατ' ἀπο-
κοπὴν 1500 γρ. ἑτησίως. Ἄλλως τε καὶ πρὸ αὐτῶν ἀκόμη
ἀνῆκον ὡς ἰδιοκτησία.

1) Τοῖς μὲν ἐκ Πρεμετῆς Ὀσμὰν βέη καὶ Ἐλμαῆς βέη ἡ
Μέβγεσδα.

2) Τῷ ἐκ Βετσιστίου Χαλῆλ βέη καὶ τῷ ἐκ Δραγοτίου
Ἐλμαῆς βέη οἱ Ρομπᾶται.

3) Τῷ ἐκ Τεπελενίου Μάνε Λήτσω καὶ τῷ ἐκ Γαρδικίου
Ρεσοῦλ ἀγᾶ ἡ Τσάτιστα.

4) Εἰς τοὺς Καραμουρατατηνοὺς βέηδες ἡ Διπαλίτσα,
Ὀστανίτσα, Μπιγιοβίσδα, Βοντσικόν, Βλάχοι Μεσαριά, Λα-
χανόκαστρον καὶ τινὰ ζευγηλατεῖα ἐκ Βησσάνης.

5) Τῷ Ἀχμέτ βέη ἐξ Ἀργυροκάστρου ἡ Βάλτιστα.

6) Τῷ ἐξ Ἰωαννίνων Ταχῆρ βέη οἱ Κολοδαὶ καὶ ἡ Δι-
μόκορη.

7) Τῷ Χουσεῖν Τόμφ καὶ Ἀλῆ βέη Ἀργυροκάστρου τὸ
Κεράσοβον. Καὶ

8) Τῷ Μουσταφᾶ βέη καὶ Ἀσῆμ βέη Ἀργυροκαστρίταις
τὸ Κουρεμάδι.

Ὁ δὲ Ἀλῆς ὡς πρὸς τινὰ ἐξ αὐτῶν τοῦτο ἔπραξεν, ὅτι
ἐξεδίωξε τοὺς ἰδιοκτήτας αὐτῶν, καταλαβὼν αὐτοὺς τὴν ἰδιο-
κτησίαν των, ἀνακτησάντων ὡς εἰκὸς αὐτὰ μετὰ τὸν θάνα-
τόν του. Ὡστε ὁ Ἀλῆς εἰκοσὶ πέντε μόνον χωρία τοῦ Τμή-
ματος Παλαιᾶς Πωγωνιανῆς κατέστησε κατὰ τὸν προμνη-
σθέντα τρόπον τσιφλίκια του.

Τῷ 1829 τὰ χωρία Πολίτσανη, Σχωριάδες καὶ Χλωμόν,
καταβάλοντα ἑκάστον τῷ κυβερνητικῷ ταμείῳ ἀνὰ 60 000
γρ. ἔτυχον αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου, δι' οὗ ἀντὶ ἡμόρου,
ἥτοι τοῦ $\frac{1}{3}$ τῶν προϊόντων, ὠρίσθη νὰ πληρῶνῃ ἑκάστον
αὐτῶν μουτζέλι (ἔδαφονόμιον) 5,500 γρ. κατ' ἔτος τῷ
νομισματοκοπείῳ Κωνσταντινουπόλεως, πρᾶγμα τοῦ ὁποίου
βραδύτερον ἀπηλλάγησαν, καταστάντα ὀλοτελὼς αὐτοκέφαλα.

ΔΑΝΕΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

— Δύο λέξεις, Μεγαλειότατε, ἔλεγε στρατιώτης τις πρὸς Φρειδε-
ρίκον τὸν Μέγαν, παρουσιάζων αὐτῷ ἑγγράφον αἵτησιν.

— Δύο μόνον λέξεις, ἀπήντησεν ὁ Μονάρχης· ἀνείπῃς μίαν περι-
σοτέραν σὲ κρεμῶ.

— Διατάξατε, εἶπεν, ὁ εὐφυὴς στρατιώτης προσφέρων αὐτῷ τὴν
ἀναφοράν του.

✱

Μεσίτης τις δικαζόμενος ἐν τῷ πλημμελειοδικείῳ ἐρωτᾷ ἀνῆσυ-
χος τὸν δικηγόρον του.

— Νομίζετε ὅτι θὰ καταδικασθῶ;

— Πολὺ τὸ φοβοῦμαι.

— Καὶ εἰς τί;

— Εἰς ἑξ μηνῶν . . . τιμιότητα.

ΑΠΟ ΤΑΣ „ΣΚΙΑΣ ΤΟΥ ΑΔΟΥ“

Η ΚΟΛΑΣΙΣ

Κυττάζω τὸν κατήφορο.
Βαθειά, βαθειά στὸν πάτο
τῆς γῆς, μέσα ᾗς τὰ Τάρταρα
ἀπλόνονταν ἀντάρα.
Κι' ὅλο μαυρίλα φαίνονταν,
τί φρίκη!... Τί τρομάρα!...
Καὶ μιὰ βοή—σάν ποταμιού—
ἀκούω ἐκεῖ κάτω.

Θόρυβος μέγας γίνονταν,
καὶ ταραχή μεγάλη.
Ἀκούω μαύρους στεναγμούς,
ἀκούω μοιρολόγια,
ἀκούω καὶ κλαυτήματα,
καὶ λόγια, πόνου λόγια.
Κι' ἀνατριχίλα μ' ἔπιασε!
Καὶ μ' ἔπιασε μιὰ ζάλη!

Κυττάζω· σάν τὰ Τάρταρα
ἦταν βαθειά. Καὶ ὅμως
μιὰ πιθυμία μ' ἔλαβε,
νὰ πάω νὰ κυττάξω
τί εἶναι. Πῶς νὰ καταβῶ;...
Θὰ πέσω... Νὰ πετάξω;...
Κομμάτια ἤθελα γενῶ
ᾗς τὸν πάτο... Ὡ τί τρόμος!...

Καὶ ἤθελα νὰ κατεβῶ
καὶ ἤθελα νὰ φύγω.
Ὁ φόβος μου μ' ἐκράταε,
μὲ σπρώχν' ἢ πιθυμία.
Καὶ τέλος κάμνω ἀπόφασι,
κάμνω δοκιμασία
νὰ καταβῶ — καὶ παρεμπρὸς
προὐχώρησα ὀλίγο.

Ἐκεῖ ποῦ βράχος μελανὸς
κατέβαινε ὡς κάτου
ἓνα σκαλίδι κύτταξα
παρέκειν κατεβαίνω
σὲ μονοπάτι. Τρίβολα,
πέτραις, κρημνοὺς διαβαίνω.
Γλυστράω, πέφτω καὶ βαρῶ
στοὺς βράχους, ᾗς τὰ πλευρά του.

Κατέβαινα καὶ μ' ἔλιπεν
ἓνας ὀλίγος δρόμος,
κ' ἐκεῖ ἀκούω μιὰ φωνή
διαβολικὴ νὰ σκούζη,
ᾗς μὲγ' ἀγριογούρουνο
στοὺς λόγκους του νὰ γρούζη.
Κρονὰ τρεμοῦλα μ' ἔπιασε,
μιὰ φρίκη, ἓνας τρόμος.

Γιὰ νὰ γυρίσω ᾗθέλησα.
Ἦμουν προχωρημένος.
Ἐκαμα τέλος πόφασι,
νὰ καταβῶ ἀκόμα.
Κατέβηκα καὶ Δαίμονα
βλέπω, ἀπὸ τὸ στόμα
νὰ βγάζη φλόγες. Ἔμεινα
ἀχνός, δειλός, σκιαγμένος.

Τὸν σκιάζομαι! Τὸν σκιάζομαι,
σκιάζομαι μὴ μὲ κάψῃ,
μ' ἐκεῖν' τῇ φλόγα πῶβγαζεν
ἀπ' τὸ βαθύ του στόμα.
Τὸν σκιάζομαι! Τὸ πρόσωπό
μου ἄλλαξε τὸ χρῶμα,
καὶ τὴν καρδιά μου ἔρχισεν
ὁ φόβος νὰ τὴν βάψῃ.

Ἐκεῖνος φεύγει. Προχωρῶ
μέσα σὲ λόγκο μαῦρο,
σάν τὸ βαθύ τὸ σύγνεφο
ν' ἀστράπη τοιμασμένο.
Φωνές, σάν βουβονίσματα,
ἀκούω, καὶ προσμένω
τὴν ἀστραπή. Καὶ γλίγωρα
φεύγω, τὸν πάτω ναῦρω.

Ὁ λόγκος δὲν τελείωνε.
Στὴ μέση του ποτάμι
νερὰ μὲ φλόγες κύλαε,
μὲ μιὰ βοή μεγάλη,
καὶ τὰ νερὰ σάν αἵματα
κόκκινα ἦταν. Πάλι
ἐκεῖ τρομάρα μ' ἔπιασε,
κ' ἔτρεμα ᾗς τὰ καλάμι.

Ἦταν πλατύ. Ἀντίπερα
νὰ πάω, νὰ περάσω
δὲν ᾗόρεγ' ἂν δὲν ἔμπαινα
τὸ μέσα του. Καὶ ᾗπαίνω,
καὶ ᾗπαίνω ὡς τὰ γόνατα.
Στὴν ἄκρη πέρα ᾗβαίνω,
κ' ἐκ' εἶδα ἄλλον δαίμονα
μαῦρον ὡσάν τὸ ράσο.

Ἐκεῖνος μ' εἶδε· φώναξε,
τί θέλω, τί ζητάω.
Κ' ἐγὼ τὸν ἀπεκρίθηκα:
« Ἀδέλφι μου, δὲν ξέρω
» ἐδῶ κ' ἐγὼ πῶς βρίσκομαι. »
Μοῦπε: « Σ' αὐτὸ τὸ μέρος
» δὲν ξέρεις πῶς τ' Ἀλῆ-πασσά
» τὴ φυλακὴ φυλάω;... »

« - Τ' Ἀλῆ-πασσά!... » - Στὴ θύμῃσι
μόνον τ' ὀνόματός του
τὸ μέτωπό μου ἰδρωτὰς
μὲ μιᾶς σκέπασε κρύος.

« Τί εἶσαι; » τὸν ᾗρώτησα.
» Καὶ ᾗς τ' ὄνομά σου ποῖος; »
« Τοῦ Ἐωσφόρου, φώναξε,
» εἶμαι ὁ πρῶτος γυιὸς του. »

Καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα,
νὰ πάω νὰ μ' ἀφίση,
ᾗς τ' Ἀλῆ-πασσά τὴ φυλακὴ.
Μ' ἀφίνει καὶ πηγαίνω.
Πρὶν φθάσω στὸν Ἀλῆ-πασσά
θύραις ἑφτά διαβαίνω
καὶ στὴν ἑβδόμη στάθηκα
ν' ἀκούσω του τὴν κρῖσι.

Ψηλά, ᾗψηλά καθόντανε
τρεῖς Δαίμονες μεγάλοι.
Ἐμπροστά τους ὁ Ἀλῆ-πασσὰς
κ' ἢ Χάμκω του κοντά του,
καὶ πίσω ἢ γυναῖκά του,
τὰ δύο του τὰ παιδιὰ του,
κι' ἀπὸ τὰ παλληκάρια του
μιὰ συντροφιὰ μεγάλη.

Γιουσοῦφ Ἀράτης, ὁ μπαμπὰς
τ' Ἀλῆ-πασσά, ὁ Ταχίρης,
κι' ὁ Βελῆ Γκέγκας, τὸ σκυλί.
Τοῦ λέγουν οἱ δαίμονοι:
« Ἀλῆ-πασσά! τί ἔκαμες
» ᾗς τὸν κόσμον; Πόσοι φόνοι
» ἐγίνηκαν ᾗς τὸ βίο σου;... »
Καὶ λέγει ὁ Βεζύρης:

« Πρῶτα καὶ πρῶτα ᾗσκότωσα
τὴν Ἐμινέ, ἀφέντες.
Τὴν Ἐμινέ, τὴν πρώτη μου
γυναῖκ' αὐτὸ τὸ χέρι
μὲς τὰ χιονάτα στήθια τῆς
ἔμπηξε τὸ μαχαῖρι.
Κ' ᾗστερα τόσην κλεφτουριά,
τόσους πολλοὺς λεβέντες. »

«Τοὺς Γαρδικιώταις ἔσφαξα,
ρήμωσα τὸ Γαρδίκι,
τῆς Χάμκως τῆς μανούλας μου
τὸ λόγο γιὰ ν' ἀκούσω.
Κατώρθωσα τὴ Ρούμελη
στὸ δάκρυ νὰ τὴν λούσω.
Τὸ Σοῦλι, τῶφκιασα ἐρμιά,
νὰ βόσκουνε οἱ λύκοι.»

«Τοῦ Δράκου Γρίβα βλέπω ἔμπρὸς
τ' ὠχρόλευκο κεφάλι·
μὲ καταριέται τὸ ψυχρὸ
ἀκόμα μὲ τὰ χεῖλη.
Τὸ Βελῆ Γκέκα ἔστειλα
μέσ' ἑς τὸν Ἀϊ-Βασίλη
κ' ἔσφαξε τόσους χριστιανούς
μὲ τὴ σκληρὴ του πάλη.»

«Τὰ δένδρα ἔπὸ τὴν Ἥπειρο
ἀκόμα μ' ἐνθυμοῦνται.
Τάπιανα καὶ ξηραίνονταν
στὰ χέρια μου τὰ φύλλα,
γιατ' ἦταν ἀπὸ αἵματα
βαμμένα. Μιά μαυρίλα
ἦμουν τοῦ κόσμου. Τὰ βουνά,
κι' αὐτὰ μὲ καταριοῦνται.»

«Γιατί, γιατί τὰ γύμνωσα
ἀπὸ τοὺς λεβεντάδες,
τοὺς κλέφτες¹ τοὺς τοὺς τρομερούς.
Ἐπνίξα τὴ Φροσύνη,
μαζὺ μὲ ἄλλες δεκαφτά
στὰ Γιάννενα στὴ λίμνη.
Ἐγὼ, ἐγὼ καὶ ὁ Ταχῆρ
εἴμαστε οἱ φονειάδες.»

«Ποιὸς χάλασε τὸ Χόρμοβο
τῆς Δέσπας τοῦ Λιακάτα,
ποιὸς ἄλλος τῆς ἐξήλειψε
τὴν ὠμορφιά τὴν τόση;
Τὴν πῆρα στὸ χαρέμι μου
κι' ἀπέθανε. Καὶ πόσοι,
καὶ πόσοι ἄλλοι πέθαναν
ἑς τοῦ βίου μου τὴ στράτα.»

«Ὅπου αὐτὰ τὰ πόδια μου
πατούσανε, ὁ τόπος,
ὁ τόπος ἔπὸ τὸν φόβο του
ἐσειόνταν. Τὰ λιθάρια
ποῦ πάταγαν, ἀφέντιδες,
αὐτὰ μου τὰ ποδάρια
ραγίζουνταν, σκορπιούντανε,
καὶ τᾶπιανεν ὁ κόπος.»

«Σύρετε νὰ ρωτήσετε
τὸν Πίνδο μὲ τὰ χιόνια
ἂν εἶδεν ἀπὸ μένανε
ἀγριώτερο λεοντάρι.
Ἀπέθανε καὶ φύτρωσε
ἑς τὴν Ἥπειρο χορτάρι,
ὅλο δροσοῦλα καὶ ζωή.
Ἦλθαν τὰ χελιδόνια.»

«Ἐνόσω ἔζουσα ἔπλάκωνε
τὴν Ἥπειρο σκοτάδι,
τὸν οὐρανὸ τῆς σκέπαζε
σύγνεφο θολωμένο
καὶ τὸ φεγγάρι ἔπρόβαλε
τὴ νύχτα ἔματωμένο,
χειμῶνας μαῦρος ἦμουνα,
ἦμουνα μαῦρο βράδυ.»

1. Δὲν ἐννοεῖ ληστής, ἀλλὰ τοὺς γνωστοτάτους Ἀρματωλοὺς καὶ Κλέφτες.

«Ἀπέθανε κ' ἥλιος λαμπρὸς
ἑς τὴν Ἥπειρο προβαίνει,
σκορπίσθηκε τὸ σύγνεφο,
ἐλάμπανε τ' ἀθέρια,
καὶ τὸ φεγγάρι ἔπρόβαλε
γελούμενο, τ' ἀστέρια
ἐβγήκαν, ἅμα ἔπóθανεν
ὁ γυιὸς τοῦ Τεπελένι.»

«Μ' ἐφύλαγαν ἑς τὸ κάστρο τοὺς
τὰ Γιάννινα τὰ μαῦρα,
κ' ἐγὼ ἔσαν τίγρις ἔτρωγα
τὰ τέκνα, τὰ παιδιὰ τῆς.
Ἀκόμα σκούζ' ἡ Ἀρβανιτιά
τὴν τόση τὴν ἐρμιά τῆς.
Ὅπου τὸ χέρι ἄπλωνα,
ἄναφτε φλόγα, λάβρα.»

«Ἀπέθανε. Τρῶν ἦσυχια
τὰ Γιάννινα τὸ δεῖπνο,
ἡ μάνα χαίρει τὸ παιδί,
γιατὶ δὲ θὰ τὸ χάση.
Μέσ' ἑς τὸ κρεββάτι σφίγγονται
τὰ νιόνυμφα. Ἡ πλᾶσι
εὔρε τὴν ἡσυχία τῆς,
εὔρε τὸν γλυκὸν ὕπνο.»

«Ἐνόσω ἔζουσα, ποιὸς γονιὸς
ἔχαιρε τὰ παιδιὰ του;
Ἀπὸ ποιοῦ σπίτι μπόρεγε
ν' ἀκούεται τραγοῦδι;
Ποιὸν εἶδα καὶ δὲν μάρανα;
Καὶ τὸ μικρὸ λουλουδί!
Ποιὸς νειὸς εἶδε στὴν ἀγκαλιὰ
τὴν ἀγαπητικιά του;»

«Κι' οἱ Τοῦρκοι αὐτοὶ μὲ σκιάζονταν,
κι' αὐτοὶ οἱ συγγενεῖς μου.
Ρωτᾶτε τὰ παιδάκια μου,
ρωτᾶτε τὸ Μουχτάρη,

καὶ τὸ Βελῆ ποιὸς τᾶφαγε!
Μ' ἐλέγανε λεοντάρι
ὅλη μου ἡ Ἀρβανιτιά,
κι' αὐτ' οἱ καταστροφεῖς μου!»

«Σουλτὰν Μαχμουὺτ μὲ διέταξε,
— φορμὴ κ' ἐγὼ ζητοῦσα —
ἑς τῆς Πλησχοβίτσας τὸ χωριό,
τ' ἄστατο, νὰ προσέχω.

Κ' ἐγὼ, ποῦ τίγριδος καρδιά
κ' ἐδῶ ἀκόμα ἔχω,
τὸ ἐρημόνω. Ἡ Βασιλικὴ
ἐκεῖ μ' ἦλθε θρηνοῦσα.»

«Ἐπεσε μέσ' ἑς τὰ πόδια μου.
— Ἀφέντη μου! μοῦ λέγει,
λυπήσου! τὸν πατέρα μου
μπροστά μου, μέσ' ἑς τὰ μάτια
ἐσφάξανε οἱ Τοῦρκοί σου,
τὸν ἔκαμαν κομμάτια. —
Μ' ὠμίλαγε κ' ἡ δύστηνη
δὲν ἔπαψε νὰ κλαίη.»

«Τὴν πῆρα ἑς τὸ χαρέμι μου,
καὶ πρώτη τῆνε ἔφκιάνω.
Τὴν εἶχα ἔσαν κορίτσι μου,
τὴν εἶχα ἔσαν παιδί μου.
Μ' ἐφίλει μοῦ μαλάκωνε
τὴν ἄγρια ψυχὴ μου.
Μοῦ φαίνονταν ἔσαν ἄγγελος
ἔπὸ τὸν Θεό, ἔπὸ πάντα.»

«Πόσους ἀνθρώπους ἔγλύττωσε
μ' ἓνα γλυκὸ τῆς λόγο;
Πόσους ἀνθρώπους ἔγλύττωσε
ἔπὸ τὴν σκληρὴν κρεμάλα;
ἔρωτικό τῆς λόγο.
Μ' ἓνα τῆς λόγο.
Πόσα κακὰ μεγάλα
ἐπρόφθανε; καὶ μ' ἔκαμνε
τὸ βίό μου νὰ τρώγω!»

« Ἀπέθαναν κ' ἐγλύττωσεν
ἀπὸ ἐμὲ κ' ἐκείνη.
Ἀπέθαναν καλοῖσιν
ἐπῆγε στὴ Βονίλα
ᾧ τὴν ἐκκλησιὰ κ' ἐνδύθηκε
σὲ μαῦρα ῥάσου φύλλα.
Ἀπὸ τῆ λίμνη γλύττωσε
σὰν τὴν Κυρὰ Φροσύνη. »

« — Ἄλλο τίποτ' Ἀλῆ-πασσᾶ,
ᾧ τὸν κόσμον τ' ἔχεις κάμει; »
« — ὦ, τὸ χειρότερο κακὸ
μοῦ ἦταν ἡ ἀσέβεια.
Τοῦρκος μὲν ἦμουν, μὰ καμμιὰ
δὲν πίστευα θρησκεία,
οὔτε Ραβίνο, οὔτε Παπᾶ,
οὔτε καὶ τὸν Ἰμάμη. »

« Ποιὸς ἄλλος ἀπετόλμησε
νὰ βρίσῃ τὸ Θεό του;
Ποιὸς ἄλλος τὴ θρησκεία του,
τὴν πίστι του νὰ ρίξῃ
ᾧ τοὺς σκύλους. Καὶ στὰ φονικά,
ᾧ τὰ αἵματα νὰ πνίξῃ,
νὰ πνίξῃ τὴ λατρεία του
πρὸς τὸν ἀνώτερό του. »

« Πλὴν τώρα, τώρα πίστεψα,
ὅτι ἓνας ὑπάρχει
καὶ θὰ ὑπάρχῃ. Ἕνας Θεὸς
τοῦ κόσμου, Παντοκράτωρ,

Ἕψιστος, Παντοδύναμος,
Ἅγιος, Πανδαμάτωρ,
ὅτι αὐτὸς θὰ διοικῇ
τὸν κόσμον καὶ θὰ ἄρχῃ! »

Κι' ἀμέσως ὁ ταλαίπωρος
μὲ δακρυσμένο ᾧματι
ἐσήκωσε τὰ χέρια του
ᾧ τὸν οὐρανὸ καὶ λέγει:
« Θεὲ μεγαλοδύναμι!...
Ποιὸς ἄνθρωπος δὲν φταίγει,
νὰ μὲ χωρέσῃς ἔναντι
φρικτοῦ σου ἀποστάτη. »

« Τὸ ξέρω ὅτι Σ' ἔβρισα
καὶ ὅτι τ' ὄνομά Σου,
Πανάγιε, τὸ ᾧτησα
μετανοιωμένος τώρα
ᾧβρίσκομαι ἐδῶ στὴν Κόλασι,
τὴν ἄχαρη τὴ χώρα.
Συχώρησέ με!... Ἕσπλαχνος
ᾧ τὰ κλαύματά μου στάσου. »

« Ἐλέησόν με, Κύριε!... »
Ἄλλο δὲν εἶχε κρίνει,
κι' ἀκούετ' ἓνα βρονταριό,
φάνηκε μιὰ μαυρίλα,
κ' ὕστερα φλόγ' ἀνάλαμψε.
Τί κρύα ἀνατριχίλα!
Κι' ἀκούστηκε « Ἀλῆ-πασσᾶ!... »
» Καλὰ παθαίνεις!... »
Σβόννει.

+ Κ. Δ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

Η ΛΑΪΚΗ ΜΟΥΣΑ

Ἡ

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΛΛΟΤΕ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Οὐχὶ μόνον οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, οἵτινες διέπρεψαν
κατὰ τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐδοξάσθησαν
διὰ τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης, ἀσυγκρίτως ὑπερεῖχον
ἡμῶν, ὡς φαίνεται καὶ σωματικῶς καὶ διανοητικῶς καὶ ἡ-
θικῶς, ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸ αἰῶνος ἐγκαταβιώσαντες ἀπεδείχθη-
σαν ἐν τῇ παχυλῇ αὐτῶν ἀμαθείᾳ φανατικοὶ τῆς ἡθικῆς
ὑπέρμαχοι. Τοῦτο δὲ μαρτυροῦσιν οὐ μόνον αἱ τῶν παρεκ-
τραπέντων ἐπὶ ἡθικῇ τῆς μακαρίας ἐκείνης ἐποχῆς ἐπὶ
ὄνων ἐξευτελιστικαὶ παρελάσεις, καὶ τὰ δρακόντεια καὶ αὐ-
στηρὰ ἐπιφυλακτικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἐλάβδανον οἱ γονεῖς
διὰ τὰ τέκνα των καὶ μέχρις ὅτου νυμφευθῶσι καὶ ἐφ' ὅ-
ρου ζωῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Λαϊκὴ Μοῦσα ἐπικυροῖ τὸ
τοιούτον.

Οἱ περὶ τὰ λαϊκὰ τραγούδια τότε ἐνασχολούμενοι, ὡς
ἀπέδειξεν ἡ πείρα, ἦσαν ἄνθρωποι ἐμπεφορημένοι μὲ τὰς
ιδέας τοῦ ὑψηλοῦ, τοῦ καλοῦ, τοῦ ἰδανικοῦ καὶ ἐφρόντιζον
τὰ ἔργα των νὰ εἶναι ὠφέλιμα, διδακτικά, ἐποικοδομητικά,
καὶ οὐχὶ ὡς τὰ σημερινὰ τὰ ἀπόζοντα ἡθικῆς ἐκλύσεως καὶ
κοινωνικῆς κακοσμίας.

Ἐρυθρίᾳ τις ἢ μᾶλλον ἐκ ναυτίας ἀποπνίγεται, ἐὰν ἀ-
πλῶς ἀντιπαραβάλλῃ τὸ τραγούδι τοῦ Παπᾶ:

« Πάν' ὁ Παπᾶς ᾧ τὴν Ἐκκλησιὰ
Πάγω κι' ἐγὼ ᾧ τὴν Παπαδιά. »

Πρὸς τὸ τῆς Λαϊκῆς Μούσης ἀριστούργημα τὸ λίαν δι-
δακτικὸν ἐκεῖνο τοῦ λαοῦ ᾧσμα:

« Μιά κόρη, μία εὐμορφη, μιὰ μικροπαντρεμένη,
 ὅς τὸ παραθύρι κάθεται τῇ θάλασσα ἀγναντεύει,
 ἔχ' ἀσημένιον ἀργαλειὸν κι' ἐλεφαντένιο χτένι,
 καὶ τῇ σαῖτα πῶριχεν ὄλο μαργαριτάρι.»

Πιστὴ πρὸς τὸν σύζυγον, ὡς ἡ ἀρχαία Πηνελόπη, κάθεται ἡ μικροπαντρεμένη ὅς τὸν ἐργαλειὸν της, καὶ ὡς ἐκείνη ὑφαίνει τὸν ἱστόν της, καὶ περιμένει τὸν ἄνδρα της νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τὰ ξένα· καὶ ἐπὶ πόσα ἔτη νομίζετε;—ἐπὶ ἐννέα ὁλόκληρα, ἐὰν ἀγαπᾶτε, ἔτη!! ἔτη νεότητος σφριγώσης!! ἔτη ἡλικίας ἀκαθέκτου καὶ τρελλῆς!! τὰ πολυτιμότερα καὶ καλλίτερα ἔτη τῆς ζωῆς!! Καὶ ἂν δὲν ἔλθῃ τί σκέπτεται νὰ κάνη;—νὰ ξαναπαντρευθῇ;—ὄχι μυριάκις ὄχι!! ὅπως ἀπαντᾷ εἰς τὸν ξένον της διὰ τῶν ἐξῆς:

«Ἐννιά χρόνους τὸν καρτερῶ, καὶ τρεῖς θὰ περιμείνω·
 κι' ἂν δὲν ἔλθῃ ὅς τοὺς δώδεκα Καλόγρηνα θὰ γείνω·
 ὅς τὸ Μοναστήρι θὰ κλεισθῶ, τὰ μαῦρα θὰ φορέσω.» !!!

Ἴδου ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις πρὸς σύζυγον!! Ἴδου αὐτὰ πάρνησις καὶ νεανικὴ ἐθελοθυσία χάριν συζυγικοῦ καθήκοντος!! Ἐκεῖνος ὅμως, ὅστις συνέταξε τὸ ἄσμα τοῦτο, βεβαίως δὲν θὰ ἦτο ἀγράμματος κι' οὔτε νερόδραστος ἢ ἀπλοῦς τις τῶν ἀγυιῶν ποιητής, ἀλλὰ θὰ εἶχε μελετήσῃ καὶ καλῶς διεισδύσει, ὡς φαίνεται, εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ τῆς Ὀδυσσεΐας Ὀμήρου, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἄσμα του εἶναι ἐπερειδωμένον ἐπὶ πέτρας στερεᾶς, καὶ οὐχὶ ὡς τὰ τῶν σημερινῶν ἀνεμώλια.

Ἄλλ' ὁποῖα σύγκρισις μεταξὺ τῶν τῆς ἡμέρας:

« Σὺ εἶς' ἀρχοντοπούλα, κι' ἐγὼ καλὸ παιδί,
 ἐγὼ θὰ σὲ φιλήσω, κι' ἂς ἔμβω φυλακὴ ἦ·
 «ὅς τῇ σκάλα π' ἀναβαίνεις, Ἐλένη μ', καὶ ὅς τὰ σκα-
 ὄλο νάζεσθαι μοῦ κάνεις κι' ὄλο καμώματα:» [λώματα

καὶ τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου μαργαρίτου τοῦ πλήρους ἀρχαϊ-

κῆς ἀφελείας καὶ ἀπλότητος, καὶ τόσον διδακτικοῦ δημο-
 τικοῦ ἔσματος:

«Ἀφίν' ὁ Γιάννος τὴν κλεψιά, καὶ πιάνει τὸ ζευγάρι·
 κάνει τ' ἀλέτρι ἀπ' ὀξεῖα καὶ τὸ ζυγὸ ὅτ' ἀφῆνε·
 κάνει καὶ τῇ βουκέντρα του ἀπ' ἄγριο κυπαρίσσι.
 Ἐθέρισε κι' ἀλώνισε τρία πινάκια στάρι·
 τῶνα χρωστοῦσε τῶδωκε· τᾶλλο τὸ πῆρ' αὐθέντης·
 τὸ τρίτον ὅπου τῶμινε πῆρε τὸ πάει ὅς τὸ μῦλο.
 Βρίσκει τὸ μῦλο χάρδαλο, καὶ τὸ νερὸ κομμένο·
 ὅσο νὰ φέρῃ τὸ νερό, νὰ σιάξῃ καὶ τὸ μῦλο,
 ὁ ποντικὸς ἀπὸ μερὶα τρυπᾷ του τῇ σακκοῦλα·
 κι' ὅσον νὰ βρῇ τὰ ράμματα νὰ ράψῃ τῇ σακκοῦλα,
 ὁ λύκος ἐκατέβηκε κι' ἔφαγε τῇ γαδούρα...»

ΤΥΠΟΙ ΓΥΦΤΩΝ
 (Φωτογρ. Γ. Δημητριάδου)

Ὅπως βλέπωμεν, ὁ ποιητὴς δὲν ἠθέλησε διὰ μακρῶν νὰ

μας δώση νὰ ἐννοήσωμεν, ἂν ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος Γιάννος ἡ-
το ὁρεσίδιος ληστής ἢ ἀπλοῦς τις ὀρνιθοκλόπος καὶ ἐπιτή-
δειος τῶν χειμερινῶν βροχερῶν νυκτῶν κατσκοκλέφτης,
δὲν τὸν ἐνδιέφερε καὶ πολὺ περὶ τούτου, ἄλλο τι βεβαίως
ἐπεδίωκεν· ἐπεζήτει, ὡς φαίνεται, νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸν
λαὸν ὅτι διὰ τοῦ προϊόντος τῆς κλοπῆς καὶ ἀρπαγῆς οὐχὶ
μόνον ὡς ἔμπορος δὲν δύναται τις νὰ προκόψῃ καὶ εὐδοκι-
μήσῃ, διότι ταχέως ἢ κοινωνία θὰ τὸν ἐννοήσῃ καὶ θὰ τὸν
ἀποστραφῇ, ἀλλ' οὔτε καὶ ὡς ἀπλοῦς γεωργός, διότι καὶ
αὐτὴ τέλος ἢ γῆ, ἢ δι' ἄλλους εὐφορος καὶ χρήσιμος, ἐφά-
νη διὰ τὸν ἐλεεινὸν Γιάννον ἀνωφελὴς καὶ ἄφορος, καὶ ὁ
ποντικὸς δὲ καὶ ὁ λύκος, καὶ ὁ μῦλος συνώμωσαν ἐναντίον
του, καὶ ἡ θεία Νέμεσις θὰ παρηκολούθει αὐτὸν ἐφ' ὅρου
ζωῆς.

Ἡδύνατο μὲ ζοφερώτερα χρώματα τούτων ὁ ποιητὴς νὰ
παραστήσῃ τὴν στέρησιν, τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἐλεεινὴν
θέσιν, εἰς ἣν περιῆλθεν ὁ δυστυχὴς Γιάννος ἀφοῦ ἀπεγύ-
μνωσε τὸν ἑνα καὶ τὸν ἄλλον, ἡρήμωσε τίς οἶδε πόσα ποι-
μνιστάσια καὶ ἐπεδόθη τέλος ἡ γῆρως ἔνεκεν ἢ ἀσθενείας
εἰς τὴν καλλιέργειαν κατ' ἀνάγκην τῆς γῆς, ἥτις δι' αὐ-
τὸν θὰ ἔφερεν ἀκάνθας φυσικῶς τῷ λόγῳ καὶ τριβόλους ἔνε-
κεν τῶν παλαιῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν;

Διὰ τῶν ἀνωτέρω, δὲν ἐπιζητοῦμεν βεβαίως νὰ κακίσωμεν
τοὺς φίλους τῆς Λαϊκῆς Μούσης ποιητάς, ἀλλ' ἀπλῶς νὰ
ὑποδείξωμεν αὐτοῖς ὅτι, ὅπως τὸ ἀνῆθικον θέατρον καὶ βι-
βλίον φθείρει τοῦ λαοῦ τὰ ἥθη, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ ἀνῆ-
θικον καὶ διεφθαρμένον τραγοῦδι δηλητηριάζει πολὺ περισ-
σότερον τὴν κοινωνίαν, διότι τὸ μὲν βιβλίον καὶ θέατρον
σώτερον τὴν κοινωνίαν, διότι τὸ μὲν βιβλίον καὶ θέατρον
πιθανὸν νὰ μὴ εἶναι προσιτὸν εἰς ὅλους, ἐνῶ ἀπὸ τὸ διε-
φθαρμένον τραγοῦδι μόνον οἱ κωφοὶ μένουσιν ἀνεπηρέαστοι.
Ἄς μὴ νομίζουν λοιπὸν οἱ περὶ τὰ τοιοῦτα ἐνασχολούμενοι
ὅτι τοῖς εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ρίπτωσιν ἐλευθέρως εἰς
τὴν κοινωνίαν ὡς ἔδεσμα ὑγιεινὸν καὶ εὐγευστον πᾶν τὸ

σαπρὸν καὶ ἠθικῶς δηλητηριῶδες, καὶ ἅς μὴ θαρροῦν ὅτι
εἶναι εὐκόλον νὰ συντάξῃ τις Λαϊκὰ ἄσματα καὶ θεραπεύ-
σῃ τὴν Λαϊκὴν Μοῦσαν ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι, τῶν
ὁποίων ὁ ψευδοπολιτισμὸς καὶ οἱ τῆς Δύσεως νεωτερισμοὶ
δὲν εἶχον διασαλεύσει τὰ ἀρχαιοπρεπῆ καὶ αὐστηρὰ ἥθη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
(Ἐκ Δελβινακίου)

ΟΙ ΣΟΥΛΙΩΤΙΣΣΕΣ

Γυναῖκες στὴν Ἀνατολή, γυναῖκες καὶ στὴ Δύση...
ἄλλες μὲ μάτια γαλανά, κι' ἄλλες μὲ μάτια μαῦρα,
κι' ἄλλες μὲ καταγάλανα, ποῦ τᾶχουν οἱ ἀγγέλοι,
ἄλλες πρωτεύουν στὸ χορὸ καὶ στὸ γλυκὸ τραγούδι,
καὶ στὸ καλὸ νοικοκυρεῖο καὶ στὰ γλυκὰ τὰ λόγια,
ἀλλὰ γυναῖκες ἄντρισσες, στρατιώτισσες γυναῖκες
δὲν εἶχεν ἡ Ἀνατολή, δὲν εἶχεν οὔτε ἡ Δύση·
τέτοιες γυναῖκες μοναχά, γεννιώντανε στὸ Σούλι,
τέτοιες γυναῖκες μοναχά γεννούσανε Σουλιῶτες!

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΣΟΦΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΩΡΑ

Εὐήθης ἰδὼν εἰς τὸ ὄνειρόν του ὅτι ἐπάτησε καρφίον καὶ νομίζων
ὅτι αἰσθάνεται τοὺς πόνους ἐξυπνήσας περιέδρασε τὸν πόδα του, ἔτε-
ρος δὲ μαθὼν τὴν αἰτίαν τῷ εἶπε·

— Καὶ διὰ τί κοιμᾶσαι ἀνυπόδητος;

— Ἐὰν θέλετε γυναῖκα μίαν ἀπὸ τὰς θυγατέρας μου, ἔλεγε πα-
τήρ της πρὸς ὑποψήφιον γαμβρόν, ἡ μικρότερα ἔχει προίκα 30,000,
ἡ μεσαία 40, καὶ ἡ μεγαλειτέρα 50. Ποῖαν προτιμᾶτε;
Καὶ ὁ ὑποψήπιος γαμβρός·

— Δὲν ἔχετε ἄλλην μεγαλειτέραν;

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Τὸ «Ἡπειρ. Ἡμερολόγιον» χαίρον, διότι ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐμφανίσεως ἤρχισε νὰ συγκεντροῖ εἰς τὸ *σαλονάκι του*, τοὺς καλλιτέρους τῶν παρ' ἡμῖν λογογράφων, μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως δημοσιεύει τὸ κατωτέρω ωραιότατον Ἡπειρωτικὸν διήγημα, τὸ ἐκ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ βίου εἰλημμένον καὶ ὀφειλόμενον εἰς τὸν δεξιὸν τοῦ καλάμου χειριστὴν κ. Γ. Χατζῆν, διευθυντὴν τῆς ἐν Ἰωαννίνοις ἐκδιδομένης ἐφημερίδος «Ἡπειρος», τὸν ὑπογράφοντα πλήρη ἐμπνεύσεως καὶ χάριτος ποιήματα, διηγήματα καὶ χρονογραφήματα, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Γ. Πελλερέν.

Η ΣΚΛΑΒΑ.....

Ἀφιερωμένο στοὺς ταξιδευμένους Ἡπειρώτας.

I

— Θὰ πάη κανένας σας καὶ κατὰ τὰ Γιάννινα, ὦρ' Τόλη μ';...
— Ὁχι τούτη. Τὴν ἄλλη τὴ στράτα, Ρίνα—ἀπολογήθηκε ἓνας ὑψηλός, ὑψηλὸς ξεραγκινὸς ἀγωγιότης, ἴσια μ' ἐκεῖ ἀπάνω, ποῦ ἐφόρτωνεν ἐκείνη τὴν ὥρα στὸ μεσοχώρι, ἕτοιμος νὰ κινήσῃ μὲ τὸ καρβάνι.—«Τὴν ἄλλη τὴ στράτα θὰ πάω ἐγὼ καὶ σοῦ παίρνω ὅ,τι θέλημα θέλεις....»

— Ἡ Ρίνα, μιὰ ὁμορφη νηὰ γυναῖκα, ὡς εἴκοσι τριῶν χρονῶν, ποῦχεν ἄνδρα ἀπὸ χρόνια ταξιδευμένον μακρὰ στὰ ξένα, δὲν ἀνταπάντησε τίποτε. Ἐχαμήλωσε μοναχὰ λυπημένα τὸ κεφάλι, καὶ ἀποτραβήχτηκε σὲ μιὰ γωνιά δίπλα στὸ γέρικο πλατάνι, μπροστὰ στὸ μπακαλίο τοῦ χωριοῦ:

— Οὔτε καὶ τώρα;

Στέναξε κατάκαρδα καὶ ἔβαλε τῶνα τῆς τὸ δάχτυλο στὸ στόμα, ἐν ᾧ δαγκάνονται τ' ἀχειλί της, σὰν ἔτοιμη γιὰ νὰ κλάψῃ, καὶ ἀπομεινε μὲ τ' ἄλλο τὸ χέρι κρυμμένο στὸν κόρφο, ὅπου καὶ ἐσφιγγε, σὰν ἓνα ὁμορφο, συλλογιασμένο, ἄκριτο προῖμα μὲ παρὰπονο καὶ ἀφοσιώθηκε νὰ κυττάῃ πῶς φόρτωναν οἱ ἀγωγιᾶτες.

Ἦταν τότες, ποῦχεν ἀνοίξῃ πειὰ γιὰ καλὰ ὁ καιρὸς—κατὰ τὸν Μάρτη—καὶ ἄρχισαν καὶ τὴν ἡμέραν χαρὰ Θεοῦ στὸ χωριό:

Ἐνας ἱλῖος, γλυκὸς γλυκὸς σὰν μέλι, ζωντάνευε ὅλημέρα τὰ κλαριά, τὸ χιόνι εἶχε λύσῃ στὰ ὀργώματα, ξεπλακόνονταν οἱ φράχτες καὶ ἡ στράτες ἄρχισαν νὰ δουλεύουν. Πρῶτο—πρῶτο ἀνοιξιάτικο μήνυμα ἦρθεν ἓνα καρβάνι, ποῦ ἔφερε σιτάρι στὸ χωριό. Γιατὶ τὸ χωριό, ὅπως εἶναι βορεινὸ καὶ ἔρημο, κλείεται μῆνες καὶ μῆνες ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ τὰ ὀρθὰ τριγύρω ξέχειλα ποτάμια καὶ ὡς τότε πορεύει μὲ τὸ σιτάρι του ὡς ποῦ νὰ ξανοίξῃ ἡ στράτα καὶ φανῇ καρβάνι κατὰ τὸ Μάρτη ἢ τὸν Ἀπρίλη. Καὶ τὸ ἴδιο βράδυ, σὰν ἔφυγε τὸ καρβάνι, ἀκούστηκε μακρεία, ἀπὸ τὸ ὑψηλὸ λευκάδι τ' Ἀη-Μηνᾶ τὸ πρῶτο τ' ἀηδόνι, ποῦ λαλοῦσε πρῶτο-πρῶτο κάθε χρονιά ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω. Τότες καὶ ἡ γυναῖκες τοῦ χωριοῦ ἀνοῖξαν τ' ἀνήλια τὰ κιλλάρια, ὅπου ὅλον τὸν χειμῶνα κλεισμένα ἐμούγκριζαν θλιβερά τὰ ζῆ καὶ τὰ βγαλαν στὴ βοσκή. Φάνηκαν ν' ἀραδιάζουν καὶ ποῦ-καὶ ποῦ ἀνθρώποι στὸν κάμπο καὶ στὰ χωράφια καὶ ὡς τὰ προσηλιακά τ' ἀμπέλια ἢ γυναῖκες ἄρχισαν νὰ βάζουν κλαδευτήρι. Ἀμα μπῆκε ὁ κλάδος στ' ἀμπέλια, ἢ Ρίνα ποῦ κατέβαινε πρῶτη-πρῶτη ἀπ' ὅλες στ' ἀμπέλι ἄλλες χρονιές, δὲν φάνηκε ὁλότελα τούτη τὴ χρονιά.

— Φωτιά νὰ τὸ κάψῃ καὶ αὐτὸ τὸ ἔρμιο! ἔλεγε τῆς πεθερᾶς της, ποῦ τῆς φαγώνονταν νὰ πάη.

— Τί τὸ θέλουμε καπομένα μ'; !...

— Ἀμμ' ντὲ μὴν' τσοῦπα μ'! θρηνίζονταν καὶ αὐτὴ καὶ ἐβουβαίνονταν ἢ δυὸ γυναῖκες ἡνωμένες μὲ τὸν κοινὸ καῦμὸ τοῦ ταξιδευμένου ποῦ ἔλειπε μακρὰ στὰ ξένα.—«Μόνε τί θὰ λέν καὶ ἡ ἄλλες ἢ συναραδιακές σου ποῦ δὲν σὲ βλέπουν, μὴν' Ρίνα....»

— Ἀς ποῦν ὅ,τι θέλουν. Σᾶματις μᾶς κάνουν καὶ τίποτε καπομένα μ'; !... Ἀς λέν ὅ,τι θέλουν....

— Θᾶνε τίποτα ἄρρωστη, κυρὰ Κατέρω αὐτὴ ποῦ δὲν φάνηκε—εἶπε μιὰ ἡμέρα μιὰ μεσοκαιριασμένη γυναῖκα ποῦ κλάδευε στὸ γειτονικὸ τ' ἀμπέλι, σὲ μιὰ ἄλλη.—Ἐνα καὶ

— Ὁχι, ἀπολογήθηκεν ἀπὸ τὸν ἄλλο ὄχτο ἢ ἄλλη.—Ἐνα καὶ ὡς ἀποχόνδρια ἔχει.

Ὅλο συλλογιέται!

Καὶ ἀλήθεια συλλογὴ ἦταν ἡ ἀρρώστεια τῆς Ρίνας...

Ἐξή χρονία τώρα, ἔξῃ Ἀπρίληδες, ἀφόντας εἶχε ἐρθεῖ μικρο-

πανδρεμμένη νύφη στο χωριό, απ' τὸ γειτονικό ἀντίπερα χωριό, ἔξη χρόνια τώρα εἶδε τὸ χωριό ἔξη χυνόπωρα νὰ συννεφιάζει βαρὺ, βαρὺ μουγγὸ καὶ ἔρμο καὶ νὰ κλείεται ὕστερα μῆνες καὶ μῆνες ὅλον τὸν χειμῶνα. Ἐξη πάλε Ἀπρίληδες ἄκουσε στὸν Ἀη-Μηνῶ ἐπάνω τὸ πρῶτο τ' ἀηδόνη ἔτσι γλυκὰ καὶ λυπητερὰ νὰ τραγουδάει καὶ ἔξη πάλε καλοκαίρια μακρινὰ καὶ πεντεδείλινα τὰ τέ-
ρασε ἔτσι νὰ καρτερᾷ γραφὴ καὶ μήνυμα πὼς θαρθεῖ τὸν ἐρχόμε-
νο χειμῶνα ὁ Ἀνέστης, ὁ ἄνδρας της. Ἐξη μακρινούς, ἄγριους, ἀτελείωτους χειμῶνες καρτέρησε ἡ νηὰ γυναῖκα, ὅμως ὁ ἄνδρας
της ποῦ δὲν τὸν ἐχάριξε οὔτε μιὰ ἑβδομάδα—Λαμπρὴ παντρεύτη-
κε καὶ τὴ Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ τῆς μίσησε—δὲν φάνηκε.

— Θὰ πάη κανένας κατὰ τὰ Γιάννινα, ὦρ' Τόλη μ';...

Τοῦτο τῆς εἶχε κολλήσει στὸ στόμα ἔξη χυνόπωρα, ἔξη Ἀπρίλη-
δες καὶ ἔξη χειμῶνες τώρα. Τοῦχαν μάθη τόσο οἱ ἀγωγιάτες,
ποῦ ἅμα τὴν κυττοῦσαν νὰ ροβολᾷ κατὰ τὸ μεσοχώρι ὅπου φόρ-
τωναν, μὲ τῶνα χέρι της κρυμμένο στὸν κόρφο, ὅπου ἔσφιγγε μιὰ
γραφὴ, τῶξεραν καὶ καρτεροῦσαν μὲ σύμπονο νὰ εἰπῇ τὸ στό-
μα της :

— Θὰ πάη κανένας κατὰ τὰ Γιάννενα ὦρ' Τόλη μ';..

Γιατὶ στὰ Γιάννενα ἐρχόντανε ἡ γραφὴς μὲ τὴ μεγάλη πόστα
κ' ἐκεῖθε τὲς ἔπαιρναν οἱ ἀγωγιάτες καὶ τὲς ἔφερναν στὸ χωριό.
Στὰ Γιάννενα πάλε τοῦτοι κατέβαζαν τὲς γραφὲς κι' απ' ἐδῶ μὲ
τὴ μεγάλη πόστα πῆγαινε ἡ γραφὴ μακριὰ, μακριὰ σὲ ξένους τό-
πους ν' ἀραδιάση τὰ πάθη καὶ τὰ βάσανα τοῦ βασανισμένου χω-
ρισμοῦ καὶ τῆς πικρῆς τῆς ξενητεῖας.

— «Σήμερα Ἀνέστημ' εἴχαμε σὰν ξόδι στὸ ρημάδι μας. Ἐκλαιγε
ἡ καπομάννα μ' ἐκλαιγα κ' ἐγώ, Ἀνέστημ'. Ξούφιασαν τὰ ἐρμιο-
στάφυλα ποῦ κρεμάσαμε τὸν Ἀη-Δημήτρη, ποῦ μᾶς ἔγραφε
θάρθης καὶ τὰ πετάξαμε. Καὶ στὸ κασέλι μ' σαπῆκαν τὰ μηλο-
κύδωνα καὶ τὰ πέταξα κι' αὐτά. Ἡ καπομάννα λέει θὰ πεθάνη
καὶ θέλει νὰ σὲ ἰδῇ. Δὲν θὰ φτορήσω ὡς τὸ καλοκαίρι, ἂν δὲν
ἔχω μήνυμά σου Ἀνέστημ'. Δυὸ ἐξάμηνα ἔχω νὰ πάρω γραφὴ σου
κ' ἐχτίκισα. Λέω ὡς τὸν καιρὸ ποῦ θὰ δέσουν τὰ κάστανα ἡ
καστανιὲς ἐγὼ θᾶμαι στὸ χῶμα, Ἀνέστημ', ἂν δὲν ἔχω μή-
νυμά σου.»

Δυὸ ἑβδομάδες τώρα τῶγγραφε τοῦτο τὸ γράμμα. Ἐγγραφε καὶ
σβουῶσε καὶ πάλε κᾶτι θυμόντανε καὶ ξανάγραφε. Καὶ ὅπως δὲν
ἤξευρε γράμματα πολλὰ—ὡς τὸ Ὀκτοῆχι εἶχε μάθη στὴ δασκάλα—
δὲν ἤθελε ν' ἀπορρήξῃ τὸν πόνο της στὸ δάσκαλο τοῦ χωριοῦ καὶ

πολεμοῦσε νὰ τὰ στρώσῃ μονάχη της. Κάποτε ξυπνοῦσε καὶ τὴ
νύχτα. Νύχτα βαθεῖα μεσάνυχτα, σὰν κοιμοῦνταν ἡ πεθερὰ της,
ἄναβε ἓνα μεγάλο κομμάτι दाди καὶ μ' ἓνα μολύβι σημάδευε στὸν
τοιχο τί νὰ θυμηθῇ νὰ ξαναγράψῃ στὸ γράμμα.

«Ἀνέστημ' ἄλλον ἀπὸ σένα δὲν ἔχουμε ἢ ἔρμες ! δυὸ ψυχές,
δυὸ ἔρμοι κοῦκοι ἀπομείναμε. Θὰ πεθάνη καὶ ἡ καπομάννα. Τί
θὰ γενῶ κ' ἐγὼ ἡ μαύρη Ἀνέστη ; »

Κ' ἔγραφε καὶ ἔγραφε δυὸ ἑβδομάδες τώρα καὶ πάλε συλλο-
γιούνταν πότε τοῦτο πότε 'κεῖνο καὶ δὲν βογοῦσε ἡ καρδιά της.

«Τρῶω ψωμί μὲ τὰ κλάμματα, πίνω φαρμάκι τὸ νερό. Ἐρμο
καὶ ξάρμο τὸ χωριό μας, Ἀνέστημ'. Δουλειὰ δὲν ἔχει, τόπο δὲν
ἔχει. Τὰ λέμε μὲ τὴν καπομάννα, δὲν λέω ὄχι, ὅμως ἔχω τὸ νοῦ
μου αὐτοῦ. Χτίκισα, Ἀνέστημ', νὰ σὲ συλλογιῶμαι.»

Ἐτσι τὸ σκόλασε καὶ τὸ βούλωσε μὲ βουλοκέρι μαῦρο, ποῦ πῆρε
ἀποβραδὶς απ' τὸ μπακάλη, καὶ ροβόλησε βιαστικὴ, βιαστικὴ κατὰ
τὸ μεσοχώρι, γιατί θᾶφευγαν οἱ ἀγωγιάτες.

— Εἶναι κανένας σας γιὰ τὰ Γιάννενα, ὦρ' Τόλη μ' ;

— Κανένας, Ρίναμ' τὴν ἄλλη στράτα θὰ πάω ἐγὼ καὶ σοῦ
παίρνω ὅ,τι μήνυμα θέλεις. Τώρα πᾶμε στὴν Ἐρσέκα.

Ἡ Ρίνα ἄκουσε θλιβερὴ καὶ κούνησε τὸ κεφάλι πικρὰ χαμο-
γελῶντας. Μόνο σὰν ἔστρεψε πάλε τὸν ἀνήφορο κατὰ τὸ χωριό,
ἐγύρισε τὸ χέρι ἀνάποδα σὰν νᾶφερνε τὸ μανῆκι μπροστὰ στὸ
πρόσωπο.

— «Θὰ κλαίῃ τὸ ἔρμο ! » Εἶπε καὶ ἡ Τόλαινα ἡ γυναῖκα τοῦ
ἀγωγιάτη, ποῦ παρᾶστεκε ἐκεῖ.

«Ἐνα χτικιὸ εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ ξενητεῖα, ὦρ' Τόλη μ' ! »

Ὁ Τόλης ὁ ἀγωγιάτης ἔρριξε ψηλὰ στὰ καπούλια τοῦ μουλα-
ριοῦ καὶ τὴν κάππα του, ἔλυσε τὸ καπίστρι ἀπὸνὰ μεγάλο κο-
τρῶνι καὶ συνειθισμένος σαράντα τώρα σ' αὐτὴ τὴ δουλειά, νὰ
πάη καὶ νᾶρχεται στράτες στὸ χωριό καὶ ν' ἀκούη τέτοιες κλάψες
ἀπὸ ταξειδεμένες καὶ καρδοκαμμένες γυναῖκες χτύπησε τὸ μούλαρι
καὶ κίνησε.

— Ἀφήνω 'γεία...

— Στὸ καλὸ, Τόλημ'.

Καὶ τὸ γράμμα τῆς Ρίνας ἀπόμεινε φωτιὰ στὸν κόρφο της, ἐνῶ
ἀνηφοροῦσε ἀργὰ ἀργὰ μὲ τὸ χέρι ἀνάποδα κατὰ τὸ χωριὸ πάλε
ἡ νηὰ γυναῖκα.

— Ἐχει ἓνα κᾶτι σὰν ἀπολόντρια, εἶπε μέσα της ἡ γυναῖκα τοῦ
Τόλη. Ὅλο συλλογιέται τὸ ἔρμο !

Γύρισε κι' άλλη μιὰ φορά και είδε τὸν ἄντρα της νὰ ροβολάη τὸν κατήφορο πρὸς τὴν ποταμιὰ πίσω ἀπὸ τὰ μουλάρια, ποῦ τὰ ἐτρίκλιζαν στὰ τράχαλα ἀπάνω.

— Καὶ ἔχει και δίκηο τὸ ἔρσο! στέναξε· χιζιὸ και τὰ μαῦρα τὰ ξένα!...

II

Τὴν ἄλλη στράτα ἄρρησαν νὰ γυρίσουν οἱ ἀγωγιᾶτες.

Στὸ γύρισμα ἤσαν ἓνα ἀγωγι για ἄλλου κι' ἄλλαξαν δρόμο.

Ἡ Ρίνα τοὺς καρτεροῦσε μὲ καὺμό, ὅπως δὲν καρτεροῦν οὔτε και ἡ μάννες τὰ ταξειδεμένα τους παιδιὰ. Κατάξαγκα στὸν κόρφο της ξέβαψε ἡ γραφή ἀπὸ τὸ πανόγραμμα κι' ἡ Ρίνα κάθε μέρα τώρα κύτταζε τὸν οὐρανὸ και σκάνιαζε.

Γιατί τώρα ἡ κακοχειμωνιά ἐπέρασε κι' ὁ καιρὸς ἦταν ὡμορφος. Ὅλες ἡ μέρες ἐξημέρωναν γαλανές, γαλανές, τόσο γαλανές, ποῦ ἡ κατάσπρες ὀλοπερίγυρα χιονισμένες ὑψηλές κορφές τῶν ἀγνάντια βουνῶν ἐφάνταζαν καθαρά σὰν σωρὸς ἀπὸ κατάσπρα καθαρά βαμβάκια, ὅπου ἡ πολλή ἡ γαλανάδα τ' οὐρανοῦ ξεχώριζε ἀκόμα γλυκύτερη, ὅσο ἀσπρότερες ἐφαίνονταν ἡ χιονισμένες ὀλοτρόγυρα κορφές.

Κᾶπου - κᾶπου εἶχε πάρει νὰ φουντώνη και τὸ κλαδί. Εἶχαν γυρίσει τὰ χελιδόνια κι' ἓνα πρωῒ φάνηκε ἐπάνω σ' ἓνα σέλλωμα ἀμπελιοῦ μιὰ μυγδαλιὰ ἀνθισμένη: Ἦταν στ' ἀμπέλι τῆς Ρίνας:

— Ἐρμη κι' αὐτὴ μάννα μ'! για σκάσιμο ὀδικό μας στ' ἀμπέλι μας πρωτάνοιξε φέτος!.....Κι' ἀρχίνησε νὰ κλαίη.

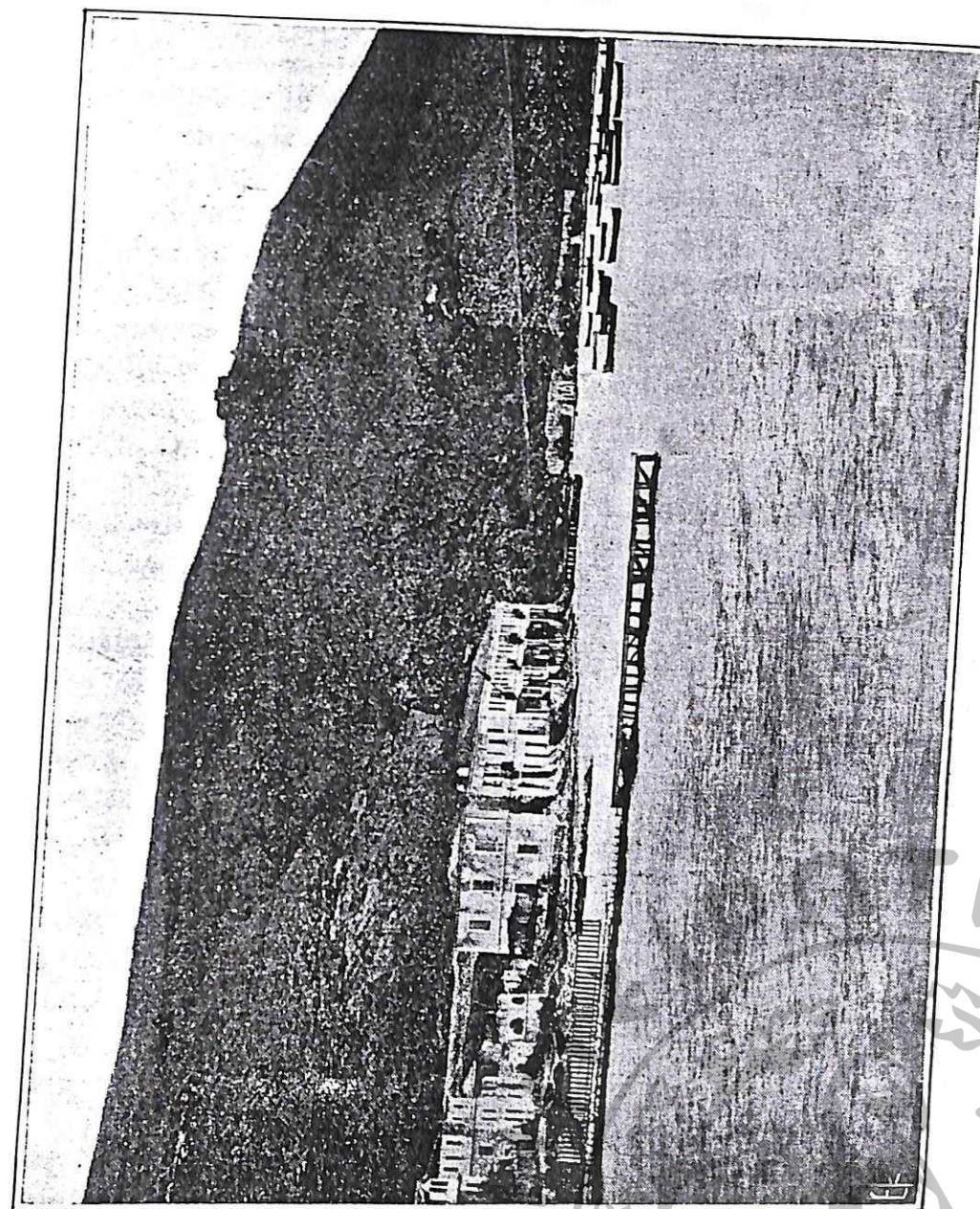
Ὅταν γύρισαν οἱ ἀγωγιᾶτες ἡ Ρίνα ἦταν κατάκοιτη στὸ στρῶμα. Τὴ γραφή τὴν πῆρε ἡ πεθερά της και τὴν ἔφερε στὸ μεσοχώρι, ὅταν θὰ κινούσε τὸ καρβάνι. Ἡ Ρίνα μονάχα δὲν ἐβάσταξε κ' ἔγραψε ἀπόξω ἀπὸ τὸ πανόγραμμα, πνιγμένη στὰ κλάμματα: «Ἐνα θάμαγμα θᾶναι, Ἀνέστη μ', ἀν θὰ μ' εὐρῇ τὸ καλοκαίρι. Κοιτάσθηκα ἄρρωστη στὸ στρῶμα τώρα.»

Ἐπειτα ἀνέβηκε ὡς τὸ ψηλὸ τὸ παραθύρι τὸν φειδωτὸ κατήφορο, ποῦ ροβόλαε ἄναργα—ἄναργα ἡ πεθερά της.

— Ντὲ μωρ' καπομάννα μ'! Θὰ φορτώσουν και θὰ φύγουν! Ἐσένα θὰ καρτεροῦν; Περπάτα!

Κι' οὔτε ἡ πεθερά, οὔτε κι' ὁ Τόλης ἤξεραν γράμματα και κανέννας τους δὲν ἀπείκασε τὸ πανόγραμμα τί ἔγραφε.

Μονάχη ἡ Ρίνα ξανάσανε βαθειά, ἐκεῖνο τὸ βράδυ, και ὅταν τὴν

(Φωτογρ. Γ. Δημητριάδου)

ΑΓΙΟΙ 40

ἔκαιγε ἡ θέρμη τῇ νύχτα, τὰ μάτια τῆς ἔγλεπαν τὸ πανόγραμμο καὶ σὰν νὰ τὸ ξανάλεγε μουρμούριζε στὸ παραμιλητό της :

— «Ἐνα θάμαγμα θᾶναι, ἂν θὰ φτορήσω ὥς τὸ καλοκαῖρι, Ἀνέστη μ', κοιτάσθηκα τώρα».

— Εἶναι ἄρρωστη; ρώτησαν τὴν ἄλλη μέρα ἡ γειτόνισσες.

— Ὅχι. Ἐνα καὶ οὐδὲν ἀποχόνδρια ἔχει, ἀπολογήθηκε μιὰ γριὴ γειτόνισσα. Ὅλο συλλογιέται....

**

Πῆγε ἡ γραφή καὶ γύρισαν καὶ ξανάφυγαν οἱ ἀγωγιᾶτες καὶ ξαναῆρθαν πάλαι. Ὅχτὼ στράτες μέτρησε ἡ Ρίνα κι' ἀπόκρισι δὲν ἦρθε. Ἡ Ρίνα ἐχτίκιαζε ὅκριτη κι' ἀδάκριτη. Κατὰ τὸν Ἀλωνάρεν ποῦ κοκκίνησαν τὰ βύσσινά κι' ἔπαιρναν νὰ βάφουν τὰ γλυκόμηλα ἀπάνω στὲς μηλιές, ἦρε ἀνάκαρα ἡ Ρίνα νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὸ στρώμα.

Ὅπως ἄλλαξε καὶ πῆγε στὴν ἐκκλησία ὅσες γυναῖκες ἦταν συμμά της εἶπαν πῶς μοσχοβολοῦσε. Γιατ' ἀγκαλὰ καὶ σάπηκαν τὰ μῆλα, τὰ μοσχοκύνδωνα στὴν κασέλλα τῆς εὐώδιαζαν τὰ προικιά της. Καὶ τὰ ροῦχα τῆς Ρίνας ἐπῆραν μιὰ μυρωδιά γλυκεῖα κυδωνιοῦ κλεισμένου σὲ κασέλλα :

— Χωματίλιες μυρίζεις, Κατέρω μ', ἡ ἔρμη... μουρμούρισε κάποια στ' αὐτὴ τῆς ἀλληνῆς... Πάει κ' ἡ Ρίνα!... Ἐφεξε ἡ ἔρμη!..

— Πέτρες τρῶν τὰ ξένα, μωρ' Χρύσω μ'! καὶ πῶς θὰ φᾶν μιὰ ἐρμιογυναῖκα; ἀπάντησεν ἡ ἄλλη.— Πάει ἐτούτη. Κίνησε, Κατέρω μ'

Κι' ἀλήθεια εἶχε κινήση ἡ ἄμοιρη ἡ Ρίνα....

Δὲν ἔμενε τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ δροσᾶτο, γερὸ κορίτσι ποῦχε ἐρθῇ νύφη γραμμένη μιὰ Κυριακὴ τῇ Λαμπρῇ ἐδῶ κ' ἕξ χρονία στὸ χωριό. Τὴν καρδιά της τὴν ἔφαγε ὁ καῖμός, κι' ἡ ἀρρώστια ἄρχισε ἀπὸ καιρὸ νὰ κλαδίτση τὸ κορμὶ της.

— Ἦφες καὶ γράμμα, ὦρ' Τόλη μ' ;

— Ὅχι, καὶμένη Ρίνα. Τὴν ἄλλη στράτα θὰ ξαναπάω στὰ Γιάννενα. Ἐχει ὁ Θεός!.....

Βάσταξε καὶ τὸν τρύγο ἡ Ρίνα, ὀρθή στὸ πόδι, καμμένη ἀπὸ μιὰ κρυφή, κρυφὴ, ἀναργὴ θέρμη. Κατέβηκε στ' ἀμπέλι καὶ μοναχὴ τῆς ἐδιάλεξε τὸ πειὸ μελᾶτο μαῦρο γλυκὸ σταφύλι. Γέμισε τὸ δῶμα μέσα ἀπὸ κρεμαστάρια μυλοκύνδωνα κι' ἀπίδια, ποῦ ἔκοψε ἀπὸ τὲς γλυκότερες ἀπιδιές.

Μιὰ βασιλαπιδῆ τῆς Τόλαινας τοῦ Γραμμάτη, εἶχε δυὸ βασιλάπιδα σὰν κυδῶνια μεγάλα.

Ἡ Ρίνα ὡς κι' αὐτὰ πάει καὶ παρεκάλεσε καὶ τὰ πῆρε..

Τὰ δίπλωσε μέσα στὴν κασέλλα τῆς σ' ἓνα μανδῆλι τ' Ἀνέστη καὶ τὸ βράδυ ἔπεσε γονατιστὴ στὸ κόνισμα καὶ δεήθηκε βαθειά.

— «Χριστέ μου! νῶχω γραφὴ αὔριο ποῦ θάρθῃ ὁ Τόλης. Πῆγα ἡ κακομοῖρα πειὰ καὶ δὲν φτορῶ!

Αὔριο, σὰν ἦρθε τὸ καρβάνι ἦρε τὴ Ρίνα ὀρθή, ὀρθή στὸν Ἀη - Μηνᾶ, μισὴ ὥρα ἔξω πρὸ χωριό. Κίτρινη κι' ἀχνή σὰν λεμόνι, μὲ πανιασμένο ἀχείλι :

— Τόλη μ' . . .

— Συχαρίκια, Ρίνα! Γράμμα σ' ἔχω!

Ἐξαλίστηκε ἡ Ρίνα, σὰν ἓνας ποῦ χτυπιέται κατακέφαλα. Ἐκανε καὶ νὰ κρῖνῃ κι' ἡ γλῶσσά της ἐδέθηκε πίσω στὸ λάρυγγά της.

Ἀπλωσε τὸ χέρι καὶ σωριάστηκε λιγοθυμισμένη.

— Χριστὸς καὶ Παναγιά! λίγο νερό, φώναξε ὁ Τόλης. Ἀπάνω στὴν καλὴ τὴν ὥρα ἔρχεται καὶ τὸ κακό.

Ὅμως ἡ Ρίνα ἦταν κόκκαλο πλέον κοῦα, μὲ τὴ γραφὴ στὰ χέρια σφιχτὰ κρατημένη.

— Μῶρ' πέθανε ἐτούτη, ἔκαμε τρομαγμένος ἓνας ἄλλος τοῦ καρβανιοῦ.

— Ὁ Θεὸς νὰ φυλάῃ, εἶπε ὁ Τόλης, μήνα ἀργεῖ τὸ κακό ; . . .

Ἡ γυναῖκες ὄνοιξαν ὕστερα τὴ γραφὴ.

«Φέτος δὲν θάρθῃ, τὸν ἄλλο τὸν χειμῶνα μανάμ'. Πές του καὶ τῆς Ρίνας νὰ χαρῇ.»

Ἐτσι ἤλεγε ἡ γραφὴ. Τὴ μέρα πέθαναν τὴ Ρίνα ἔγινε κρότος καὶ λόγος στὸ χωριό.

Κάθε μιὰ καὶ καθέννας εἶπε τὸ δικό του :

— Θᾶνταν ἄρρωστη, κυρὰ Κατέρω μ'. Καλὰ σοῦ εἶχα εἰπῇ ἐγὼ ἐκεῖ στ' ἀμπέλι ἓνα πρωῒ.

— Ὅχι, ἔκαμε ἡ ἄλλη. Ἐνα καὶ οὐδὲν ἀποχόνδρια εἶχε. Ὅλο συλλογιούνταν.

Γιάννινα, Δεκέμβρης τοῦ 1910.

Γ. ΠΕΛΛΕΡΕΝ

Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ ΣΤΟ ΚΟΥΔΕΣΙ

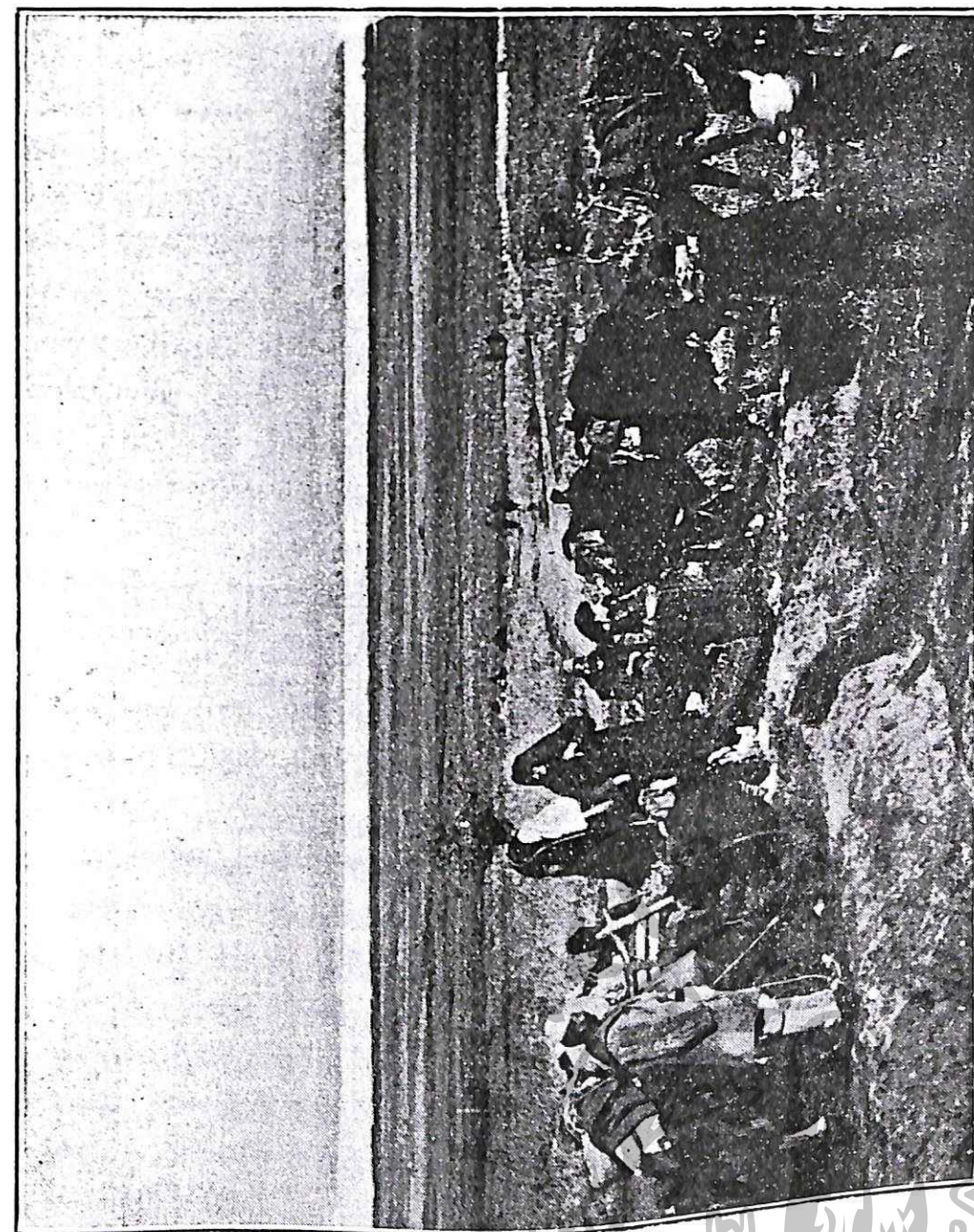
Οἱ Δεσποτάδες μας εἶναι καλοί, κάνουνε τακτικά τὴ περιοδεία τους στὰ χωριά καὶ φωτίζουνε τὸ κοπάδι τους. Μὰ κι' οἱ χωργιάτες δὲ ξέρετε πόσο εἶν' εὐχαριστημένοι ἅμα περνάει ὁ Δεσπότης. Φτιάνει τὰ φονικά, ἀφορίζει τοὺς κλέφτες, κάνει ἁγιασμούς, τρισάγια, λειτουργίες. Τρέχει στὸ σχολεῖο, ἔξετάζει, τηράει τί γίνεται. Τότε νὰ ᾄητε στὸ χωριό! Ἡ ἐκκλησία εἶναι γεμάτη κι' ὅλοι σπρώχνονται νὰ τοῦ φιλήσουνε τὸ χέρι. Κι' αὐτὸς κάθεται στὸ δεσποτικὸ ντυμένος τὰ ὀλόχρυσα. ράσα του, τὴ χρυσὴ κορώννα στὸ κεφάλι καὶ μὲ τὴν πατερίτσα στὸ χέρι. — Ἀῖντε μωρ' νὰ σὲ βλογήσῃ, λέν ἡ γρηῆς στὰ παιδιά ποῦ κάθονται μ' ἀνοιχτὸ στόμα καὶ χαζεύουνε ἀπὸ μακριά, ντυμένα ἓνα μακρὸν λιβέρι καὶ μὲ τὰ πόδια ὅξω σὰν οἱ ἄγριοι ποῦ εἶδε πρῶτα, πρῶτα στὸ Σαλβατόρ ὁ Κολόμβος. Μὰ κι' οἱ πειὸ μεγάλοι ἀπ' αὐτοὺς δὲ χαζεύουνε λιγότερο τὰ ροῦχα τοῦ Δεσπότη ποῦ λαμποκοποῦνε σὲ κάθε κούνημα ποῦ κάνει. — Μωρὲ τί διαμάντι εἶν' αὐτὸ π' ἔχει ἀπάνω στὴ κορώννα λέει ὁ ἕνας.

— Δὲν τηρᾷς, λέει ἓνας ἄλλος γέρωσ ἀπ' τὸ στασίδι του, τί χρυσάφι ἔχει ἡ στολή του.

Κ' ἐνῶ αὐτοὶ μιᾶνε πλησιάζουν ἡ γρηῆς σταυροκοποιοῦνται μπροστά του, τοῦ φιλοῦνε τὸ χέρι καὶ μὲ κακομοιριά τοῦ λένε — διάβασέ μας καμμιά εὐχὴ ἅγιε Δεσπότη κι' αὐτὸς διαβάζει κι' ἀκούεται στὸ τέλος, νᾶστε εὐλογημένες! Τότε νὰ ᾄητε παπάδες στὴ ἐκκλησιὰ γεμάτο! Καὶ πῶς ψάλλουνε καλά!... Ὁλος ὁ κόσμος χαίρεται... Ὁ δεσπότης μωρέ! βλογήθηκε ὁ τόπος!.. Θυμᾶμαι τὴ νόνα μου ποῦ μοῦλεγε ἅμα δὲ περνοῦσε ὁ δεσπότης:— Οὐ παιδί μου, θὰ κάμῃ κακὴ χρονιὰ ᾠφέτος, δὲν πέρασε ὁ δεσπότης!

Κ' ἔτσι ὅλοι περιμένουνε τὸ δεσπότη μ' ἀνυπομονησὰ καὶ χαρά. Ἀμα μπαίνει στὸ χωριὸ ὅλοι βγαίνουν ἔξω μπάμ, μποῦμ ἢ καμπάνες· τράγκ... τρούγκ τὰ σημαντήρια καὶ στὸ διπλανὸ χωριὸ ἀνταποκρίνονται ἄλλες καμπάνες κι' ἄλλα σημαντήρια. Σὲ λίγο ἔρχεται κι' ὁ δάσκαλος μὲ τὰ παιδιά καὶ στρώνουνε δάφνες νὰ περάσῃ ἀποπάνω καβάλλα, κ' εἶνε ἔτοιμοι στὴ γραμμὴ νὰ ποῦνε τὸ ᾄσμα τοῦ Δεσπότη. Σὲ λίγο νάτονε φαίνεται στὴν ἀπέναντι ραχοῦλα μ' ἓνα ἄλογο ὑψηλό, κόκκινο κόκκινο κι' ἀφρισμένο ἀπ' τὸ τρέξιμο. Ἀποπίσω ἔρχοντ' οἱ ἄλλοι καβάλλα στὰ μουλάρια. Πλησιάζει, σηκώνει τὸ χέρι κ' εὐλογάει. Πᾶν' οἱ πρόκριτοι καὶ τοῦ φιλοῦνε τὸ χέρι, τὰ παιδιά ψάλλουνε κι' αὐτὸς στὸ τέλος λέει μιὰ εὐχὴ. Ξεκινάει πάλι γιὰ νὰ μπῇ στὸ χωριὸ κι' ἀνταμώνει στὸ δρόμο γρηῆς, γερόντους ποῦ στρώνουνε τὲς κάπες των καὶ τὲς τζόκες γιὰ νὰ περάσῃ. Καὶ τρέχουνε ὅλοι νὰ τόνε δοῦνε στὸ κονάκι ποῦ ξεπέζευσε. Ὅλα τὰ παιδιά τοῦ χωργιοῦ μαζεύονται γύρ' ἀπὸ τ' ἄλογο καὶ τὸ τηρᾶνε καὶ τὸ θαυμάζουνε. Ποιὸς ξέρει πότε θὰ ξαναδοῦνε πειὰ τέτοιο ἄλογο! Κι' ἀρχίζουνε συζήτησι γιὰ τὰ ράσα καὶ γιὰ τὴ φωνὴ τοῦ δεσπότη. Καὶ τὸ βράδυ ποῦ θὰ πᾶν' στὸ σπίτι τὰ διηγοῦνται στὲς μαννάδες των μὲ χαρὰ ὅλα, ὅλα καὶ πόσο εὐχαριστημένα εἶναι ἅμα τοῦ φίλησαν τὸ χέρι. — Μάννα! ἔγὼ τοῦ φίλησα τὸ χέρι! — Τὴν ἄλλη ἡμέρα τρέχουνε στὴν ἐκκλησιὰ μὲ προθυμία ποῦ σὰν ποτὲ ἄλλοτε καὶ σκοτώνονται ποιὸς νὰ πάρῃ τὸ μανάκι κοὶ νὰ βαστάξῃ ἴσο τοῦ ψάλλη καὶ τοῦ Παπᾶ. — Ἀλήθεια ἅμα θυμᾶται κανένας αὐτά, θυμᾶται τὴ παιδικὴ ζωὴ στὴ δόλια πατρίδα π' ἔχει τὸ δεσπότη γι' ἀρχηγὸ κι' ἀποπάνω ἀπ' αὐτὸν τὸν Πατριάρχη γι' αὐτοκράτορα. Ὅσοι εἶσθε δοῦλοι θυμηθῆτε ἅμα ἦσασθε μικροὶ κι' ἔμπαινε ὁ δεσπότης στὸ χωριό. Θὰ νομίζετε πῶς τότε ἦσασθε τὰ παιδιά τ' εὐαγγελίου κ' ἴδῃτε τὸ Χριστὸ νῦν σᾶς βλογάει.

Μιά φορά ποῦ λέτε κάτι τέτοια καὶ περισσότερα ἔγειναν
 ὅτ' οἱ Κούδεσι σὲ μιὰ περιοδεία ἑνὸς Δεσπότη τῆς Χειμάρ-
 ρας. Ὅλ' οἱ χωργιάτες ἀνοίγανε τὸ στόμα κ' ἔχαύτανε ὅτι
 ἔλεγ' ὁ Δεσπότης ποῦ τοὺς συνεβούλευε νὰ ἀγαποῦνε ὁ ἕ-
 νας τὸν ἄλλον. Γιατί αὐτοὶ τότε ξέρουνε γι' ἀρχηγὸ ποῦ
 τοὺς ἔβαλλε ὁ Χριστὸς ν' ἀκοῦνε καὶ τὸν ἀκοῦνε γι' αὐτὸ
 τοὺς βλέπετε νὰ διαφέρουνε ἀπὸ τοὺς ἄλλους τοὺς γείτονas
 τοὺς Τούρκους, ἂν καὶ ζοῦνε τὴν ἴδια ζωὴ. Πάντα μὲ τὸ
 κοπάδι στὸ βουνὸ ἢ στὸ χωράφι σὲ καμμία πλαγία. Τὸ
 βουνὸ αὐτοὶ ξέρουνε κι' ἂν τύχη κανένas ἀπ' αὐτοὺς νὰ
 κατεβῇ καμμιά φορά κάτω στὴ Χειμάρρα, ἅμα γυρῶσι στὸ
 χωργιὸ διηγεῖται στοὺς ἄλλους μὲ ὁπερηφάνεια τί εἶδε, ἐνῶ
 πραγματικῶς δὲν εἶδε τίποτα. Τοὺς δίδαξε λοιπὸν ὁ δεσπό-
 τῆς ἐκεῖ π' ἔκαμε καὶ κάνα δάσκαλο παπᾶ καὶ τοὺς παρα-
 κινοῦσε νὰ στείλουνε τὰ παιδιὰ στὸ σχολεῖο. Εἶνε δύσκολο
 ξέρετε τὰ τσομπανόπουλ' αὐτὰ ποῦ ζοῦνε στὸ βουνό, ποῦ δὲ
 ξέρουνε νόμο κανένα κι' οὔτε πότε ἐμάθανε κανένα νὰ τὰ
 βάλλετε στὸ ζυγὸ τοῦ νόμου τοῦ σχολείου. Ἐνα νόμο ξέ-
 ρουν' αὐτὰ ποῦνε μεγαλύτερος ἀπ' ὅλους τοὺς νόμους π' ἔ-
 καμ' ὁ κόσμος γιὰ νὰ σκλαβωθῇ τόσο ὥστε οἱ φιλόσοφοι
 λένε νὰ τὸν πάρωμε πίσω αὐτὸ τὸ Νόμο. Αὐτοὶ τὸν ἔχουνε
 αὐτὸν τὸν Νόμο τὸ μεγάλο τῆς Φύσεως! Ἀπ' τὸ πρωῒ ὥς
 τὸ βράδυ ζοῦνε μὲ τὴ Φύση, ντύνονται σχεδὸν ἀπ' τὴ
 Φύσι, τρών' ἀπ' τὴ Φύσι καὶ κοιμοῦνται στὴ Φύση. Ὅ-
 λη τὴν ἡμέρα εἶνε στὸ βουνὸ μὲ τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια
 ποῦ σκαρφαλώνουνε ὀῶ καὶ κεῖ, κι' αὐτοὶ σὲ καμμιά ράχη
 ρίχνουνε κάτω στὲς πέτρες τὴ κάπα καὶ ξαπλώνουνται κι'
 ἀρχίζουνε τὴ φλογέρα. . . . καὶ τὸ τραγοῦδι Ἀπὸ ὀῶ κι'
 ἀπ' ἐκεῖ ἀκούονται τὰ κουδούνια τῶν προβάτων καὶ τῶν
 γιδιῶν σὲ κάθε τράβηγμα ποῦ κάνουνε στὸ γόρτο. Αὐτὰ ὅ-
 λα βασιλεύουν ἐκεῖ ἀπάνω μαζῇ μὲ τὸν αἆρα τοῦ βουνοῦ

ΧΩΡΙΚΟΙ ΛΑΚΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

(Φωτογρ. Γ. Χ. Δημητριάδου)

ποῦ πέρνει ὅλους αὐτοὺς τοὺς γλυκοὺς ἥχους καὶ τοὺς σκορπίζει στὰ δένδρα τὰ θεόρατα καὶ στὲς λαγκαδιὲς τὲς ἄγριες γιὰ νὰ γείνη ἡ ἀντίθεσι τῆς ἀγριότητος καὶ τῆς γλυκύτητος σὰν νὰ μὴ ᾖσαν ἄλλοῦ ψυχὲς π' αἰσιθάνονται καλλίτερα ἀπ' τ' ἄγριο βουνὸ καὶ π' ἔχουν ἀνάγκη νὰ τοὺς σκορπισθῇ ἡ γλύκα σὺτὴ μέσα τους. Ἐκεῖ ἀπάνω στὸ Κούδεσι εἶνε τέλειο τὸ βασίλειο τῆς Φύσεως μὲ βασιλέα τὸν Ἥλιο ποῦ τοὺς ἐποπτεύει κάθε ἡμέρα καὶ π' ἔχει μεγαλύτερη πολυτέλεια ἀπ' ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, ἀπ' τὸ Σολομῶντα καὶ τὸ Κροῖσο καὶ ποῦ εἶναι πειὸ εὐεργετικότερος ἀπ' ὅλους τους. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς βασιλεὺς τους ποῦ ἅμα στὸ τέλος ἀγκαλιάσῃ κατεβαίνοντας τὴ θυγατέρα του τὴ θάλασσα τότε βγαίνει ἡ βασίλισσα ἀπάνω ἀπ' τὸ βουνὸ γιὰ νὰ τοὺς φωτίσῃ ὥς τὸ γυρισμὸ του.

*
**

Αὕτῃ ᾖνε ἡ ζωὴ τῶν Βουνίσσιων αὐτῶν, κι' ἂν ἐξετάσῃς τὴ γλώσσα τους θὰ ᾖδῃς πῶς πολὺ λίγες λέξεις μεταχειρίζονται, ἡ ἄλλες εἶνε ἄχρηστες γι' αὐτοὺς καὶ τί τὲς θέλουνε ἀφ' ἔχουν τὴ Φύση ἀνοιχτὸ λεξικό;

Τοὺς εἶπε λοιπὸν ὁ Δεσπότης ὅσα ἔμπορεσε γιὰ νὰ τοὺς κάμῃ πειὸ ἥσυχη τὴ ζωὴ ποῦ κι' αὐτὸς βέβαια θὰ ζήλευσε ἀπὸ μέσα του γιὰ τὴν ἀφέλεια, τὴν ἥσυχία καὶ τὸ βουνό. Μὰ κι' αὐτοὶ κατέβασαν τὸν Ἅγιο ὅλοι ὡς κάτω ἀπ' τὸ σύνορο τοῦ χωργιοῦ καὶ γύρισαν ἴσω ἀπάνω γρήγορα γρήγορα ἥσυχτοι κι' εὐχαριστημένοι ἀπ' τὰ λόγια τοῦ Δεσπότη.

Ὁ Δεσπότης κι' ἡ συντροφιά κατεβαίνοντας ἀπ' τὸ βουνὸ εἶχανε νὰ λένε γιὰ τὸ χωργιό. Σιγὰ σιγὰ τὸ σφρέσκο ἔπαυσε κ' ἡ λαγκαδιὰ ἔβγαζε σὰν καμίνι τὴ φλόγα π' ὁ ἥλιος τ' Αὐγούστου σκορπάει κάτω στὰ χωράφια ποῦνε γεμάτα ἀπὸ τὰ ξερὰ καλάμια τοῦ σταριοῦ.

— Διᾶκο, φέρε μου τὴν ὀμπρέλλα, λέει ὁ Δεσπότης π' ἄρ-

χιζε κ' αὐτὸς νὰ καρφώνῃ. Τρέχει ὁ διᾶκος ἴσω στὰ μουλάρια ποῦχανε τὰ πράγματα, τηράει, τίποτα ῥωτάει τὰ παιδιά, τίποτα.

— Ἄγιε, λέει τοῦ Δεσπότη, τὴ ξεχάσαμε στὸ Κούδεσι τὴν ὀμπρέλλα, μόν' ἄφησε νὰ στείλωμε αὐτὸ τὸ τσομπανόπουλο ποῦνε ἔκει στὴ πλαγία στὴ κορφὴ τῆς λαγκαδιᾶς γιὰ νὰ φωνάξῃ στὸ χωργιὸ νὰ τὴ στείλουνε. Δὲ θ' ἀργήσωμε.— Κάμε γρήγορα, παιδί μου, λέει ὁ Δεσπότης κ' ἐχώθηκε καβάλλα ἀποκάτω ἀπ' ἓνα δένδρο στὸν ἴσκιο.

Ὁ διᾶκος ἐφώναξε τὸ τσομπανόπουλο π' ἔβροσκε. ἔκει τὰ πρόβατα. Κι' αὐτὸ ἐξήγωσε τὸ διᾶκο κρατῶντας ἓνα μακρὸν ραβδὶ π' ἔκανε ἀποπάνω γκλοῦτσο γιὰ νὰ τσακῶνῃ τὰ ζωντανά. Ἦτανε στ' ἄσπρα ντυμένο, ὀλόμαλλα ποτούρια καὶ πεσελιά, κόκκινο, κόκκινο σὰν κανέναν παληὸ Δωριέα καὶ μὲ τσαρούχια μὲ λινές. Ἀμα τὸ εἶδε ὁ διᾶκος νὰ πηδάῃ στὲς πέτρες καὶ νὰ βρεθῇ ὅσο νὰ πῇ τρία μπροστά του, τὸν ἐτήραξε καὶ βέβαια τοῦκανε ἐντύπωση γι' αὐτὸ τοῦπε.

— Παλληκάρι μου, ἀνέβα ἀπάνω στὴ κορφὴ καὶ φώναξε τοῦ Κονόμου νὰ στείλῃ γρήγορα τὴν ὀμπρέλλα τοῦ δεσπότη.

— Τὴν ὀμπρέλλα... λέει τὸ παιδί μ' ἀπορία... τή... .

— Ναί, παιδί μου, ποῦ κρατᾷ ὁ δεσπότης στὸ χέρι γιὰ τὸν ἴσκιο. Μὰ, σὲ θέλω, τρέξε γρήγορα.

Τὸ τσομπανόπουλο δὲν ἔχασε καιρὸ ἀλλ' ἄρχισε ν' ἀνεβαίνει τὴ πλαγία πηδηχτά, πηδηχτά ἀπὸ πέτρα σὲ πέτρα καὶ στὸ δρόμο ὅλο ὀνοματοῦσε ὀμπρέλλα... ὀμπρέλλα... γιὰ νὰ μὴ ξεχάσῃ τ' ὄνομα ποῦ πρώτη του φορὰ ἤκουσε. Σὲ λίγο ἔσκαρφάλωσε στὴν κορφὴ σὰν γίδι ἀνάμεσ' ἀπ' τὲς κουμαρὲς καὶ τὰ ρίκια κι' ἀπ' ἐκεῖ ἐφαινότανε ἀποπάνω ἀπ' τὸ χωργιό. Ἀνέβη τότε ἀπάνω σὲ μίαν πέτρα καὶ μπήγναι μὲ φωνὴ καθὼς κάνουν οἱ τσομπάνοι στὰ πρόβατα.— Ὡό... Ὡό... Κόσα, ὦ Κόσα, κ' ἡ λαγκαδιὰ καὶ τὸ βουνὸ ὀρ-

γυότανε πάλι ἀπὸ βαθειά... Κόσαα... ὦ Κόσα. Δὲν ἀκούστηκε φαίνεται τίποτα ἀποπάνω γι' αὐτὸ τὸ τσομπανόπουλο ᾠφώναξε ἴσως στὸν ξάδερφό του δυνατώτερα... Κόσαα... ὦ Κόσα... Τὴ φορὰ αὐτὴ ἡ φωνὴ του ἐπανελήφτηκε καθαρὰ καὶ τρεμουλιαστὰ ἀπ' τὴ λαγκαδιά.

— Ἔ μωρ' ἔ...

— Κόσαα... φωνάζει πάλι ὁ μικρὸς γιὰ νὰ πεισθῇ.

— Ἔ μωρ' τί θεεεέλεις;

— Ἀμε στοῦ Κονόμου γρήγορα καὶ πές του νὰ σοῦ δώσῃ... π' ἄφῃς ὁ δεσπότης κι' ἔλα κάτω γρήγηγορα.

— Τί νὰ μοῦ δώσῃ μωρ' ἔεε;

Τὸ τσομπανόπουλο ἐπνίχτηκε κ' ἔσπασε τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ θυμηθῇ πῶς τοῦ εἶπε ὁ διάκος... λα... λα... ἔξαφνα θυμήθηκε πῶς τοῦπε ὅτι τὴ κρατάει ὁ δεσπότης στὸ χέρι...

— Ἐκεῖνο ποῦ βαστάει ὁ δεσπότης γιὰ τὸν ἴσκιο στὸ χέεερι... ἀπεκρίθηκε δυνατὰ τὸ τσομπανόπουλο μὲ βγαλμένα ὄξω τὰ μάτια ἀπὸ τὴ δύναμι.

— Τί ι ι...;

— Ἐκεῖνο ποῦ κρατάει γιὰ τὸν ἴσκιο ὁ δεσπότης μωρ' τὸ καλοκαῖρι. Κατάλαβέεες; Κι' ὁ μικρὸς ἐφουρκιζότανε ποῦ δὲν μπορούσε νὰ ᾠρῇ τὴ λέξι ποῦ τοῦπε ὁ διάκος. — Ἀ! νὰ πάρ' ὁ διάκος, ἔλεγε, ἅμα σὲ κάθε προσπάθεια π' ἔκανε γιὰ νὰ θυμηθῇ δὲν εὑρίσκε τίποτα. Κι' ὁ ἄλλος ἀποπάνω ποῦ δὲ σκάμπαζε τί θέλ' ὁ ξάδερφός του φώναζε κι' αὐτὸς θυμωμένος.

— Τί λές μωρεέ... τί λές...

Καὶ τὸ βουνὸ ἐμούγγριζε βαθειὰ τὲς ἄγριες φωνές του καὶ τὲς τράβαγε μακριὰ μέσα του σὰν καμμιά βροντὴ ποῦ φεύγει...

— Ἐκεῖνο ποῦνε σὰν ἡ τέντα τῶν γιδιῶνε, ποῦ κρατάει ὁ δεσπότης στὸ χέρι μωρ' πῶς τὸ λέεεεε... Ἐπαναλάμ-

βανε ὁ μικρὸς μ' ἀπελπισία βλέποντας πῶς ἀποκάτω στὴ λαγκαδιά ὁ διάκος τοῦκανε μὲ τὰ χέρια σὰν νὰ τοῦλεγε... ἀκόμα; Μὰ κι' ὁ ξάδερφος ἀποπάνω δὲν ἦτανε σὲ λιγώτερη στενοχώρια γι' αὐτὸ ὁλοένα ἐφώναζε. — Ποιὸ μωρὲ ποιόοο.

Τὸ τσομπανόπουλο ἔμασε τὸ μυαλό του καὶ μιὰ φορὰ... γκι... γκι... κ' ἄνοιξε τὸ στόμα...

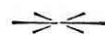
— Τ... τ... τ... τὴ Ρουμπέλλα διάλοε, ἐφώναζε μὲ χαρὰ ποῦ τὸ βρῆκε σὰν νὰ ξαλάφρωσε τίποτα ἀποπάνω του.

Ὁ δεσπότης σὲ λίγο ξεκίνησε γιὰ τὰ χωργιά, μ' ἀνοιγμένη τὴν ὀμπρέλλα καὶ σκυμμένο τὸ κεφάλι ἀπ' τὴ συλλογὴ γιὰ ὅσα εἶδε στὸ χωργιό. Τὸ τσομπανόπουλο κάτω ἀπὸ ἓνα δέντρο, ὀμπρέλλα ποῦ τ' ἔστησ' ἡ Φύσι στὸ βουνό, τοὺς τήραγε περίεργα νὰ φεύγουνε κ' ἤσυχο, ἤσυχο κι' ἀδιάφορο ἐγύρισε στὰ πρόβατα φωνάζοντας ὦιό...

Ἀθήναι, Μάρτιος 1909.

ΜΙΛΤΟΣ Σ.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

- * Δός μου κυρὰ τὸν ἄντρα σου, καὶ κράτει σὺ τὸν κόπανο.
 - * Ἐπρόσταξαν τὴν ἀλουποῦ, κ' ἐκείνη τὴν ὁρὰ της.
 - * Ἐσκοτώσαν ἓναν βλάχο· μὲς τὸν κῶλό μου τὸ γράφω.
 - * Κάλλιο εἶναι νὰ σὲ ζηλεύουν παρὰ νὰ σ' ἐλεημονιοῦνται.
 - * Κράξε τον στὸ γάμο σου ν' ἀκούσῃς «καὶ τοῦ χρόνου».
- (ἄρχ. Καὶ κεκλημένος εἰς γάμους, τοῦ γυναικείου γένους κατηγορεῖν).
- * Λάχανα στὴ μάνα μου, λάχανα στὸν ἄντρα μου, κάλλια ἦταν στὴ μάνα μου.
 - * Μαύρη μοῖρα ποῦχες, ἄντρα, ὅλ' ἐπνίγηκαν καὶ σ' ἤρθες!

ΑΠΟ ΤΑ „ΑΓΡΟΤΙΚΑ“

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΞΕΝΗΤΕΙΑΣ

Ἀνάθεμά σε ξενητεία, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις!

Θὰ πάρω ἕναν ἀνήφορο νὰ βγῶ σὲ κορφοβοῦνι,
νὰ βρῶ κλαράκι φουντωτὸ καὶ ριζιμῆδ' λιθάρι,
νὰ βρῶ καὶ μιὰ κρυόβρυσι, νὰ ξαπλωθῶ στὸν ἴσκιο,
νὰ πιῶ νερὸ νὰ δροσισθῶ, νὰ πάρω ῥίγη ἀνάσα.
ν' ἀρχίσω νὰ συλλογισθῶ τῆς ξενητείας τὰ πάθη,
νὰ εἰπῶ τὰ μαῦρα ντέρτια μου καὶ τὰ παράπονά μου.

Ἀνοιξε, θλιβερὴ καρδιά καὶ πικραμένο ἀχέϊλι,
βγάλε κᾶνα χαμόγελο καὶ πὲς κᾶνα τραγοῦδι.

- Τραγοῦδια ἂν ἔχ' ἡ μαύρη γῆ, κι' ὁ τάφος χαμογέλοια,
ἔχει καὶ τοῦ παιδιοῦ ἡ καρδιά ποῦ περπατεῖ τὰ ξένα.
Τὰ ξένα ἔχουν καὶ μόνους πολλοὺς καὶ καταφρόνια πλῆθος!
Ὅσα τὰ ξένα δὲν ἀνθίζουσι τὴν ἀνοιξὶ τὰ δέντρα,
καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιά, ζεστός δὲ λάμπει ἥλιος,
δὲ φυλλουριάξουν τὰ βουνά, δὲν πρασινίζει ὁ κάμπος
καὶ δὲ δροσίζει τὸ νερό, καὶ τὸ ψωμί πικραίνει!..
Στὰ ξένα ποίος θὰ σὲ χαρῇ, καὶ ποίος θὰ σοῦ γελάσῃ;
Ποῦν' τῆς μαννούλας τὰ φιλιὰ, τὰ χαϊδία τοῦ πατέρα;
Ποῦνε τὰ γέλοια τ' ἀδερφοῦ, κ' ἡ συντροφιά τοῦ φίλου;
Ποῦν' τῆς ἀγάπης ἡ ματιὰ καὶ τὰ γλυκὰ τὰ λόγια;
Ἄν ἀρρωστήσῃς, ποίος θαρθεῖ ἔς τὴν ξενητεία σιμά σου
νὰ σὲ ῥωτᾷ τὸν πόνο σου, τὰ γιαιτρικά νὰ δίνη,
ἔς τὸ ἔρμιο σου προσκέφαλο νὰ ξενυχτᾷ μαζί σου;
Κι' ἂν ἔρθῃ μέρ' ἀγλύκαντη ἔς τὰ ξένα νὰ πεθάνῃς,
ποιὸς θὰ βρεθῇ στὸ πλάϊ σου τὰ μάτια νὰ σοῦ κλείσῃ;
Ποίος θὰ σοῦ λούσῃ τὸ κορμί, ποίος θὰ σὲ σαβανώσῃ;
Ὅσα τὸ λείψανό σου ποίος θαρθεῖ λουλούδια νὰ σὲ ράνῃ;
Καὶ ποίος μὲ πόνο θὰ ριχτῇ ἔς τὸ νεκροκρέββατό σου
γιὰ νὰ σὲ κλάψῃ; Ποίος θὰ εἰπῇ γιὰ ἐσένα μοιρολόγι;
Ἄχ! πῶς τοὺς θάφτουν νῦξερές καὶ πῶς τοὺς πᾶν τοὺς ξένους!
Χωρὶς λιβάνι καὶ κηρί, χωρὶς παπᾶ καὶ ψάλτη!

Ἀνάθεμά σε, ξενητεία, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις!

Ποῦ νὰ τὸν πῶ τὸν πόνο μου, ποῦ νὰ τὸν ἀπορρίξω;
Νὰ τὸν εἰπῶ στὰ τρίστρατα, τὸν παίρνουν οἱ διαβάτες,
νὰ τὸν ἀφήσω ἔς τὰ κλαριά, τὸν παίρνουν τ' ἀγριοπούλια!..
Κι' ἂν κλάψω, τὰ φαρμακερὰ τὰ δάκρυα ποῦ νὰ πέσουν;
Ἄν πέσουνε στὴ μαύρη γῆ, χορτάρι δὲ φυτρώνει,
ἂν πέσουνε ἔς τὸν ποταμό, ὁ ποταμὸς θὰ στύψῃ,
ἂν πέσουνε στὴ θάλασσα, πνίγονται τὰ καράβια,
κι' ἂν τὰ βαστάξω ἔς τὴν καρδιά, μὲ καῖν', μὲ φαρμακώνουν!..

Ἀνάθεμά σε, ξενητεία, μὲ τὰ φαρμάκια πῶχεις!

† Κ. Δ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

ΠΕΤΑΧΤΑ

Τί δὲν θυσιάζομε ποτὲ οἱ Ἑπειρώτες

- 1) Ὁ Ζαγορίσιος τοὺς παράδες.
- 2) Ὁ Γιαννινιώτης τὲς γυναῖκες.
- 3) Ὁ Χειμαρριώτης τὸ καπτανλίκι.

ΧΑΣΑΝΗΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΔΑΟΥ

- * Καλὴ εἶναι ἡ νύφη μας, μόνον στραβά λογιᾶται.
- * Κουφοῦ καμπάνα κι' ἂν λαλήσῃ, γεμῶ κι' ἂν γαργαρίξῃς, τὸν μεθυσμένο κι' ἂν κερνᾷς, εἰς τὰ χαμένα τάχεις.
- * Δέσποτα παπᾶ πρεσβύτε, ἔπαρε καὶ πάλαι ζήτα.
(ἀρχ. Δῶρον δ' ὅ,τι δῶ τις ἐπαίνει καὶ ζήτει).
- * Γιῶργον εἶχα, Γιῶργον ἔχω, καὶ χαρὰ στὸν Γιῶργ' ὅπου εἶχα.
- * Ἀλάτι πάει στὴν ἀλυκὴ καὶ εὐλα πάει στὸ λόγγο.
(ἀρχ. Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας κομίζειν).
- * Ἀλοιὰ ποὺ τὸν ἀντρεϊωμένο ἂν τὸν πιάσουν δυὸ σπασμένοι.
(ἀρχ. Οὐδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο).

ΕΥΤΥΧΙΑ... ΥΣΤΕΡΝΑ...

Κ' ἡ εὐτυχισμένη νύφη, ντυμένη τὰ νυφικά της καὶ στολισμένη, τὸν περίμενε καθισμένη σιμὰ στὸ παράθυρο. Δὲν πίστευε «νὰ ἴδῃ τὴν ὥρα» ποῦ θ' ἄρχωνταν μὲ τὸν παπᾶ, μὲ τὸν νουνό, μὲ τὰ λαλούμενα, μὲ τὸ ψῆκι νὰ τὴν πάρῃ.

Μὲ ἀγωνία περίμενε τὴν ὥρα ποῦ θὰ τὸν ἤγλεπε γαμπρό, ποῦ θὰ τὸν εἶχε στὸ πλάϊ της, τὴν ὥρα ποῦ θὰ τὴν ὡδηγοῦσε στὸ σπίτι του κ' ἐφαντάζονταν τὴν ἐντύπωσι ποῦ θ' ἄκανε στὸν κόσμο, ὅταν θὰ πηγαινὰν πλάϊ - πλάϊ ἐκεῖ, κ' αἰστάνουνταν π' αὐτὸ χαρὰ ἡ εὐτυχισμένη νύφη !

Κ' ἐσυλλογίζονταν ποῦ θὰ χόρευε μαζί του στὸ χορό, ὅταν οἱ ἄλλοι θὰ τραγουδούσανε τὸ «αὐτὸ τὸ χέρι ποῦ κρατεῖς γιὰ μὴ τὸ παρασφίγγῃς» κ' ἡ καρδιά της ἔσφιγγε κ' ἐχτυποῦσε δυνατὰ.

Κ' ἐφαντάζονταν ἡ ὥμορφη νύφη τὸ πῶς θὰ τὴν ἔβλεπε ἐκεῖνος ποῦ τὴν εἶχε ζητήσει γιὰ γυναῖκα καὶ δὲν τὸν εἶχε θελήσει κ' ἐφοβιούνταν τὴν ἐκδίκησί του κ' ἔτρεμ' ἡ καρδιά της γιὰ τὸν λατρευτὸ της μὴ πάθῃ κανένα κακὸ ἀπὸ 'κεῖνον, μὲ τὸν ὅποιο εἶχε γένει ὀχτρὸς θανάσιμος καὶ τᾶχε στὰ μαχαίρια, ἐξ αἰτίας της.

Μὰ θυμιούνταν πάλε ὅτι ὁ λατρεμένος της ἦταν ἀκόμα περισσότερο λεβέντης ἀπὸ τὸν ἄλλο τὸν «τιποτένιο» ὅτι τὸν περνοῦσε στὴν παλληκαριά, στὸ σημάδι, στὸ μαχαῖρι κ' ἡσύχαζε.

Ἐρριχνε περιφρονητικὰς ματιὰς στὸ σπῆτι του ποῦταν σιμὰ στὸ δικό της, εὐχαριστιούνταν ποῦ τ' ὥβλεπε νά'χῃ τὲς θύρες καὶ τὰ παράθυρα κλειστά, νὰ φαίνεται ἔρημο κ' ἐδιορθώνονταν μπροστὰ στὸν καθρέφτη ἡ ὡραία νύφη, γιὰ νὰ φαίνονταν περισσότερο ὡραία καὶ νὰ καλοτύχιζε ὁ κόσμος 'κεῖνον ποῦ τὴν ἀπόχτησε καὶ νὰ μαράζωνε τὸν ἄλλον.

Καὶ σκέφτονταν ἡ εὐτυχισμένη νύφη, τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα, ποῦ ὁ παπᾶς θὰ τοὺς ἀντάμωνε, ποῦ θὰ τῆς τὸν ἔκανε δικό της κ' ἡ ἀνυπομονησία της αὖξανε. . .

Ἄχ, γιατί ἀργοῦσαν ἔτσι τάχα; Γιατί δὲν ἔρχονταν μιὰ ὥρα γληγορώτερα ;

Ἄ ! νά ! ρίχτηκαν τὰ ντουφέκια ! Τὰ λαλούμενα χτυποῦνε. . . Ὅπου νᾶναι ἔρχονται. . .

Τώρα ἡ καρδιά της εὐτυχισμένης νύφης χτυπάει δυνατώτερα, σφίγγει περισσότερο. Μὰ ὄχι κ' ἀπὸ καθαρή χαρά. Ὅτι χαρὰ καὶ λύπη ἀνακατωμένη.

Περνοῦσαν ἀπὸ τὸ νοῦ της 'κείνη τὴ στιγμὴ μαζί, ἀνταμωμένα, οἱ γάμοι τῆς κούκλας της, π' ἔκανε, ὅταν ἦταν μικρή, μὲ τοὺς δικούς της, ποῦ κάνει τώρα μεγάλη. Ἡ ἀθώα, ἡ παιδιακίσια, ἡ ξέγνοιαστη, περασμένη ζωὴ της, μὲ τούτη τὴν καίνουριά, τὴ σοβαρή, τὴν γιομάτη φροντίδες ζωὴ ποῦ θὰ περάσῃ. Περνοῦσε ἀπὸ τὸ νοῦ της τὸ πατρικὸ της, μὲ τὸ καινούργιο σπίτι ποῦ θ' ἄβρισκε, καὶ χίλια τόσα ἄλλα ποῦχαν σχέσι μὲ τὴν παλιὰ καὶ καινούργια ζωὴ της κ' ἡ ὥμορφη νύφη ἐλυπιούνταν.

Ἦγλεπε τὲς ἀνύπαντρες φιλενάδες της ποῦ μὲ γελαστὰ πρόσωπα τὴν κύτταζαν στὰ μάτια καὶ κατ' ἄλλες παντρεμένες—συντροφισσές της πάλε—μὲ βάσανα μὲ στενοχώριες κ' ἐπιθυμοῦσε νᾶναι ἀκόμα ἐλεύτερη ἢ ὥμορφη νύφη !

Μὰ 'σ' αὐτὰ ἀπάνω περνοῦσε ἀπὸ τὸν νοῦ της καὶ ἡ μορφὴ Του ζωηρὰ καὶ θελκτικὴ κ' ἔδιωχνε τὲς μικρὰς ἐκεῖνες λυπές της· ὁ χαρούμενος ἀηχὸς τῶν βιολιών, ποῦ τὸν ἔφερνε ζωηρὸν στ' αὐτιά της τ' ἀγεράκι, τῆς σκόρπιζε τὴν ἀταίριαχτη σὲ γάμους μελαγχολία κ' τῆς ἔλεγε κατ' ἀπαράξενα λόγια γιὰ τὰ στερνά της, γιὰ τὴν εὐτυχία της.

Καὶ τὸν καρτεροῦσε μὲ καρδιοχτύπι ἡ ὥμορφη νύφη !

Εἶχαν συγώσει πλὴν στὸ σπίτι της κ' αὐτὴ κρυφά-κρυφὰ ἔρριξε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ παράθυρο τὰ μάτια στὸ ψῆκι.

Ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα πρῶτ' ἀπαντήθηκαν ἦταν Ἐκεῖνοι.
Ἐλαμπαν, ὅπως καὶ τὸ πρόσωπό του ἀπὸ χαρά.

Κεῖνη τὴ στιγμή τὰ βιολιά χτυποῦσαν δυνατώτερα, τὰ νιουφέκια ἔλεφταν πυκνότερα.

Μέσα στ' ἄλλα ἀπ' ἄποιο παράθυρο τινάχτηκε κ' ἓνα μὲ διαφορετικὸ κρότο. Κανένας δὲν ἔδωκε σ' αὐτὸ προσοχή. Ὅλοι εἶχαν καρφωμένα τὰ μάτια καὶ τὸν νοῦ τους στὸν γαμπρὸ καὶ τὸ ψῆκι. Μονάχα τὰ χαρούμενα μάτια τῆς εὐτυχισμένης νύφης ἔσυρε πρὸς ἐκεῖ ὁ καπνὸς καὶ ἡ λάμψη του. Μονάχα ἡ νύφη σ' ἐκεῖνη τὴν ὁχλοβοὴ τ' ἀντελήφτηκε.

Εἶχε ριχτεῖ ἀπὸ τὸ σπῖτι ἐκείνου ποῦ τοῦχε ἀρνηθῆ τὸν ἔρωτα!!... Τὴν ἔπιανε ἀνατριχίλα.

Ἐκύτταξε στὴ στιγμή τὸν λατρεμένο της, μὰ τὸν εἶδε νὰ σωροβολιάζεται.

Ἦκουσε καὶ ἄτι σπαραχτικὰ σκουξίματα κ' ὕστερα τίποτα περισσότερο...

Ὑστερ' ἄρχισε νὰ γελάῃ, νὰ κλαίῃ, νὰ πηδάῃ, νὰ σχίζῃ, νὰ τραγουδάῃ, νὰ βρίζει νά... νά.—

Στὴν ἀνακατωσιὰ ἐπάνω ἤρε καιρὸ καὶ βγῆκε κι' αὐτὴ ὅξω. Τώρα τὰ θολὰ μάτια της δὲν ἀντίκρυσαν Ἐκείνου, ἀλλὰ κάποιουνοῦ ἄλλου, ποῦ κείνη τὴ στιγμή ἔβγαινε γιὰ ν' ἀβλεπε τάχα τί ἔτρεχε. Μάτια ποῦ τὴν ἐκύτταξαν μὲ ἀνέκφραστο πόθο, μὲ χαιρεκακία. μάτια ποῦ τῆς ἔλεγαν· «Νὰ ποῦ θὰ γένῃς ὀδική μου!!!»

Στὸ κύτταγμα ἐκεῖνο τραβήχτηκε ὀπίσω ἡ νύφη,

Μὲ φρίκη φώναξε δυνατά.

«Γιὰ, γιὰ ὁ φονιάς! πιάστε τον!» κ' ἔβγαλε ἓνα τρομερὸ γέλιο.

Κεῖνος ὅσ' ἂν τὸ κερὶ κίτρινος τὴν κύτταζε σιαστισμένος, ἀκίνητος.

Ὁ κόσμος μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

«Τὴν καϋμένη! τρελλάθηκε» ἔλεγαν.

«Γιὰ ὁ φονιάς!» ἐφώναξε ἀκόμα μιὰ φορὰ ἡ τρελλὴ νύφη. «Αὐτὸς τὸν σκότωσε... Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου... Χαμένοι! ἀπὸ τὸ σπῖτι του ρίχτηκε ἐκεῖνο τὸ τρομαχτικὸ νιουφέκι... δὲν τὸ κούσατε; Στοὺς γάμους δὲν ντουφεκίζουν οἱ ὀχτροὶ νὰ κάμουν κρότο· ντουφεκίζουν νὰ κάμουν καταστροφή!...»

Ἐγέλασε πάλε τρομαχτικά.

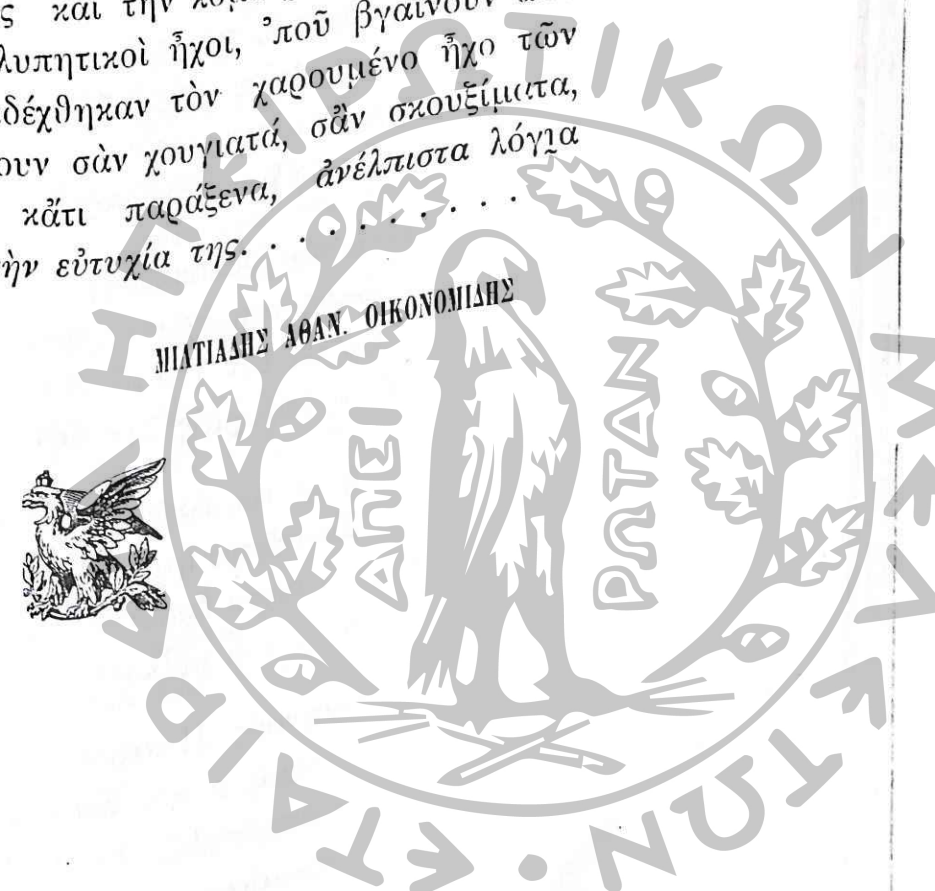
Τοῦ ἀποδιωχμένου, τοῦ καταφρονημένου ἀγαπητικοῦ της, ἔτρεμαν τὰ γόνατα. Εἶχε ἀπομείνῃ ἀκίνητος σὰν λιθάρι.

Σὲ πολλοὺς ποῦ ἄτι εἶχαν ἀντιληφτῇ κ' ἤξεραν τὰ καθέκαστα ἢ ὑποψίες αὐτὲς τῆς τρελλῆς νύφης φάνηκαν πιθανές. Κἄτι συγγενῆδες τοῦ γαμπροῦ μανιασμένοι χύθηκαν νὰ τὸν πιάσουν. Ἀνώφελα ὅμως!

Γιατί κεῖνος ὅσ' ἂν εἶδε ὅτι εἶχε γένει δυὸ φορὲς φονιάς, ὅτι εἶχε σκοτώσει πνευματικὰ κ' Ἐκεῖνη γιὰ τὴν ὁποῖα εἶχε γένει φονιάς, ἔβγαλε σὰν ἀστραπή, ἓνα ἀστραφτερὸ περιστροφο, τὸ στήριξε στὴν καρδιά του, τὴν αἰτία ὅλης αὐτὴν τῆς καταστροφῆς καὶ τὴν κοιμάτισε...

Καὶ τώρα οἱ βαρυοὶ λυπητικοὶ ἦχοι, ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τὴν καμπάνα, ποῦ διεδέχθηκαν τὸν χαρούμενο ἦχο τῶν βιολιῶν καὶ ποῦ μοιάζουν σὰν χουγιατά, σὰν σκουξίματα, λένε στὴν τρελλὴ νύφη ἄτι παράξενα, ἀνέλπιστα λόγια γιὰ τὰ ὀστερνά της, γιὰ τὴν εὐτυχία της...

1|11|910.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΕΜΜΕΤΡΟΝ

Ο ΛΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

᾽Η

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Μοναχογιός, μονάκριβος ὁ Λαλογιάννης ἦτον
τοῦ Παπαλάμπρου, ἔλκοντος ἐκ Σωπικῆς τὸ γένος,
ποτέ του ἀνυπόδητος δὲν ἔζησε κι' ἀχίτων,
ἦτον ὁ Γιάννης τοῦ Παπᾶ, ὁ καλομαθημένος.

Προώδευε ᾽ς τὰ γράμματα· ὁ μαθητῆς ὁ πρῶτος
ἦτο τοῦ Θείου νάρθηκος· ἐφόρει καλαμάρι·
ἦτο μὲ στόχασι παιδί, μὲ φρόνησι, μὲ χάρι·
τῇ θεωρίᾳ ὅσιος τῇ πράξει Οὐτεντότος.

Ἔλεγε τὸν Ἀπόστολον· ᾽ς τ' «ὁ ἐν παντὶ καιρῷ»
ἡ γλῶσσά του ἐγένετο τρεχούμενον ποτάμι·
ἐξυπηρέτει τὸν Παπᾶ μέσα ᾽ς τὸ ἱερόν,
κι' ἡ προσφοραῖς δὲν ἄφινε νὰ τοῦ γενοῦν χαράμι.

Ἐγνώριζε τὰς ἐορτὰς ὅλας κατὰ σειράν,
᾽ς τὸ Συναξάρι ἦτονε ὁ νέος Δὸν Κιχῶτος,
ὅστις τὸ δίχτυ ἔρριπτεν εἰς τὰ θολὰ νερά,
ὥς ἔχιδνα τοῦ μέλλοντος κι' ἀμνὸς τοῦ ἐνεστῶτος.

Δαμασκηνοῦς, Πατερικὰ καὶ βίους τῶν ἁγίων
καὶ Παλαιᾶς τε καὶ Καινῆς τὰ Διαθήκης μέρη
ὅλα τὰ ἀπεστήθιζε· Θεοῦ τὸ ἐκμαγεῖον
ἦτο, πνευμάτων πονηρῶν πραγματικὸν λιμέρι.

Ἡ τζέπη μοσχολίβανον ἐμύριζε κ' ἡ ζώνη,
καὶ λάδι τὸ σεγκοῦνί του καὶ τὸ μακρὸν ρουτί του,
ἦτο σωστὸ παπᾶ παιδί καὶ τοῦ Διαβόλ' ἐγγόνι,
καὶ κατὰ πάντα ὅμοιος (τοῦ Πάπα τ') ἀνθρώπου ἀλαθήτου.

Ἐγείνε δέκα καὶ ὀκτὼ χρονῶν, καὶ κατὰ τύχην
μικροὶ—μεγάλοι ἔφρευγον ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν,
ἐμέτραεν ὁ Ἀλβανὸς μὲ τὸν δικόν του πῆχυν,
καὶ ἔσφαζε τὸν ἄπιστον πῶς σφάζουν τὸν ἀμνόν.

Καὶ ὁ Λευίτης ὁ καλὸς κι' αὐτὸς ἀναχωρεῖ
καὶ ἔρχεται εἰς τὰ Μουρσιᾶ μετὰ τῆς πρεσβυτέρου,
ἐκεῖ ὁ Γιάννος γίνεται θηρίον αὐθωρεῖ,
καὶ μητραλοίας ᾽ς τὰ στερνὰ ἐγένετο τὸ τέρας.

Ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἀρχῆς ἀνέβη ᾽ς τὰ βουνά·
ἐκρέμασε τὸ κορτερὸ ᾽ς τὴ μέση γιαταγάνι,
κι' ὠρκίσθη ᾽ς τὸν Θεὸν Ἑρμῆν, ᾽ς τὸν νέον Μαρμωνᾶ,
ὅτι θὰ εἶναι ὁπαδὸς τοῦ Τάσου τοῦ Φετάνη.

Πικρῶς κλαίει κι' ὀδύρεται ὁ νέος ὁ Ἀλί,
πῶς θὲ νὰ ζήσει ᾽ς τὸ ἐξῆς, πῶς θὰ ἱερατεύσῃ,
ἐνῷ ἐξ ἄλλου ὁ υἱὸς παντοῦ διαλαλεῖ,
πῶς θὰ φονεύσῃ ἕκαστον ληστήρχου ἐπινεύσει.

Ἐκοπτε τότε τὸ σπαθὶ τοῦ Γιάννου ᾽ς τὸ βουνό·
ὁ κόσμος γιὰ τὴ λεβεντεριά ἐγκώμια τοῦ πλέκει·
— Προσκύνα, Γιάννο, τὸν Πασᾶ.— Πασᾶ δὲν προσκυνᾷ:
« Πασᾶ ᾽χ' ὁ Γιάνος τὸ σπαθί, Βεζύρη τὸ ντουφέκι. »

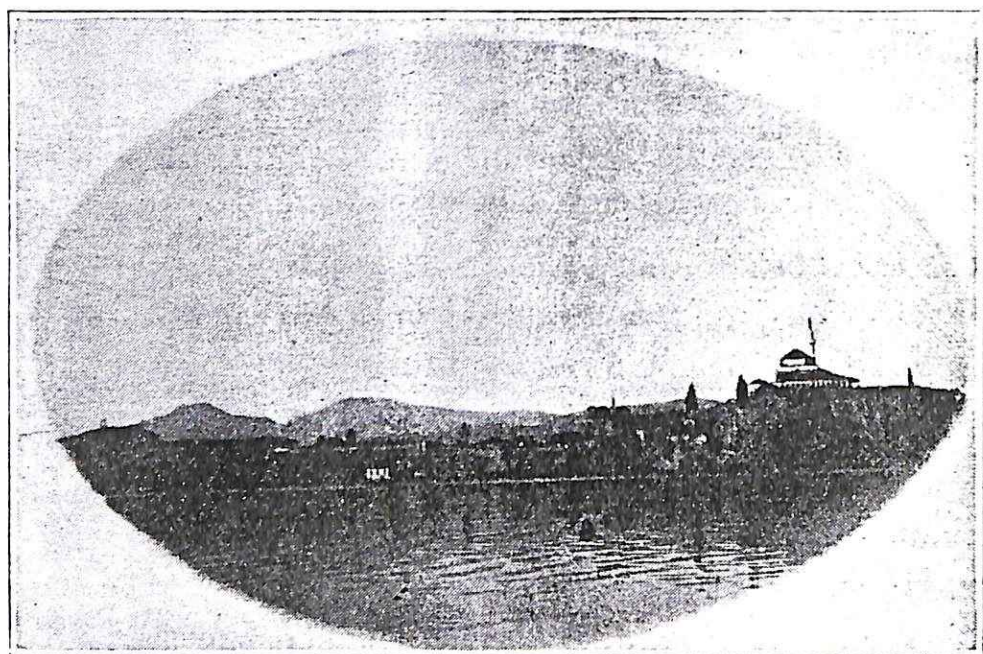
᾽Σ τὴ φουστανέλλα τὴ λερὴ καὶ εἰς τὰ χαῖμαλιά του
τραγούδια τοῦ ἐτόνισαν Ἀλβανιστὶ οἱ φίλοι,
διελαλήθη, ὥς εἰκός, παντοῦ τὸ ὄνομά του,
κι' αὐτὸ τὸ ὄντως ξακουστὸ μακρὸν του καρποφίλι.

Πλουσίων ἦν τὸ φόβητρον· τὸ φάσμα τῶν πτωχῶν
φαράγγων ἀρχων κραταιὸς καὶ τῶν ὀρέων ρήγας.

ἔκαιε χώραις καὶ χωριῶν καὶ πᾶν τὸ προστυχόν·
κ' εἰς ἄλλον ἡγάριζε πολλὰς ἡμέρας, ὥς ἄλλον ἡλίγας.

Τρέχουνε ἀποσπιάσματα κι' ἀξιωματικοὶ
γιὰ νὰ τὸν πιάσουν ζωντανόν, τοῦ κάνουνε καρτέρει,
τὸν περιμένουνε ἐδῶ τὸν καρτεροῦν ἐκεῖ,
ἀλλὰ κι' ὁ Γιάννος ὥς τὸν τορβᾶ ὅταν τί βαστᾶ τὸ ξέρει.

Ἐξαναγκάζουν τὸν Παπᾶ νὰ πάγῃ νὰ τὸν βρῇ,
κ' ὑπόσχεται νὰ τοῦ δοθῇ ἀμέσως ἀμνηστεία,
κι' ἄς πᾶνε κ' οἱ ἀδάμαντες, κι' ἄς πᾶν κ' οἱ θησαυροὶ
κατὰ Ἑλῶν, ἐὰν ἐλθῇ ὥς τὴν πατρικὴν ἐστίαν.

ΑΠΟΨΙΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ

(Φωτογρ. Γ. Δημητριάδου)

Πετᾶ ὁ γέρον ἱερεὺς Σταυρούς, κεριά, ξεφτέρια·
πετᾶ καὶ τὸ παπαδικὸ τὸ μαῦρό του μπενῆσι,
καὶ παίρνει δίπλα ὥς τὰ βουνὰ ὥς τὰ κλέφτικα λιμέρια,
νὰ βρῇ τὸ Γιάννο νὰ τὸν πῇ νὰ ῥθῇ νὰ προσκυνήσῃ.

Παιρνᾶ βουνὰ μ' ἐφτὰ κορφαῖς καὶ μ' ἑνδεκα βρουσούλαις,
ποῦ ἔχαν τὸ χιόνι τὸ Θερτῇ, τὸν Ἀλωνάρη σκέπη,
ὅπου τ' ἀηδόνια κελαδοῦν, τὸ λέν ἡ περδικούλαις,
κι' ὁ λήσταρχος ὥς βούλεται ἀνάσσει καὶ διέπει.

Διέρχεται ἀπὸ κρημνοὺς καὶ φάραγγας ἐκεῖ,
ποῦ ὁ ἄρματωλὸς σιγὰ τὸ κουκουρέτσι στρέφει,
καὶ τὸ παγοῦρι στέκεται ὥς τὴν ἄκρη μὲ ρακή,
διὰ νὰ πῇ ἡ συντροφιὰ νὰ κάνῃ λίγο κέφι.

Ὡς ἡ διψῶσα ἔλαφος τὰ ὄρη διασχίζει
ὁ ἱερεὺς, γιὰ νὰ ἐλθῇ ὥς τὸ κλέφτικο λιμέρι,
τὸ καρραοῦλι ἔξαφνα ἀκούει καὶ σφυρίζει,
καὶ βγαίν' ὅλ' ἡ κλεφτουριὰ μὲ τ' ἄρματα ὥς τὸ χέρι.

Στέλλει ὁ Τάσος δὴ παιδιὰ, δὴ παλληκάρια στέλλει,
κι' ἐκεῖνα πιάνουν τὸν Παπᾶ καὶ τὸν ψιλορωτοῦνε,
κι' αὐτὸς δὲν δίδει προσοχήν, κι' οὔτε ποσῶς τὸν μέλλει,
μόνον καὶ μόνον τὰ ρωτᾶ : « ὁ καπετάνος ποῦ ἔναι ; »

Τὸν σύρουν καὶ τὸν φέρουνε ὥς μὴ ἄγρια σπηλιὰ,
ποῦ ἔχεν ἐμπρὸς τῆς πλάτανον, ὥς τὴ ρίζα κρύα βρούσι,
ἐκεῖ ὁ Τάσος ἔστησε τὴν κλέφτικη φωλιὰ
νέος λεβέντης κι' εὐμορφος, ψηλὸς σὰν κυπαρίσσι.

Σὰν εἶδ' ὁ Τάσος τὸν Παπᾶ, πετιέται σὰν ξεφτέρει
ὥς βασιλεὺς τῆς κλεφτουριᾶς καὶ τῶν βουνῶν δεσπότης,
καί : « τί ζητεῖς, ὦρὲ Παπᾶ, ὥς τὸ κλέφτικο λιμέρι ; »
τὸν ἐρωτᾶ, « κατάσκοπος μὴ ᾔσαι ἢ προδότης ; »

Κι' ἔρριψε βλέμμα φοβερόν, ὥς τίγρεως τὸ βλέμμα,
ὁ ἱερεὺς ἐρρίγησε τὰ λογικά του χάνει,
βλέπει ἐμπρὸς κι' ἔχει κρημνόν, κι' ὀπίσω μέγα ρέμα,
καὶ λέγει : « καπετάνε μου, ἦρθα νὰ βρῶ τὸ Γιάννη ».

— Τί θὰ τὸν κάνῃς ; γρήγορα εἰς τὴ δουλειά σου πᾶνε,
μήπως τὸν θέλεις γιὰ Παπᾶ ; τὸν θέλεις γιὰ Δεσπότη ;

ἀκόμη στέκεις καὶ τηρᾷς ; — « Ἀμάν, βρὲ καπετᾶνε, μοῦ τὸν ζητάει ἡ ἀρχὴ καὶ τοῦ χωριοῦ οἱ πρῶτοι.

Θέ νὰ τοῦ δώσῃ ὁ Παπᾶς, ὥς λέγουν, ἀμνηστεία, καὶ ἐγκλημάτων ἀφεςιν ὅσων κι' ἂν ἔχῃ πράξει, ἂν ἐπιστρέψῃ παρευθὺς ὅς τὴν πατρικὴν ἐστίαν, καὶ τὸ σπαθὶ τὸ κλέφτικο τυχὸν ἀποτινάξῃ.

Κι' ἐγὼ μαθὲς ἐγήρασα κι' ἄλλον υἱὸν δὲν ἔχω, καὶ ὅλαις ἡ ἐλπίδες μου κοπήκανε καὶ πᾶνε, ὥσαν ζητιάνος ὅς τὰ στερνὰ εἰς τὰ χωριὰ νὰ τρέχω, ποτὲ μὴ τὸ καταδεχθῇς νὰ ζήσης, καπετᾶνε.»

«—Θά σου τὸν δώσω, βρὲ Παπᾶ, μὲ γειά σου μὲ χαρά σου, ἀλλ' ἄκουσε τί θὰ σοῦ ἴπῳ, ἂν ὅς τὸν ζητήσω πάλιν, θὰ εἶναι πάντα ἕτοιμος, νάχῃς τὰ λογικά σου, μὴ τύχη καὶ τοῦ ἴπῃς, Παπᾶ, τὰ ράσσα γιὰ νὰ βάλλῃ.»

«—Ἡμαρτον, Παναγία μου !!! ὁ Γιάννης γιὰ Παπᾶς !!! αὐτὸς ὅπου ἐσκότωσε τὴ μάνα του ἐν πρῶτοις ; !!! »

«—Μὰ δὲν βαρύνεσαι, Παπᾶ, ἀρκεῖ νὰ ἀγαπᾷς, κι' ἂν ἔχῃς πολλὰ χρήματα, νὰ γείνῃ καὶ δεσπότης.»

«—Θεὸς φυλάξοι !! μὴ τὸ λές, Θεὸς ὑπάρχει Τάσο, φονιᾶς ποτὲ δὲν ἤκουσα Παπᾶς διὰ νὰ γείνῃ, τὸν κόσμον, καπετᾶνέ μου, μπορῶ νὰ τὸν γελάσω, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸν Θεόν, ὅποτε θὰ μᾶς κρίνῃ !! »

Ἐγέλασεν ὁ λήσταρχος μέσ' ἀπὸ τῆς καρδιᾶ καί : « τί θὰ κάμῃς, λέγει του, αὐτόνε τὸν γκιουλέκα ; »

—Θὰ τὸν παντρεύω, Τάσο μου, ἀφοῦ τὴν παπαδιὰ τὴν ἔχασα, χρειάζεται ὅς τὸ σπῆτι μιὰ γυναῖκα.

Τώρα εἰς τὰ γράματα νερὸ ποιὸς θὰ μοῦ δώσῃ, ποιὸς θὰ ζημώσῃ τὸ ψωμί ; τὰ ροῦχα θὰ μοῦ πλύνῃ ; καὶ τὸ μυαλὸ ἡ παντρεῖά μπορεῖ γιὰ νὰ γανώσῃ τοῦ Γιάννη, ἀφοῦ τὸν γενοῦν τ' αὐτιά του τελετίνι.»

Κι' ὁ Τάσος λέγει, « βρὲ Παπᾶ, κουμπάρος ἂν γενῶ, θὰ μὲ καλέσης ὅς τὴν χαρὰ νὰ βάλλω τὰ στερνάκια ; »
«—Γιὰ νὰ ἐλθῇς, κὺρ Τάσο μου, μέσα εἰς τὸ κοινόν, πρέπει ν' ἀφήσης τ' ἄρματα κι' αὐτὰ τὰ γιταγάνια.»

Τότε ὁ Τάσος προσκαλεῖ τὸ Γιάννο καὶ τοῦ λέει :
« αἴντε μὲ τὸν πατέρα σου, καλὸ παιδί μου, πᾶνε.»
Κι' ὁ Γιάννος πλέον ἤρχισε σὰν τὸ μωρὸ νὰ κλαίῃ καὶ νὰ φωνάζῃ, « μὴ μοῦ λές νὰ φύγω, καπετᾶνε.

Κάλλια νὰ πέσω νὰ πνιγῶ μέσ' σὲ θυλὸ ποτάμι, κι' ἐκεῖ τὰς ἁμαρτίας μου καὶ τὰ κακὰ νὰ πλύνω, ἢ ὁ Μουχτάρης τὸν νταῖ τῆς χώρας νὰ μοῦ κάμῃ, καὶ νὰ θαρρῇ πῶς παίγνιον δικό του θὲ νὰ γείνω.»

Κι' ὁ Τάσος λέγει :—« Πήγαινε, βρὲ Γιάννο, μὴ φοβῆσαι, καὶ ἴπε του χαιρετίσματα ἀπὸ ἐμὲ τὸν Τάσο, νὰ ξέρῃ μόνον ψηγογυλὸς δικός μου ὅτι εἶσαι, κι' ἐγὼ φροντίζω κι' ἔρχομαι καὶ θὰ τὸν κομματιάσω.»

ΠΑΙΡΝΕΙ Τὸ Γιάννο ὁ Παπᾶς, κι' ἀφοῦ εὐχαριστεῖ τὸν λήσταρχον, ἀναχωρεῖ μὲ σκέψιν Ζωροάστρου, καὶ ἔρχεται εἰς τὸ χωριό, τοῦ βρίσκει ὡς μνηστὴ τὴ Ρίνα τὴν ἑξακουστὴ τὴν ἐκ Λαχάνοκάστρου.

Ἦθελ' ὁ Γιάννος ὁ φτωχὸς νὰ βλέπῃ τὴν κοπέλλα, νὰ δῇ ἂν εἶναι ἀσχημὴ, καλὴ ἢ στραβομοῦρα, κι' ἂν κ' εἶχε κλέφτικο σπαθὶ ληστήρχου φουστανέλλα, κι' ἀπὸ τὴ μέση του ποτὲ δὲν ἔλειπ' ἡ κουμποῦρα,

δὲν ἦτο τοῦτο δυνατόν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἦτονε χρόνοι καὶ καιροὶ ἡθῶν τῶν αὐστηρῶν, κι' ὅστις ἐξίττει νὰ μετρά μὲ τὸν δικό του πῆχυ, ὥς ἄλλος Αἴας ἐπιπτε ὅς τὰς πέτρας τῶν Γυρῶν.

Δὲν ἐτολμοῦσεν ὁ μνηστὴρ ὅς τὸ σπῆτι τῆς μνηστῆς γιὰ νὰ διέλθῃ, καὶ ἐὰν ἦτο τις τῶν ἡρώων,

ἢ ἤτο τις ἀτρόμητος δασῶν ἀρχιληστής,
ἢ ᾧ τὸν Ἑρμῆν τὸν λόγιον ἀνῆκεν ἡ Κερδῶν.

Ἄρᾱς ἐξεσφενδόνιζον κατὰ τοῦ παραβάτου
κ' ἀνατροπέως τῶν ἡθῶν μυρίας οἱ πολλοί,
καὶ μαστιγώσεις ἑκατὸν φρικτὰς μέχρι θανάτου
εἰς ἣν τινα ἐχάριζε κι' ἀπλούστατον φιλί.

Ἦτο καιρὸς ποῦ τὸν μοιχὸν ἐγύριζον καβάλλα
ἀνάποδα ᾧ τὸ γάδαρο, καὶ ἔτρεμε τὸ πᾶν,
καὶ ἐποχὴ ποῦ ἔκοφτε κι' ἐλάνιζεν ἡ πάλαι,
κι' ἐρώναζ' ὁ Δερβέναγας γκισούρη τὸν παπᾶν.

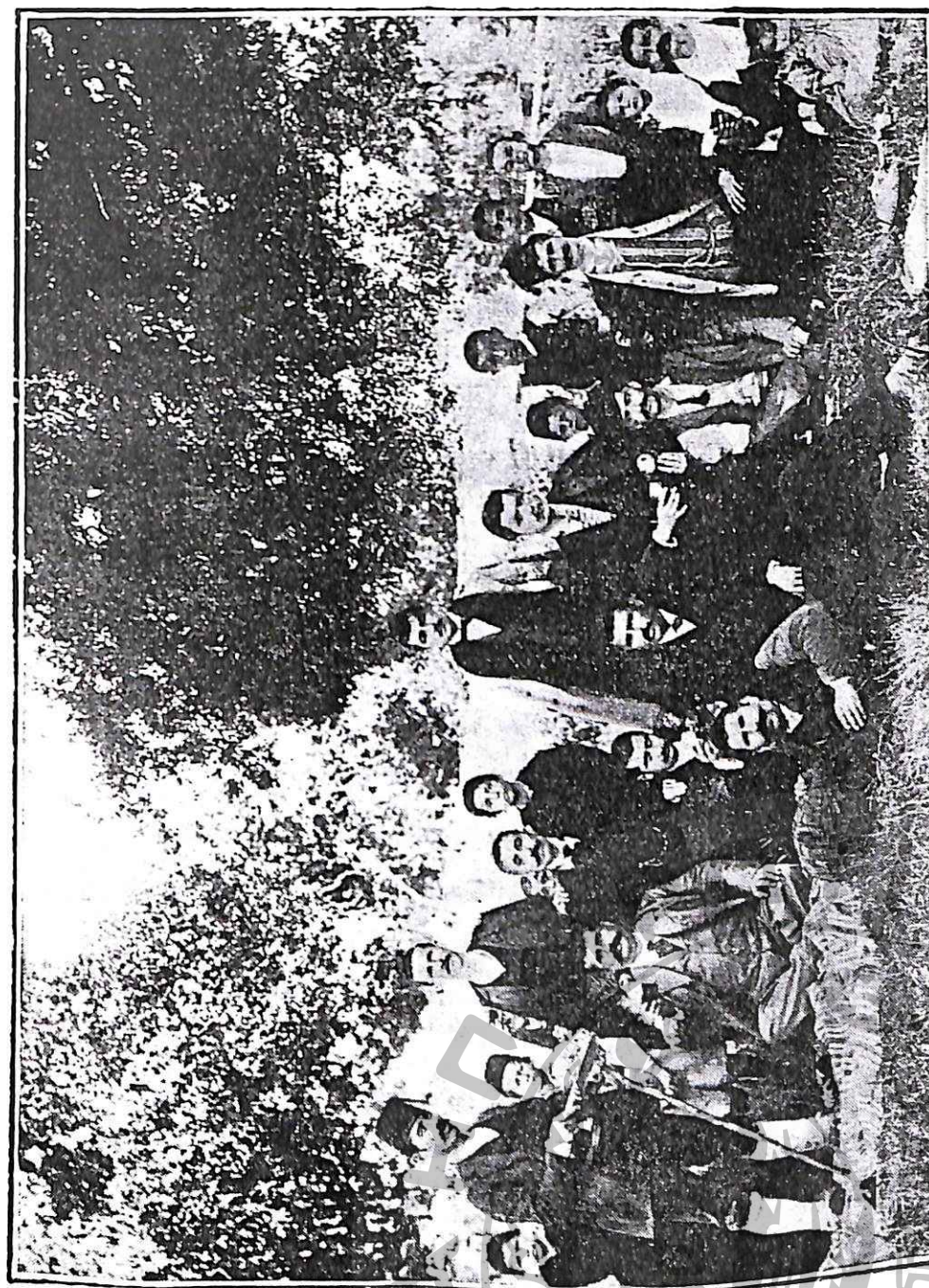
Ἦτο καιρὸς τὸν λόγιον καὶ τὸν νομομαθῆ
ποῦ ἔκανεν ὁ σιούμπασης ᾧ τὴ χώρα σταυροπόδι,
καὶ δὲν ἡδύνατο κανεῖς νὰ τῷ ἀντισταθῇ,
ἀλλ' ἔδερνε τὸν χωρικὸν μὲ κνοῦτο σὰν τὸ βῶδι.

Ἦθελ' ὁ Γιάννος ἡθελε τὴ Ρίνα νὰ ἰδῇ
εἰς τὸ βουνό, ᾧ τὴν ἐξοχή, εἰς τοῦ χωριοῦ τὴ βρύσι,
κι' ἐμονολόγει κι' ἔκλαιε κι' ἐγέλα σὰν παιδί,
ποῦ δὲν τῷ ἦτο δυνατόν γιὰ νὰ τὴν ἀπαντήσῃ

Ὡς Κέρβερος ἐφύλαττεν νυχθημερὸν ἡ μάννα
κι' αὐτὰ τὰ δαὸ τ' ἀδέλφια της, τ' ἀνέψια τοῦ Φετάνη.
ὁποῦ ᾧ τὸ γόνυ ἔτρωγον, ὡς λέν, τὴν κουραμάννα.
τὴ Ρίνα τὴν ἐφύλαττον ἀπὸ τὸ Λαλογιάννη.

Ἦτο Ἰούλιος καιρὸς· ἡμέρα Κυριακῇ·
ὁ ἥλιος εἰς τὸ ζενιθ εὗρίσκετο τῆς τρέλλας·
οἱ τέττιγες ἀπήγγελλον ὡς ἄλλοι μουσικοὶ
τ' Ἀριστοφάνους τ' ἄσματα, τοὺς ποιητοῦ Νεφέλας.

Ὁ Γκιώνης ὁ ἐρημικὸς τὸ ἄσμά του τονίζει,
καὶ παραπλεύρως ἴσταται ὁ κόκκυξ κ' ἡ τουρτοῦρα,

ΕΘΟΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΙΣ ΕΝ ΠΩΓΩΝΙΩ.

τροχᾶ ὁ κλέπτης τὸ σπαθὶ ὕψηλὰ ᾽ς τὸ μετερίζι,
κι' ἀμέριμνος ὁ λήσταρχος λαδώνει τὴν κουμποῦρα.

Ψάλλει ὁ ψάλτης τ' «Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς,»
κι' ἀντιφωνεῖ ὁ Ἱερεὺς τὸ «Μνήσθητι ἐν πρώτοις,»
σημαία ἢ γαμήλιος κατὰ τὸ εἰωθὸς
ὑψοῦται ᾽ς τὴν Καραβατιά, καὶ χαίρει ἡ Κοινότης.

Ἐκ δὲ τῶν νέων ἕκαστος ἡ ὥρα πρὶν σημάνη
ἐνδύεται τὰ ἄρματα τὸν μύστακά του στρίφει,
λαδώνει τὴν κουμποῦρά του, κρεμᾷ τὸ γιαταγάνι,
νὰ πᾶν ᾽ς τὸ Λαχανόκαστρο νὰ φέρουνε τὴ νύφη.

Κι' ἰδοὺ ὁ Γιάννος τοῦ Παπᾶ σὰν ἄξιο παλληκάρι
φορεῖ τὴ φουστανέλλα του, τὸ κόκκινο σελάχι,
τὸ κεντιτό του πεσιλὶ μὲ λεβεντεῖα μὲ χάρι,
καὶ ρίχνει δύο κουμπουριαῖς π' ἀντιλαλοῦν οἱ βράχοι.

Καὶ ἀντὶ θρόνου ρίπτουσι βαρέλλαν ἀδειανή,
καὶ ὁ κουρεὺς προσέρχεται τὸν νιόγαμβρον νὰ κείρῃ,
καὶ ἱλιγγὸν τῶν γυναικῶν τὸ ἄσμα προξενεῖ,
καὶ πρὸς τὸν γάμον ἔρωτα τοῖς πᾶσι διεγείρει.

Κ' ἰδοὺ ὁ Τάσος ἔρχεται νὰ τῷ γενῇ νουνός.
καὶ ἀντηχεῖ ἡ βροντερὰ καὶ κλέφτικη κουμποῦρα,
καὶ στέκουν οἱ πλείότεροι μὲ στόμα κεχηνός,
τὸ ψίχι ὅταν ξεκινᾷ καβάλλα καὶ πεζοῦρα.

Σὰν βλέπουνε τὰ κλέφτικα χρυσᾶ τὰ χαῖμα' ἰά,
νὰ λάμπουν, ν' ἀπαστράπτουνε εἰς τῶν ληστῶν τὰ στήθη,
νὰ χρεμετίζουν ἄλογα, νὰ παίζουνε βιολιά,
τὸ θεωροῦν ὡς ὄνειρον, σκιὰν ἢ παραμῦθι.

Ψηλὸς Βορρᾶς τὸ λάβαρον τοῦ γάμου ἀνελίσσει,
καὶ φαίνεται ὁ τίμιος καὶ ἅγιος Σταυρός,
περνοῦν ἀπὸ τὸν Λέπενον κι' ἀπὸ τὴν κρύα βρύσι,
καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἅγιον Νικόλαον ἐμπρός.

Καὶ εἰς τὸ Λαχανόκαστρον φθάνουσι, καὶ ἐκεῖ
σωστὸς τυφεκοπόλεμος Γιγάντων καὶ Τιτάνων
ἀρχίζει, κ' ὅλοι οἱ πτωχοὶ ἐκεῖνοι χωρικοὶ
τρέχουν, νὰ προσκυνήσουνε τὸν πρῶτον καπετᾶνον.

Κι' αὐτὸς μὲ τὸ δεσποτικὸν καὶ ὕφος τὸ βαρὺ
τινάσσει τὴν παλάσκα του, τὰ χαῖμα' τινάσσει,
καὶ σὰν βιλάμης καὶ νουνὸς βραδέως προχωρεῖ,
᾽ς τὸν νυμφικὸν τὸν θάλαμον καμαρωτὰ νὰ φθάσῃ.

Τὴν νύμφη ξεσκεπάζουνε· κι' αὐτὸς μ' ὄλον τὸ θάρρος
φιλεῖ τὴν, καὶ ἐπτὰ φλωριὰ Βενέτικα προσφέρει,
κι' ὅλοι τῆς ψιθυρίζουνε αὐτὸς εἶν' ὁ κουμπάρος,
κ' ἡ Ρίνα σκύφτει τοῦ φιλεῖ σὰν νιόνυφη τὸ χέρι.

Καὶ προσκυνεῖ τὰ κλέφτικα ἐκεῖνα γιαταγάνια
κι' ἐνῶ τὰ κάλλι (sic) ὁ ληστής αὐτῆς ἀποθαυμάζει,
ὁ ψυχογιγὸς του ἔρχεται καὶ φέρει τὰ στεφάνια,
καὶ τὰ πρὸς στέφιν ὁ Παπᾶς χρειώδη ἐτοιμάζει.

Καὶ ἰδοὺ φέρουν τὸν γαμβρὸν δαὸ παλαιοὶ ἑταῖροι
κοντὰ ᾽ς τὴ νύφη, κι' ὁ Παπᾶς φωνεῖ: «Εὐλογημένη
ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός» κι' ὁ ψάλτης ὅπως ξέρῃ,
«δόξα σοι, ψάλλει ὁ Θεός,» καὶ τὰ λοιπὰ ἐν γένει.

Ἦν τὸ «Ἡσαΐα χόρευε,» τροπάρι τὸ τερπνόν,
ἕνας Παπᾶς χοροπηδᾷ τρεῖς κλέφταις καὶ μιὰ νύφη,
ὡς ὁ Χριστὸς συνέτρωγε μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ τῶν πορνῶν τὸν μπακλαβᾶ κι' Ἀσίας καταΐφι.

Κι' ὁπότεν «τὴν Παγκόσμιον δόξαν» εἰς ἦχον πρῶτον
ψάλλουν, ὁ Τάσος ἔρχεται τὸν νιόγαμβρον φιλεῖ,
καὶ ὁ Παπᾶς ἀγάλλεται εἰς τοῦ χρυσοῦ τὸν κρότον,
ὁποῦ ᾽ς τὸν δίσκον ρίπτουσιν ἐκ τῶν ληστῶν πολλοί.

Γίνεται ἡ ἀπόλυσις· κ' ἰδοὺ εὐχαὶ καὶ πόθοι
ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ ἄφθονον κρασί,
κι' ὁ ζῆλος πρὸς Διόνυσον εὐθύς ἐκορυφώθη,
κ' ἦρθε σιγὴ ἡ πρέπουσα τοῖς σώφροσι παισὶ.

Καὶ ἄλλοι πίνουν κι' ἕτεροι κερνοῦν, καὶ μερικοὶ
πληροῦν τὴν ἐκκωρωτικὴν κουμποῦραν ἕως ἄνω,
κι' ὅλοι των νύφη παίρνουνε — γουροῦνι ὅς τὸ σακκί —
καὶ κοῖμα ὅς τὸ ἀλάϊ τους, κι' ἀλλοίμονον ὅς τὸ Γιάννο!!

Ἦτο ἡ ὥρα ἥδη τρεῖς μετὰ τὸ μεσημέρι,
ὅτε ἐξηλθον ὅς τὴν αὐλὴν τὰ γαμβρικά τὰ στίφη,
ἢ κουμπουριᾶς ἐξήστραπτον ἀπὸ τὰ τρία μέρη,
καὶ σὲ μουλάρι θηλυκὸν καθίζουνε τὴ νύφη.

Κι' ὅλοι ἱππεύουν καὶ κινοῦν γιὰ τὴν μεγάλη χώρα
κι' ἄλλοι ἐκ τούτων τραγωδοῦν, καὶ παίζουν, καὶ γελοῦν,
καὶ ἕτεροι διάκεινται ὡς ὑπὸ μανδραγόρα,
κι' ἄλλοι τ' ἀνδραγαθήματα τοῦ Τάσου διαλαλοῦν.

Οἱ πάντες προπορεύονται, κι' ἀκολουθεῖ ἡ νύφη,
καὶ παραπίσω ὁ γαμβρός καὶ ὅλως δυσπιστεῖ
ἂν εἶν' ἡ Ρίνα εὐμορφη, καὶ τὸ μουστάκι στρίφει,
καὶ γνώμαις χίλιαις ἀπερνοῦν ὅς τὸ σπητοχαλαστή.

Ὅς τὸν πρὸς ὃν ὄρον φθάνουσι περὶ τὴν πέμπτην, ρίπτει
ὅς τὸν καβαλλάρη τοῦ σπητιοῦ ἡ Ρίνα τὴν κουλοῦρα,
καὶ ὁ παράνυμφος αὐτῆς αὐτὴν ἀποκαλύπτει,
γιὰ νὰ τὴν ἴδῃ ἡ πολλὴ καβάλλα καὶ πεζοῦρα.

Καὶ μετ' ὀλίγον ὁ χορὸς λαμβάνει χώραν πλέον,
κι' ὁ Τάσος μπαίνει ὅς τὴν κορφὴν μὲ sic κ' ὑπερηφάνως,
ὡς ἄλλο λεβεντόπαιδο κι' ὀρέων Ναπολέων,
κ' εἰκοσιπέντε εὐσταλῶν γιγάντων καπετᾶνος,

τινάζει τὰ χρυσᾶ κουμπιὰ καὶ τ' ἀργυρᾶ τσαπράκια,
κ' ἡ ἄσπρη φουστανέλλα συχνὰ κτυπᾷ ὅς τὰ στήθη,
κι' ἂν τὸν κυττοῦσε καὶ καμμιὰ δὲν τῶπιανε γιὰ κάκια,
γιατὶ ὁ Ἔρωσ με ληστὰς ποτὲ δὲν συνεβλήθη.

Καὶ ἡ παράνυμφος εὐθύς τὴ Ρίνα φέρει τότε,
σπιθαμιαίαν, ἄσχημην, εἰς Σίνας ὡς ν' ἀνῆκε,
κι' ἐθαύμασαν πραγματικῶς ὅλοι οἱ πατριῶται,
τοιοῦτο κομποπίθαρον ὁ Γιάννος ποῦ τὸ βρῆκε.

Καὶ ἤρχισαν τὰ σχόλια τῆς νυφιδιᾶς εἰς βάρος,
ἐὰν τὰ ἔφταιξ' ὁ Παπᾶς ἢ προξενίτρα μόνη,
εἴτε τὰ φταί' ὁ λήσταρχος ὡς φίλος καὶ κουμπάρος,
ὅστις με ὅποιαν κι' ἂν πῇ εὐθύς σὲ στεφανώνει.

Τὸ ἐννοεῖ καὶ ὁ γαμβρός, τὸ βλέπει με τὰ μάτια,
καὶ χαμαιλέων γίνεται κι' ἐν τούτοις ξηροβήχει,
τὸν Τάσο τρέμει ὁ πτωχός, τὸν κάνει δρὸ κομμάτια,
καὶ δι' αὐτὸ καὶ σιωπᾷ, τ' ἀφίνει εἰς τὴν Τύχη.

Χρόνια περνοῦνε δεκαννιὰ με μέλι καὶ με γάλα,
ἡ Ρίνα εἰς τὰ εἴκοσι φοικτῶς κοιλοπονεῖ,
τρέχ' ὁ Παπᾶς φέρει μαμμὴ τὴ θεῖα τοῦ Κίτσου-Πάλλα,
καὶ μετ' ὀλίγον ἔρχεται ὅς τὸν κόσμον ἐγγονή.

Δοξάζει τὸν δημιουργὸν ὁ Γέρον Παπαχοῆστος,
καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ ναοῦ φιλεῖ ἀράδ' ἀράδα,
ἄσπρο κερὶ ὅς τὴν κάθε μιὰ κολνάει εὐχαρίστως,
εἰς δὲ τὸν Ἐλευθέριον τρεῖς σπιθαμαῖς λαμπάδα.

Πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ πανευλαβῶς τὸ γόνυ
κλίνει, καὶ τὸν παρακαλεῖ με ὅλην τὴν καρδιά,

νά μοιάση ἡ μικρὰ αὐτὴν ἐκείνην μόνην
τὴν γερω-μακαρίτισσαν καὶ θεϊαν παπαδιὰ.

« Χριστέ μου, λέγει, χάρισε ᾽ς τὴν ἐγγονήν μου κάλλη,
οἷα ἡ πολυθέλγητρός εἶχεν ἡ Ἀφροδίτη,
νά τρελλαθοῦνε ἱατροί, παλαβωθοῦν δασκάλοι,
νάχη ἀφρὸν τὸ μάγουλο καὶ μάτι σὰν τ' ἀστρίτη.

Δός της, Χριστέ μ', ἀνάστημα σὰν ἄλλο κυπαρίσσι,
νά ἐμφωλεύουν ἀρεταὶ καὶ ἔξοχα προσόντα,
νά ξετρελλάνη μὲ αὐτὰ Ἀνατολὴ καὶ Δύσι,
καὶ τὸν σοφὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Σολομῶντα.

᾽Σ τὴν εὐμορφιὰ Νεράϊδα ἄς γείνη μοναχή,
νά τρέχουνε νὰ τὴν ἰδοῦν ᾽ς τὴ βρεφικὴν της κούνια,
σὰν μεγαλώση νὰ ἐβγοῦν μνηστῆρες σὰν βροχή,
κι' αὐτὴ νὰ θέλῃ δάσκαλο, γιὰτρὸ μὲ κοντογούνια.»

Αὐτὰ ηὐχήθη ὁ Παπᾶς, αὐτὰ καὶ ἐδεήθη
μὲ τὴν ἀγίαν του ψυχὴ, τὴν καθαρὴ καρδιά,
κι' ὁ Οὐρανὸς ἦν ἀνοικτός, δὲν εἶναι παραμύθι,
κι' ἡ ἐγγονὴ του ὥμοισε ᾽ς ὅλα τὴν παπαδιὰ.

Ἀνοίξεις ἡ Μαρία τοῦ ἑπτὰ μόλις ἑμέτρα,
κ' εἶχε τὸν Ἥλιον πρόσωπον καὶ κόμην τὸ φεγγάρι,
τὰ στήθη της τὰ κάτασπρα σὰν μάρμαρο σὰν πέτρα,
ἦτον ἀρνὶ ᾽ς τὴ στάσι της κι' ἐλάφι ᾽ς τὸ ποδάρι.

Μέλι ἀπὸ τὸ στόμα της κι' ἀπὸ τὰ χεῖλη γάλα
ἔσταζε, τῶνα μάτι καθάριος οὐρανός,
καὶ τᾶλλο γλαυκὴ θάλασσα, καὶ ὥς πρὸς ὅλα τᾶλλα,
φωτὸς ἦτο Νεράϊδα, νυκτὸς Αὐγερινός.

Τὸν ἱερέα τὸν πτωχὸν τὸν εἶχε ξετρελλάνει,
ἀρκεῖ νὰ τοῦ ἐφώναζε, παπποῦ μου, ἡ Μαρία,

καὶ κομβολόγια ἔχανε, κεριά, σταυρούς, λιβάνι,
καὶ ᾽ς τὴ φωνὴ της εὗρισκεν μικρὰν παρηγορία.

Ἄν ἀναστέναζε! βαβαί!! τοῦ Δαμοκλέους σπάθη
ἦτο καὶ ὁ ἀπλούστατος αὐτῆς μινυρισμός,
κι' ὁ Παπαλάμπρος ἔχανε τ' αὐγὰ μὲ τὸ καλάθι,
κι' ἐνόμιζε πῶς γίνεται φρικτὸς κατακλυσμός.

Ἡ στέρησίς της Νέμεσις ἦτο καὶ θεία δίκη,
ἡ δὲ ἀπλὴ ἐμφάνισις ἡ μόνη σωτηρία.
κι' ἀκόμη ἂν ἐβάπτιζεν εἴτε τὴν μυροθήκη
ἐσκάλιζεν, εὗρίσκετο ὁ νοῦς τοῦ ᾽ς τὴν Μαρία.

Ἡ ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΣΙΑΡΑΒΑ (ΙΩΑΝΝΙΝΑ)

(Φωτογρ. Γ. Δημητριάδου)

Ἐδούλευεν ὁ δύστυχός· δὲν ἔλυπεῖτο κόπους
 νὰ θρέψη τὴ μικροῦλά του, τὴ Ρίνα καὶ τὸ Γιάννη,
 κι' ἐβάπτιζε κι' ἐμύρονε, κ' ἠυλόγει τοὺς ἀνθρώπους,
 καὶ ὅς τοὺς νεκροὺς ἐπρόσφερε τρισάγιο καὶ λιβάνι.

Ἐκουβαλοῦσε προσφοραῖς νὰ φάῃ ἡ κοπέλλα,
 λάδι, λαμπάδες καὶ κεριά, σιτάρι καὶ τυριὰ
 νὰ φά' ὁ Γιάννος ὁ πολὺς ποῦ ἔχε τὴ φουστανέλλα,
 κι' ἐπιθυμοῦσε γιὰ νὰ βγῇ νὰ βρῇ τὴν κλεφτουριὰ.

Οὐδέποτε εἰς ἔργον τι σπουδαῖον ἐπεδόθη,
 ἀλλ' ἐσυνείθισεν ἀργὸς καὶ ὀκνηρὸς νὰ στέκη,
 καὶ εἰς τὸν κόσμον πρᾶγμα ἓν, ὅπερ ὑπερεπόθει,
 ἦτο νὰ σύρῃ τὸ σπαθὶ καὶ τὸ βαρὺ ντουφέκι.

Κανένα δὲν ἐσέβετο· κανένα δὲν ἐτίμα·
 ἦτο γεμάτος οἷησιν, κουφόνοιαν καὶ θράσος,
 δι' ἓνα μόνον ἐπιπτεν, ὅπως τὸ λέγουν, θυμά,
 καὶ οὗτος ἦτο ὁ νουνός, ὁ ρωμαλέος Τάσος.

Ἰδίαν ἀφοσίωσιν ἐδείκνυε πρὸς τοῦτον,
 πρὸς τὸ μηδὲν ἰσομετρῶν τοὺς λόγους τοῦ πατρός του,
 ἐνόμιζεν ἀμύθητον πῶς θ' ἀποκτήσῃ πλοῦτον,
 ἀρχιληστής ἂν θὰ γενῇ εἴτε διάδοχός του.

Μὲ τὸν παπᾶ εὐρέθηκε πολλαῖς φοραῖς σὲ ρῆξι
 ὥς πρὸς αὐτό, τὸν πότισε πίκραις καὶ κασαβέτσια,
 παρακαλοῦσε τὸν Θεὸν τὸ θαῦμά του νὰ δείξῃ,
 γιὰ ν' ἀποθάνῃ γρήγορα, παρὰ νὰ βλέπῃ τέτοια.

Καὶ τὴν εὐχὴν του ὁ Θεὸς ὅς τὰ ὑστερνὰ ἀκούει
 πρὸς θλίψιν τῶν ἐνοριτῶν καὶ λύπην τῶν γειτόνων,
 στέλλει τὸν χάρον τὸν σκληρόν, τὴν θύρα του καὶ κρούει,
 τὸν ἀναιρέτην τῶν δεινῶν καὶ λυτρωτὴν τῶν πόνων.

Τῆς Ἐκκλησιᾶς βαρεῖα κυπᾶ ἡ ἔρημη καμπάνα,
 ὅς αὐτὴν ὁποῦ ἐτόνισαν καὶ κύριοι καὶ σκλάβοι
 κι' ἀπαρηγόρητοι γονεῖς καὶ πικραμένη μάνα,
 ἐγκώμια ποῦ ἔψαλλε τὸ πάλαι ἡ Ἑκάβη.

Ἀπέθανεν ὁ ἱερεὺς !! κι' ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς
 ἐπέπρωτο νὰ πληγωθῇ μέσ' ὅς τὸ πυκνὸ τὸ δάσος
 τοῦ Κόκκινου καὶ συλληφθῇ ὁ χρήσιμος νουνὸς
 τοῦ Λαλογιάννη, ὁ πολὺς ἀρχιληστής ὁ Τάσος.

Καὶ νὰ ριφθῇ ὅς τὰς φυλακὰς καὶ συμμορία μι' ἄλλη,
 ἥτις καὶ ἔλυμαίνετο τὴν χώραν ἐξωντόθη,
 κι' ὁ λύκος ὁποῦ ἔχαιρεν εἰς τὴν ἀνεμοζάλη
 φθορὰν ὑπέστη παντελῇ καὶ κατεκραυνώθη.

Πρὸς τοὺς κακούργους ἡ ἀρχὴ ἔδειξε δόντια δράκου
 καὶ ὄνυχας τοῦ λέοντος, καὶ εἴ τις ἀντιπράττῃ,
 κι' ἂν μετενόει ὅς τὰ στερνὰ θὰ ἦτονε τοῦ κάκου,
 καὶ ὥρισε φρικτὰς ποινὰς διὰ τὸν παραβάτη.

Σὰν εἶδ' ὁ Γιάννος ἔξαφνα ἡ πάλλα κ' ἡ κουμποῦρα
 κι' αὐτὸ τὸ πρῶγν ξακουστὸ μακρὺ του καρουφύλλι
 πῶς δὲν περνᾶ τὰ ἔφερεν ὁ κακομοίρης σκοῦρα
 καὶ τὴν κοιλιά τὴν ἔκαμεν ἡ πείνα σὰν πεστίλι.

Ἦρχισεν ὁ ταλαίπωρος νὰ σκέπτεται σὰν πῶς
 τὸ φτωχικὸ τὸ σπῆτί του θὰ νὰ διατηρήσῃ,
 ὁ χρόνος ποῦ ἠγίαζεν τὰ μέσα ὁ σκοπὸς
 ἐπέρασε, κι' ἐστείρευσε ἡ κρουσταλένια βρούσι.

Δὲν εὗρισκε διέξοδον ὁ δύστυχός ὁ Γιάννος,
 διὰ νὰ πιάσῃ τὸ τσαπί, τὸ δρέπανον, τὸ φκιάρι,
 δὲν ἄφινεν ἡ τεμπελιά, ἔζητει καπετᾶνος
 γιὰ νὰ γενῇ, ἀλλ' ἔσπασε τῆς πάλλας τὸ θηκάρι.

Πεινᾶ ἢ Ρίνα ἢ φτωχή, κ' ἢ χαϊδεμένη Μάρω
μένει πετσοὶ καὶ κόκκαλο, κυττᾶ ἐδῶ κι' ἐκεῖ
νὰ δῇ τὸ γέρω τὸν παπποῦ, φωνάζει τὸν κουμπάρο,
ἓνας ᾽ς τὸν τάφο κοίτεται κι' ἄλλος ᾽ς τὴ φυλακὴ.

Αἱ ἀξιώσεις τῆς γαστρὸς εἶναι δεσποτικάι,
λέγει ὁ γέρων Ὅμηρας, ὅλα τὰ ἄλλα λῆρος,
δὲν θεραπεύουν συμβουλὰς αὐτὴν ἱατρικάι
κι' οὔτε κριτοῦ ἀπόφασις ἢ νομοθέτου κῦρος.

Ψωμὶ φωνάζει ἢ μικρὰ Μαρία ᾽ς τὸν πατέρα
κι' ἄς γείνουν ξίκι τὰ φιλιὰ καὶ τὰ πολλά σου χάδια,
κι' ἐκεῖνος λέγει «θὰ ἐλθῇ ἢ εὐτυχὴς ἡμέρα
ὅλα καθάριο νὰ τὸ τρῶς, σὰν πιάσω τὰ γελάδια».

Τὸ κεντισμένο πεσιλὶ κ' ἢ ἄσπρη φουστανέλλα
Ἑλληνικὰ ζωῦφια ἐγέμισαν ἀχρεῖα,
ἢ Ρίνα ξενοδούλευε, βαρέθη πᾶνε καὶ ἔλα.
σὲ ξέν' ἀμπελοχώραφα νὰ τρέφῃ τὴ Μαρία.

Κι' ὁ Γιάννος ἀναγκάζεται πωλεῖ τὸ γιαταγάνι,
τὸ καρυοφύλλι, καὶ αὐτὴν τὴν ἀσημοκουμποῦρα,
γρᾶλιά, καρφιὰ καὶ πέταλα σὲ μιὰ στιγμή τὰ κίνει,
κι' ἀρχίζει φοβερὸς καυγᾶς ᾽ς τὸ σπῆτι καὶ μουρμουῦρα.

Εἰς τὰς φωνὰς οἱ γείτονες τῆς Ρίνας τῆς καϋμένης
ἔτρεχον νὰ τὴν σώσωσι μὲ κόπον καὶ ἰδρῶτα,
ἔγειν' ὁ Γιάννος τύραννος, ἔγεινε Θηραμένης,
τοῖς τῆς ἐμέτρα τὰ πλευρὰ καὶ τέσσαρας τὰ νῶτα.

Φεύγει ἢ Ρίνα κι' ἔρχεται ᾽ς τὴ Δημογεροντία,
λέγει ὅλα τὰ πάθη τῆς καὶ τὰ παράπονά της,
φέρουν τὸ Γιάννο παριστᾶ ὅλως τὰ ἐναντία,
Ξανθίππη ὡς νὰ ἦτονε κι' αὐτὸς ἄλλος Σωκράτης.

Τοὺς στέλλουν εἰς τὸν σούμπασην γιὰ νὰ τοὺς ἐξετάσῃ,
ποῦ ᾽χεν ὡς ρήτραις ποινικὰς τὸν φάλαγγα, τὸ κνοῦτο,
κι' ἐξέδιδεν ἀπόφασιν χωρὶς κἂν νὰ διστάσῃ,
ἐνῶ εἰς ὕβρεις κι' ἐμπαιγμοὺς μυρίους ὠχυροῦτο.

Λέγει ἢ Ρίνα κατ' ἀρχάς, κι' ὁ Γιάννος ᾽ς τὰ στερνὰ
ἀνασκευάζει τῆς κακῆς τῆς γυναικὸς τὰ λόγια,
κι' ὁ σούμπασης τὸ ἐννοεῖ, τὰ πόδια του περνᾶ
᾽ς τὸν φάλαγγα, κι' ἀρχίζουνε φωναῖς καὶ μοιρολόγια.

Ἐσωφρονίσθη ἔκτοτε ὁ δυστυχὴς ὁ Γιάννος·
ἀπὸ τὸν κῆπον τῆς Ἑδὲμ ἐξῆλθε κ' ἢ κρανιά·
ἀπὸ ληστῆς ποῦ ἦτανε, φονιάς καὶ καπετᾶνος,
ἔζη ὡς οἱ δειλοὶ λαγοί, τὰ φρόνιμα τ' ἀρνιά.

Ὅμως αὐτὸ τὸ ἐνστικτον κι' ἢ φύσις ἢ κακὴ
τὸν παρεκίνουν κάποτε κρυφὰ-κρυφὰ ν' ἀρπάσῃ
ζωνάρι, ὑποκάμισον ἢ κι' ἀδειανὸ σακκὶ
ἢ πρόβατον ἢ ἄλογον ᾽ς τὸ χέρι σὰν περάσῃ.

Πολλάκις εἰς τὸν σούμπασην πρὸς τοῦτο παρεδόθη,
κι' ἐκεῖνος τοῦ ἐτάνυσε ᾽ς τὸν φάλαγγα τοὺς πόδας,
πολλάκις ἔκαμεν αὐτὸν τὸ ξύλο νὰ μὴ νοιώθῃ,
καὶ νὰ κυττᾶ ὡς ἔξοχος Βλαχίας Βοεβόδας.

Πολλάκις φοραῖς τὸν ἔφερον ἐμπρὸς ᾽ς τὸν Μουσελῖνον,
κι' ἐφυλακίσθη ἔνεκεν κλοπῆς κι' αὐθις ἐδάρη,
κι' ἔψαλλε τὸ γλυκύπικρον τὸ ᾄσμα τῶν Σειρήνων
μὲ λιγυρὰν ὄντως φωνήν, μὲ χρόνον καὶ μὲ χάριν.

Τέλος ἐσκέφθη δι' αὐτὸν ἡ Δημογεροντία,
διὰ νὰ παύσῃ βέβαια κόσμον κακοῦ τὸ μάτι,
τὸ σῦρε-κι' ἔλα τοῦ φτωχοῦ καὶ ἡ συκοφαντία,
καὶ εἰς τῆς χώρας τοὺς ἀγροὺς τὸν ἔβαλλε δραγάτη.

᾽Σ τὸ νέον τοῦτο στάδιον μὲ ζῆλον ἐπεδόθη·
εἶχεν ἀνοίξει ἢ Ὀξειά, ὁ φράξος καὶ οἱ σχοῖνοι,
καὶ ἡ ἐλπίς του ἄλλη μὲ εὐθὺς ἀνεπτερώθη,
πῶς ἡμπορεῖ καὶ λήσταρχος μὲ μέρρα γιὰ νὰ γείνη.

᾽Εβαλλε τὸ χωράφι του ἀμέσως ὑποθήκη
εἰς τοῦ χωριοῦ τὸν προὔχοντα τὸν φίλον του Καλούδη,
κι' ἐπῆρεν ὅπλα κι' ἔδειξεν εὐθὺς καπετανλήκι,
καὶ ἔτρεμεν, ὥς λέγουσιν, αὐτὸν τὸ φελεκοῦδι.

᾽Εδεσε ᾽ς τὸ κεφάλι του κατάμαυρο μαντήλι·
ἔζωσεν εἰς τὴ μέση του τὸ μέγα γιαταγάνι·
τετράπηγες ἐπέρριψε ᾽ς τὸν ὄμιον καρλοφύλλι,
καὶ φουστανέλλα κλέφτικη φορεῖ σὰν τοῦ Φετάνη.

᾽Εφούσκωνε κι' ἐλύγιζε σὰν δεύτερος γκιολέκας·
ἦτο πενήντα κ' ἔδειχνε τριάντα-δὺο χρονῶν·
ἐτρόμαζε κάθε βοσκόν· ἐτίμα τὰς γυναῖκας,
κι' ἐξυπηρέτει ᾽ς τὸ ἐξῆς τιμίως τὸ κοινόν.

᾽Υπήκουε ᾽ς τοὺς προὔχοντας· τὸν κάθε κουτσαβάκη
τὸν ἐθεώρει κάθαρμα κι' ἀπλούστατον σκουπίδι,
καὶ ἔστρεφεν ἀντίκρυ του τὸ μαῦρό του μουστάκι,
καὶ προσοχὴν οὐδέποτε συνείθιζε νὰ δίδῃ.

Δώδεκα χρόνια ἔζησεν ὥς ἄλλος ἐρημίτης,
πότε καὶ πότε ἔβλεπε τὴ Ρίνα καὶ Μαρία,
γιὰ τοὺς πολλοὺς ἐγένετο τῆς ἐποχῆς κομήτης,
κι' ἐπολεμοῦσεν ἔσχαϊ μὲ τ' ἄγρια στοιχεῖα.

Μετὰ τὸ θέρος ἔτρεχε τ' ἀμπέλια νὰ φυλάξῃ,
κι' ἔστηνε τὴ δραγατισιὰ ᾽ς τὴ θάχῃ Δελληγιάννη,
κάθε διαβάτης εἶχε περὶ τὸ ροῦχό του τεινάξει
ἀπὸ τὸ καρλοφύλλι του κι' αὐτὸ τὸ γιαταγάνι.

Εἰς τὸν δραγάτην ὥς μισθὸν ὁ κάθε γαιοκτήμων
᾽σ ἐννιὰ καρδάρια ἔδιδε κρασί μίαν κανάτα,
καὶ μίαν κρεατόπηττα μ' ἄλευρι τῶν ἀζύμων,
μὲ βούτυρον, καὶ δώδεκα αὐγά νωπὰ-μελάτα.

Τὸ μὲν κρασί ἐσύναζεν ἐπάνω εἰς τὸν τρύγον,
ἀλλὰ ἡ πῆτταις ἤρχιζον Αὐγούστου δέκα κι' ἔξη,
εἰς κάθε-μὲν νοικοκυρά, ἐκτὸς μόνων ὀλίγων,
ἦτο πλέον ἐπάναγκες τὸν Γιάννον νὰ φιλέψῃ.

᾽Σ τὰς δέκα πέντε τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἡ Μαρία
ἐγκαθιδρύετο ἐκεῖ εἰς τὴν δραγατισιὰ,
ἥτις, ἡ νέα ἡ Βηθλεέμ, ἦτο κ' ἡ σωτηρία,
τῆς Ἀφροδίτης ὁ ναός, τῆς Πάφου ἐκκλησιὰ.

Τρεῖς στύλοι ἀπὸ τρωξυλιὰ ἐν εἶδει πιστῶν δούλων
νυχθημερὸν ἐβάσταζον τὸν θειὸν της φρενιζάτο,
ὅστις ἦτο παρόμοιος πρὸς τὸν σεπτὸν τὸν Τροῦλλον
ποῦ βρίσκεται εἰς τὸν ναὸν τῆς Ρώμης ἐκεῖ κάτω.

Τὸ ὄλον ἡμικύκλιον ἦτο κι' ἐμπρὸς ἡ θύρα
μὲ κλώνους βαλανιδεῶν περιτετειχισμένον
ἢ μισχοβόλου καρυδιᾶς κι' ἐνίστε φυλλήρας
ὅτ' ἐν εἶδει χλοερῶν κι' ὅτ' ἀπεξηραμμένων.

᾽Ἦτο ἡ θύρα ἀνοιχτὴ καθ' ὅλην τὴν ἡμέρα,
ὁ ἥλιος εἰσήρχετο ἀπλῶς περὶ τὴν Δύσιν,
ὅστις εἶχεν ἀντεραστὴν τὸν καθαρὸν αἶρα,
κ' ἦθελε γιὰ τὸ πείσμά του τὴ Μάρω νὰ φιλήσῃ.

Κι' ὁπότεν τὰ ξανθὰ μαλλιά τὰ ἔκανε χρυσᾶ,
καὶ τᾶσπρό της τὸ μάγουλο σὰν κόκκινον κεράσι,
ἄνεμος ἐξανίστατο κ' ἤρχιζε νὰ λυσσᾶ,
κι' ἐσκόρπα τὰ μαλάκιά της ἀπλῶς νὰ τὰ χαλάσῃ.

Κι' ὅταν ὁ ἥλιος ἔβλεπε μέσ' ὅς τὴ δραγατισιὰ
τὰ φοβερά τὰ ἄρματα, τὰ ἄψυχα, τὰ κρύα,
σὺν ἄλλος πολυέλαιος μέσα ὅς τὴν Ἐκκλησιὰ
ὅλα τὰ πέριξ ἔλαμπον, μαζῇ των κ' ἡ Μαρία.

Ἀφρόπλαστη Γαλάτεια ἔδειχεν, κάλλη οἶα !!
τὰ γαλανὰ τὰ μάτια της καὶ τὰ ξανθὰ μαλλιά της
καὶ τ' ἄγρια ἐμάγευον κι' ἀτίθασσα θηρία,
κι' αὐτὰ τῆς νύχτας τὰ στοιχεῖα ἡ μοναχὴ ματιά της.

Ἦτο χρονῶν δεκατριῶν κορίτσι, καὶ ἀκόμη
ποτὲ δὲν εἶχε ὅς τὴν καρδιὰ κι' οὔτε καὶ ὅς τὴν ψυχὴ της
κι' οὔτε ὅς τὸν νοῦ της πῶποτε περάσει καὶ ὅς τὴ γνώμη,
ποῦ ζῇ ὅς τὸν κόσμον τὸ τρελλὸ παιδί τῆς Ἀφροδίτης.

Ἐπαιζε δίχως διαβολιά, πηδοῦσε καὶ ἐγέλα
μὲ τὰ φιλάκια τῆς Αὐγῆς, τῆς Δύσεως τὰ χάδια·
ἔπαιζεν ἡ ἀφρόπλαστη κ' ἡ εὐμορφη κοπέλλα
σὺν τὸ ἄθῳ τὸ ἄρνι ὅς τὰ γλοερὰ λειβάδια.

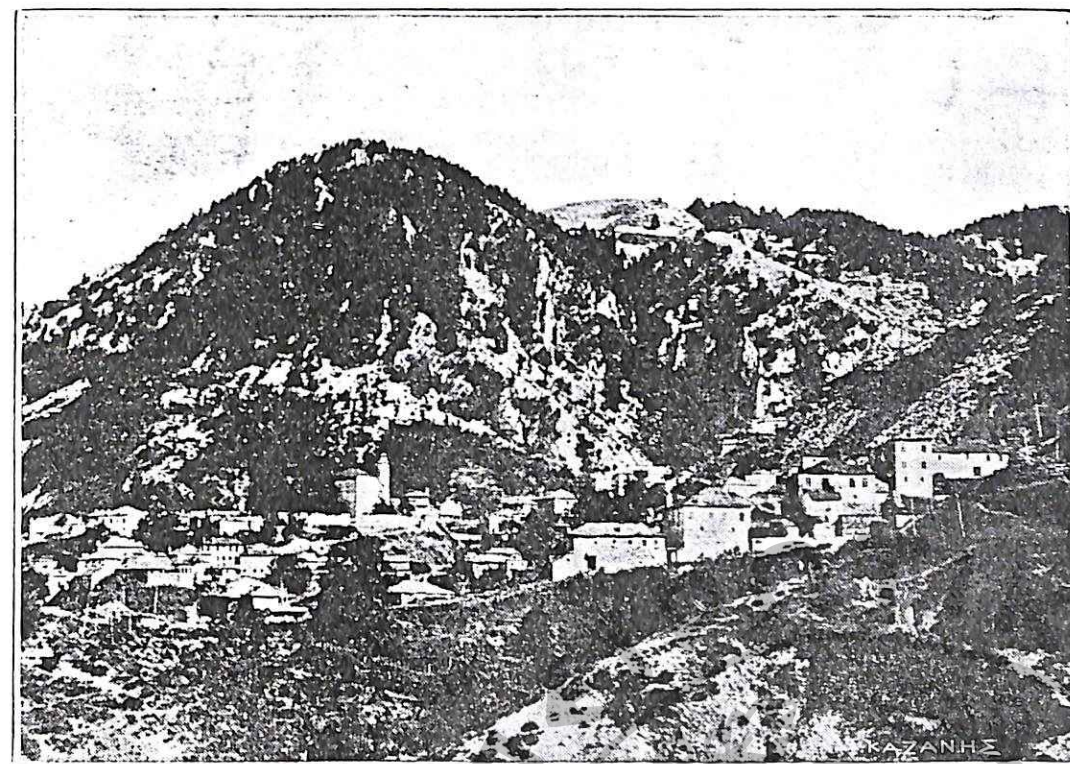
Σ τὰ δέκα τέσσαρα πατεῖ καὶ νάτη προξενιά
πρώτη παρουσιάζεται εἰς τὸν καλὸν δραγάτη,
καὶ ἄλλαις δύο κι' ἄλλαις τρεῖς τὴν ἴδια τὴ χρονιά,
ἀλλὰ τοῦ Γιάννου δὲν τοῦ τρῶν αὐτὰ ὅλα τὸ μάτι.

Κι' ἐνόσφ ἐμεγάλωνε κι' εὐμόρφαιν' ἡ Μαρία,
ἡ προξενιαῖς ἀρχίσανε τὰ μάτια νὰ τοῦ τρῶν,
ἡ δὲ ἀπάντησις αὐτοῦ σὲ λόγια μόνον τρία
συνεκεντρώθη: «δάσκαλο θὰ πάρη ἢ γιατρό.»

Παρακαλοῦσαν οἱ γαμβροὶ παρακαλοῦν μανάδες,
μεσῖται μπαινοβγαίνουνε ὅς τὸν γηραιὸν φρεντζάτο,
φλωριὰ τοῦ Γιάννου τάζουνε· μὰ σὲ πραγματευτάδες
ὁ Γιάννος τὸ ὄνορε του ποτὲ δὲν ρίχνει κάτω.

Εἴτε γιατρὸ ἢ δάσκαλο· ἄλλως γιὰ παντρεῖα
δὲν ἦτο ἡ Μαρία του· «θεὸς γιὰ νὰ φυλάῃ,
ἔλεγε, κάλλια νὰ τὴ διῶ ἀμὰν καλογρηά,
παρὰ τὸ μῆλο τῷμορφο ἀρκοῦδα τὰ τὸ φάη.»

Χρόνια περνοῦνε τέσσαρα κ' ἡ προξενιά δὲν παύει,
ὅς τὰ πέντε ὅμως ἤρχισεν ἡ ἔλλειψις νὰ γείνη,
κι' ὅσους γαμβροὺς κι' ἂν ἔφερεν ὥς τώρα τὸ καράβι
καὶ τοὺς περιεφρόνησε, χαθήκανε κι' ἐκεῖνοι.

ΖΟΝΔΗΛΑ, ΖΑΓΟΡΙΟΝ
(Φωτογρ. Γ. Δημητριάδου)

Ἀδημονεῖ ὡς πρὸς αὐτὸ ἡ Μάρω τοῦ παπᾶ·
ἔγεινεν εἴκοσι χρονῶν, καὶ ποῖος θὰ τὴ ζητήσῃ!
θέλει νὰ πάρη κι' ἔμπορον, μὰ δὲν τὴν ἀγαπᾷ,
οἱ δὲ δασκάλοι κ' οἱ ἱατροὶ σπουδάζουν εἰς τὸ Παρίσι.

Τὸ κάλλος της ἐξέλειπεν ἀπὸ τῆ συλλογῇ·
ἔμειν' ἢ τάλαινα πετσοὶ καὶ κόκκαλο μονάχο·
δὲν εἶχε νοῦ γιὰ τὴ δουλειά· ὄρεξιν γιὰ φαγεῖ,
κι ἐπόθει ὥσπερ ἡ Σαπφὼ νὰ κρημνισθῇ σὲ βράχο.

Ἦγεινεν ἰδιότροπος· τὸ κάθε τι τὴ φταίει·
ἐκλείσθη μέσ' ὅς τὸ σπῆτί της· φρικτῶς μεμψιμοιρεῖ,
καὶ τὴν κακὴν τὴν Τύχην της μέρα καὶ νύκτα κλαίει,
καὶ προτιμᾷ τὸ νεκρικὸν λιβάνι καὶ κηρί.

Βλέπει ἡ Ρίνα συμπονεῖ· βαρυαλγεῖ σὰν μάνα,
τὸ λέγει εἰς τὸν σύζυγον τὸ τί τραβᾷ ἡ κόρη,
κι' ἐκεῖνος λέγει : « τοῦ κωφοῦ μὴ τοῦ κτυπᾷς καμπάνα,
καὶ θὰ μᾶς πέσῃ ἱατρὸς ἢ δάσκαλος ὅς τὴν πλώρῃ ».

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
(Ἐκ Δελβινακίου)

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΟΦΙΑΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

- * Ἄν ἡ ζήλια ἦταν φώρα θὰ νὰ κόλναε δλ' ἡ χώρα.
(ἀρχ. Ζήλος ζήλὸν ἐστὶ τίκτων).
- * Δὲν σοῦ τρέχει καθαλάρη, τί σκοτόνεις τ' ἄλογό σου ;
(ἀρχ. Τύχη τέχνην εὕρηκας, κ' οὐ τέχνη τύχην.)
- * Δίνει ἄχερα τοῦ σκύλου, κόκκαλα τοῦ γομαριοῦ
- * Εἶναι ἔπο τὸ Εἰητοῦνι, δὲν εἶν' ἀπὸ τὰ Φέρσαλα.
- * Ἄν φταίω ἔγώ, νὰ σκάσῃ ὁ ἄντρας μου, κι' ἂν φταίῃ αὐτός
[νὰ σκάσῃ αὐτός.]
- * Θέ' μου μὴ δώκῃς τοῦ φτωχοῦ πόρτα καὶ παραθύρι
Καὶ πάπλωμα νὰ σκεπαστῇ, μὴν πάρῃ καὶ σοῦ φύγῃ.
(ἀρχ. Πορφύραν ἐσάμενος ὁ πένγῃς αὐτοῦ ἀμνηστεῖ.)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΑΝΑΤΡΟΦΗ

Ὅσο ἔχει ξένος τὴν ὑγεία οὔλοι τὸν ἀγαπᾶνε,
μὰ ῥθε καιρὸς κι' ἀρρώστησε βαριά γιὰ νὰ πεθάνῃ
κι' ὁ ξένος ἀναστέναξε κι' ἡ γῆς ἀναταράχτη.
— « Νὰ εἶχα νερό ἀπ' τὸν τόπο μου καὶ μὴλ' ἀπ' τὴ μηλιά μου,
σταφύλι ροδοστάφυλο ἀπ' τὴν κληματαριά μου ».

Πόσες φορὲς δὲν ἠσθάνθημεν ὅλοι ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἐδέχθημεν
τοὺς πρώτους παλμούς τῆς ζωῆς ὑπὸ τὸν Ἑπειρωτικὸν μας οὐρα-
νόν, τὸν ἦχον τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ ν' ἀντιλαλῇ ὡς εἰς ὄνειρον
ἀπὸ κάποιους μακρυνούς τόπους μέσα εἰς τὴν ψυχὴ μας ! Πόσες
φορὲς εἰς αὐτὴν τὴν ξενητεία, ὅπου καθέννας μας ἤλθομεν προσκαί-
ρως, διὰ νὰ περισυλλέξωμεν ὡς μύρμηκες τοῦ βιωτικοῦ ἔαρος τὰ
ἐφόδια τῆς ζωῆς μας καὶ εὐρέθημεν εἰς βιωτικὸν χεῖμῶνα, αἰχμᾶ-
λωτοι τῆς ἀτομικῆς βιοπάλης, καθυστεροῦντες καὶ σιδηροδέσμοι
τῆς ξενητείας, μὲ τὴν αἰωνίαν ἐλπίδα καὶ τὸν ἀδιάκοπον πόθον
ἀνεκπλήρωτον ἀκόμη, πόσες φορὲς ἀλήθεια δὲν ἐτραγουδήσαμε
μυστικὰ τὰς πικρὰς αὐτὰς στροφὰς αὐτοῦ τοῦ τραγουδιοῦ !

Μάρτυρες τώρα ἡμεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀγίου πόνου καὶ τῆς θλίψεως
ὅτι ἡ μοῖρα μᾶς κατεδίκασε νὰ ζῶμεν μακρὰν τοῦ πατρικοῦ μας
σπιτιοῦ καὶ τοῦ ὀρίζοντος τῶν γλυκυτέρων τῆς ζωῆς μας ἀναμνή-
σεων ὑπὸ τὸν Ἑπειρωτικὸν οὐρανόν, ἔχομεν καθήκον νὰ μὴ ἀφή-
σωμεν νὰ σβυσθῇ ἡ φλόγα τοῦ πόθου μας πρὸς τὴν Ἑπειρωτικὴν
γῆν ὑπὸ τὴν οἰκογενειακὴν στέγην, τὴν ὁποίαν μοιραίως ἐστήσα-
μεν μακρὰν, ἂν καὶ τὰ θεμέλιά της εἰς γῆν Ἑλληνικὴν εἶναι ἐκτι-
σμένα. Δὲν πρέπει νὰ σβυσθῇ ὁ Ἑπειρωτικὸς μας πόθος καὶ ἡ
νοσταλγία, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς ἠσθάνθημεν καὶ αἰσθανόμεθα μαζὺ
μὲ τὴν τελευταίαν τῆς ζωῆς μας πνοήν, ἀλλὰ τὴν φλόγα τοῦ Ἑ-
πειρωτικοῦ ἔγῳ νὰ τὴν μεταδώσωμεν, ὡς φῶς ἀναστάσεως, ἀπὸ
τὰς ἰδικὰς μας ψυχὰς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τέκνων μας, τὰ ὁποῖα
δὲν εἶδον ἀκόμη τὴν πατρίδα γῆν καὶ δὲν ἠσθάνθησαν τοὺς
πρώτους τῆς ζωῆς παλμούς ὑπὸ τὸν Ἑπειρωτικὸν οὐρανόν. Ὑπάρ-
χει ἓνα βαθὺ μυστήριον εἰς τὴν Ἑπειρωτικὴν ψυχὴν, τὸ μυστή-
ριον τῆς ἀφυπνίσσεως τῆς νοσταλγίας διὰ τὰ Ἑπειρωτικὰ μας χώ-
ματα, διὰ τὸ πατρικὸν μας σπῆτι, τὸ ὁποῖον ἀφήκαμε ἐρημον φεύ-

γοντες τούς διωγμούς και τὰς ἀγωνίας ζωῆς ἀνυποφόρου, διὰ τὸν ὀρίζοντα τοῦ χωριοῦ μας, διὰ τὰ προσφιλῆ πρόσωπα, τὰ ὅποια μὲ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πάθη ἐθώπευσαν τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς μας, ὑπάρχει τὸ μυστήριον αὐτὸ τῆς ἀρυπνίσεως τῆς νοσταλγίας ἐν μέσῳ βαθείας λήθης πολυχρονίου ξενητειᾶς. Ἀγαπητόν μου πρόσωπον, τὸ ὅποion εἶχε ζήση μακρὰν τοῦ χωριοῦ του καὶ τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ, μακρὰν ἀπὸ τὰς προσφιλεῖς του ὑπάρξεις, ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὅλην λησμονημένος εἰς τὴν ξενητεῖα καὶ λησμονῶν, μοῦ διηγείτο ὅτι μίαν νύκτα τῆς πρωτοχρονιάς ὁ Θεὸς τῆς νοσταλγίας τοῦ διηγείρεν ὅλας τὰς ἀναμνήσεις τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς τοῦ χωριοῦ του καὶ τοῦ ἀναψε τὴν φλόγα τῆς ἐπιστροφῆς, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιμηθῇ. Μία δ' ἀκατάβλητος δύναμις νοσταλγικὴ ἀνεπτύχθη τόσον αἰφνιδίως, ὥστε μετὰ δύο ἡμέρας μετὰ τὸ ὄραμα αὐτὸ τῆς πατρικῆς στέγης, ἔθετεν εἰς ἐνέργειαν τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν προσφιλῆ πατρίδα. Θὰ ἦτο ἔρημος ἡ Ἡπειρος, ἐὰν μὴ ὁ πόθος αὐτὸς τῆς ἐπιστροφῆς δὲν συνετηρεῖτο ἄσβεστος, ὡς τὸ ἄσβεστον φῶς τῆς *Ἑστίας*, εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι τὴν ἐγκατέλειπταν. Ἄν φυλλομετρήσωμεν τὴν συλλογὴν τῶν Ἡπειρωτικῶν μας τραγουδιῶν, θὰ ἴδωμεν ὅτι ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην φυλὴν ἔχομεν παθητικώτατα τραγούδια τῆς ξενητειᾶς, διὰ τὰ ὅποια ἡμῶν μόνον αἱ χορδαὶ τῆς ψυχῆς πάλλουν μὲ τὴν πρώτην καὶ τελείαν ἁρμονίαν των, μὲ τὴν ἁρμονίαν ἐκείνων οἱ ὅποιοι τὰ πρωτοτραγουδῆσαν. Ἀλλ' ἐὰν ἀκόμη εἰς τὰς ἰδικὰς μας ψυχὰς διατηρῆται εἰσέτι τὸ ἰδιαίτερον τοῦτο συναίσθημα τῆς λατρείας τῆς Ἡπειρωτικῆς μας Πατρίδος, ἐὰν ἀκόμη εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν ἀντηχοῦν μακρυνοὶ ἤχοι καὶ φωναὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀντήχησεν ἡ Ἡπειρωτικὴ γῆ, τὰ Ἡπειρωτικὰ βουνά, ἐὰν ἀκόμη ἐπανέρχωνται εἰς τὰ ὄνειρά μας τοῦ πατρικοῦ μας σπιτιοῦ καὶ τοῦ χωριοῦ μας αἱ εἰκόνες, ἐὰν εἰς τὴν μνήμην μας κατὰ τὰς ὥραιας ἐορτὰς τῶν Χριστουγέννων, τῆς Πρωτοχρονιάς, τῆς ἀπόκρεω ἢ τοῦ Πάσχα, τοῦ τρυγητοῦ ἢ τοῦ θέρου, ἐὰν ἐπανέρχωνται ἀκόμη ἀμυδρῶς οἱ ἤχοι τοῦ κλέφτικου τραγουδιοῦ εἰς τὰς Ἡπειρωτικὰς λαγκαδιὰς καὶ ριζοβούνια, ἐὰν τέλος ἀκόμη πάλλονται τὰ νεῦρά μας ἀπὸ Ἡπειρωτικὰς ἀναμνήσεις καὶ πόθους, ἃς μεταδώσωμεν ὅλους αὐτοὺς τοὺς ὡραίους καὶ ἀγίους παλμούς μας εἰς τὰ τέκνα μας, ὥστε νὰ φέρωσι τοῦλάχιστον ἐπὶ τῶν χειλέων των τὴν ὑπερήφανον φράσιν, ὅτι *κατάγονται ἀπὸ τὴν Ἡπειρον καὶ λέγονται Ἡπειρώται*.

I. K. ΒΟΥΛΟΔΗΜΟΣ

Η ΝΕΜΕΡΤΣΚΑ

Βορειοδυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀντικρὺ τῆς Βοστίνης, ἔδρας τοῦ Ὑποδιοικητοῦ τῆς Παλαιᾶς Πωγωνιανῆς, ὑψοῦται ὑπερήφανος ἡ ὕψικόρυφος καὶ νεφελογεῖτων Νεμέρτσκα (τὸ πάλαι Ἀέροπος ἢ Μερόπη) μὲ τὰς κρημνώδεις καὶ ἀποτόμους αὐτῆς κατατομὰς ἀρχομένη ἀνατολικῶς ἀπὸ τοῦ Μετζητιᾶ καὶ ἐκτεινομένη μέχρι Κλεισούρας τῆς Πρεμετῆς. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ ὄρους, ἡ χιονοσκεπὴς ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου συνηθέστερον μέχρι τέλους Ἀπριλίου, καὶ ἐπιβλητικὴ ἐν τῇ λευκῇ αὐτῆς ἀμφιέσει, κεῖται ἀκριβῶς ἄνωθεν τοῦ Κοκκινολάκκου. Ἐκεῖ μὲν κατὰ τοὺς χειμερινούς ἰδίως μῆνας χρυσίζουσαι αἱ τοῦ Φοίβου ἀκτῖνες μετ' αἴγλης καὶ γοητείας ἀσυνήθους, κατωτέρω δὲ καὶ κατὰ διαφόρους ἀποστάσεις οἱ ἀπορροῶγες καὶ γιγάντιοι βράχοι καὶ αἱ χαράδραι αἱ διαυλακοῦσαι τὴν πελωρίαν αὐτῆς προτομὴν καθιδύνουσιν ἐν τῇ ἀγρίᾳ, πλὴν μεγαλοπρεπεί αὐτῶν παρατάξει, τὸ ὄμμα τοῦ θεατοῦ. Τὸ θέρος ὅλη αὕτη ἡ σκηνογραφία λαμβάνει ἰδιαίτεραν ὄψιν ἔτι μαγικὴν. Ποικιλόχρους τάπης ἐξ εὐόσμων ἀνθέων καλύπτει τὴν γυμνὴν καὶ ἄγονον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐκείνην ἀνωφέρειαν καὶ τότε τὸ βλέμμα ἀντικρύζει εἰκόνα, ἀσυλλύπτου φυσικῆς καλλονῆς. Ὁ ἀνερχόμενος ἀπὸ τοῦ χωριοῦ Μευδέζης, τοῦ εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ ὄρους εὐρισκομένου, μετὰ δίωρον περίπου πεζοπορίαν φθάνει εἰς τὸ ὄροπέδιον Βρόσιανης, ὅπου ἀπαντῶνται πηγαὶ διαυγαστάτου καὶ καταψύχρου ὕδατος. γνωστὰ ἡ μὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κόκκινον* ἢ δέ, ἡ ὀλίγον ἀπωτέρω, *Μπιτσικόπουλον*, καὶ ὅπου διακρίνονται τὰ ἐρείπια τοῦ Παλαιοχωρίου καὶ τὰ τοῦ ποτὲ μεγαλοπρεποῦς θερέτρου τοῦ μεγαλοπράγμονος Ἀλῆ Πασᾶ. Ἐκεῖ λοιπὸν παρὰ τὰς ἀποκρήμινους καὶ ἀπροσπελάστους ἐν χειμῶνι ἐκτάσεις καὶ τὰς πετρῶδεις κλιτύας, ὅπου ἡ φοβερὰ τοῦ ἀνέμου πνοὴ κρατεῖ ἐν ἐνεργείᾳ ἀτελεύτητον πανδαμόνιον, καὶ ὁ μονότονος ἀπο-

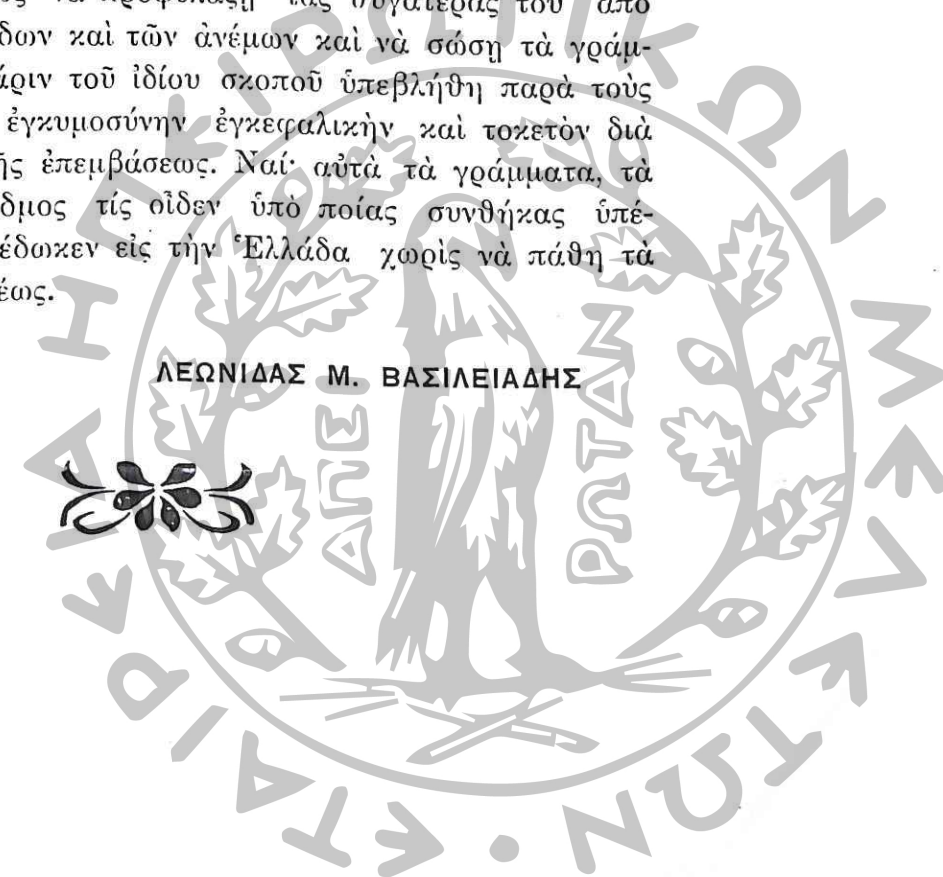
κλειστικῶς κρωγμὸς τῶν σαρκοβόρων ἐρημικῶν πτηνῶν περιφρονεῖ τὰ ψύχη καὶ τὰς καταιγίδας, κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ἀφυπνίζεται ἐκ τῆς νάρκης ἢ ζωῇ καὶ ἡ θυμηδία, τὸ σφριγος καὶ ἡ χαρά, ὁ δὲ κωδωνισμός, ὁ τόσον ἡδυμελής, τῶν πολυαριθμῶν ποιμνίων τῶν διαιτωμένων εἰς τὰς γραφικὰς καὶ ὀλοκρασίνοὺς ἐκείσε λοφοσειρὰς μαζὺ μὲ τὸ τερψίθυμον ἄσμα ποικιλοφώνων στρουθίων καταρτίζουνσι θείαν τινὰ μουσικὴν συναυλίαν ἐν τῷ μέσῳ τῆς μυστηριώδους σιγῆς τῆς βασιλευούσης ἐν ἡμέρᾳ εὐδία. Ποῦ καὶ που πεπηγότες ὄγκοι κρυσταλλωδῶν ὑδάτων, ὁμοίων ἴσως πρὸς τὰ διανυγὴ νάματα τῆς Κασταλίας, καὶ χιονιστιβάδες εὐμεγέθεις χρυσᾶς ἐκτοξεύουσι μαρμαρυγὰς ὑπὸ τὸ φωτοβόλον θάλαπος τοῦ πυροστεφοῦς δεσπότης τῆς ἡμέρας, ἐνῶ μυροβόλος ζεφυρίτις διαχέει ἀφειδῶς καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις τὸ ἄρωμα τοῦ θύμου καὶ ἀμαράντου καὶ τῶν λοιπῶν εὐόσμων ἀνθέων. Ἀντικρὺ διακρίνεται τὸ Πάπιγκον, τὸ ἐπίσης ἀπότομον καὶ ἐπιβλητικόν, οἶονεὶ ὅμως κύπτει τὸν αὐχένα πρὸ τοῦ γιγαντίου τούτου κολοσσοῦ· διότι τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι τῆς Νεμέρτσκης χαμηλότερον. Ἐκ τῆς κορυφῆς, τῆς κοινῶς *Τσοῦκας* λεγομένης, διακρίνονται ὡσαύτως τὰ Ἰωάννινα μὲ τὴν γραφικὴν τῶν λίμνην, ἡ Κέρκυρα καὶ πλεῖστα μέρη τῆς Ἡπείρου ἐν τῷ ἀχανεῖ ὀρίζοντι, ὅστις περιβάλλει τὸν παρατηρητήν. Καὶ σκιρτῶσι τότε ἐν τῇ καρδίᾳ πόθοι καὶ ἐλπίδες καὶ ἡ διάνοια ἀνέρχεται εἰς σφαίρας ὀνειρώδεις πρὸ τοῦ θεσπεσίου πανοράματος, ὅπερ τόσον ἡδέως ἀπασχολεῖ τὴν ὄρασιν ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἢ δύσιν τοῦ φωτολαμποῦς ἄρματος τοῦ ἡλίου, ὅποτε αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ δέσμαι χρυσοῦ φωτὸς σπινθηροβολοῦσιν εἰς τὸ στερέωμα μετ' ἐξαιρετικῆς αἴγλης καὶ ἡ ἡ καρδία γοητευτικῶς ὠθεῖται εἰς κατάνυξιν καὶ δοξολογίαν τοῦ Δημιουργοῦ. Πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ μαγικοῦ τούτου θεάματος, ὀλίγον ἴσως ὑστεροῦντος τοῦ ἐξαισίου ἐκείνου τῶν Ἀλπεων, καὶ χάριν θηρευτικῶν ἐκδρομῶν, διότι ἐκεῖσε διαιτῶνται δορκάδες, αἰγαγροὶ καὶ χοῖροι, πέρδικες καὶ ἄλλα πτηνά, ἰδίᾳ πρὸς τὸ μέρος Μποντισκοῦ ἐνθα αἰωνόβιοι πεῦκαι καὶ φηγοὶ εὐθυτενεῖς καὶ παχύσκιτοι καὶ δρυῶν ἄλση καλύπτουσιν ἀρκοῦσαν ἔκτασιν, ἀπὸ τινων ἐτῶν διέρχονται ἡμέρας τινὰς κατὰ Ἰούνιον ἢ Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον πρόσωπα ὑψηλῆς κοινωνικῆς περιωπῆς ἐκ τε τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς γείτονος Ἑλλάδος. Ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποσιν ἢ διαμονὴν ἐπὶ τι διάστημα κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἀπεδείχθη λίαν εὐεργετικὴ μὲ καταφανῇ καὶ ἀπροσδόκητα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀεροθεραπείας. Οἱ Κουτσόβλαχοι τοῦ Μετζητιέ, οἱ παραθερίζοντες τακτικῶς ἐκεῖ

σε, καὶ ἄλλοι ποιμένες καὶ κτηνοτρόφοι ἔχουσι ρώμην καὶ ἀντοχὴν ἀξιοθαύμαστον καὶ τὸ δῶρον τῆς ὑγείας τὸ πολύτιμον μόνον ἐκεῖνοι φαίνονται ὅτι κέκτηνται ἐπαρκῶς.

Καθ' ἣν στιγμὴν χαράσσω τὰς γραμμὰς ταύτας κάθημαι παρὰ τὸ παράθυρον ἐστραμμένην ἔχων τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν λευκόπεπλον καὶ μεγαλοπρεπῇ μὲ τὰς πολλὰς ἐκ τοῦ ἡλιακοῦ φέγγους ἀντανγείας τῆς καὶ ἀναλαμπὰς ὑψικάρηνον Νεμέρτσκαν, ἐνῶ ἐδῶ σφοδρὸς ὑετὸς κρούει τὰς ὑάλους τοῦ δωματίου μου. Τίς οἶδεν ὅποια ταραχὴ μετ' οὐ πολὺ θὰ ἐγερθῇ ἐκεῖ ἤδη ὅτε ἀλληλοσυγκρούονται τὰ φυσικὰ στοιχεῖα μυκωμένου μανιωδῶς τοῦ ἀγρίου βορρᾶ καὶ μαύρη νεφέλη προμηνύουσα γενικὴν τοῦ καιροῦ ἀναστάτῳσιν ἐγγίζει νὰ καλύψῃ τὴν χιονόλευκον ἐκείνην κορυφὴν τὴν σελαγίζουσαν καὶ φεγγοβολοῦσαν τόσον φαντασμαγορικῶς. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην σχολιάζω ποικιλοτρόπως τὴν γόνιμον εἰς ἐμπνεύσεις καὶ δημιουργικὴν τῶν ἀρχαίων φαντασίαν, ἥτις ὡς μόνιμον καὶ διαρκὴ κατοικίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μνημοσύνης, τῶν Ἐφύρων τοῦτέστι πάσης νοερᾶς ἐνασχολήσεως, προώρισε τὸν Ἑλικῶνα, παρεμφερὲς δηλαδὴ ἐξοχικὸν μέλαθρον. Καὶ ἐνῶ τὴν ἐν θέρει διαμονὴν εὐρίσκω ἄριστα δικαιολογημένην, θαυμάζω ἐν τούτοις πῶς αἱ λεπτεπίλεπτοι αὗται καὶ ὀρεσίβιοι νεάνιδες ἀντέσχον ἐν χειμῶνι εἰς τὰ ψύχη καὶ τὰς θυέλλας καὶ πῶς ἡ χορεία τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ λογογράφων δὲν ἐφάνη ὅσον ἔπρεπεν ἐπικίχης καὶ προνοητικῆς πρὸς τὸ ἀσθενὲς φύλον. Ἀναμφιβόλως φοβερός τις μισογύνης ἐνέχεται καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. . . Ἀλλ' ὁ παραγωγικώτατος τῶν θεῶν καὶ πολυπράγμων Ζεὺς ἐφρόντισε βεβαίως νὰ προφυλάξῃ τὰς θυγατέρας του ἀπὸ τὰς ὁρμὰς τῶν καταιγίδων καὶ τῶν ἀνέμων καὶ νὰ σώσῃ τὰ γράμματα, ἀφοῦ μάλιστα χάριν τοῦ ἰδίου σκοποῦ ὑπεβλήθη παρὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους εἰς ἐγκυμοσύνην ἐγκεφαλικὴν καὶ τοκετὸν διὰ βανδαλικῆς χειρουργικῆς ἐπεμβάσεως. Naί· αὐτὰ τὰ γράμματα, τὰ ὅποια ὁ μακαρίτης Κάδμος τίς οἶδεν ὑπὸ ποίας συνθήκας ὑπέκλεψε κατόπιν καὶ μετέδωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα χωρὶς νὰ πάθῃ τὰ μαρτύρια τοῦ Προμηθέως.

Ἐκ Βοστίνης.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙΑ

Σ' ἐκεῖνὸ τὸ παραθύρι ποῦ φωτίζεται
κι' ἔχ' ὥμορφ' ἀγυιοκλῆμα καὶ βασιλικὸ
κοιμᾶται ἡ μαυρομάτα ἡ πεντάμορφη
ἐκείνη π' ἀγαπάω χρόνους καὶ καιρό.

Σὰν ποῖο παλληκαράκι νὰ ὀνειρεύεται
ἀπόκοσμα λογάκια νὰ τήνε μιλεῖ
καὶ γέροντας στ' ὠραῖο μαξιλάρι της
στοὺς κόρφους της ν' ἀπλώνη καὶ νὰ τὴν φιλεῖ.

Στάσου καλή μου νύχτα καὶ μὴ σβύνεσαι
δὲ στὸ ζητῶ γιὰ μένα μόνονε γι' αὐτὴ
νὰ μὴ τῆς διακόψης τὰ ὀνείρωτα
Τὴν ὥμορφη ζωὴ της τὴν ὀνειρευτὴ.

Δέλφινον 1910.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ Γ. ΠΑΠΑΣ

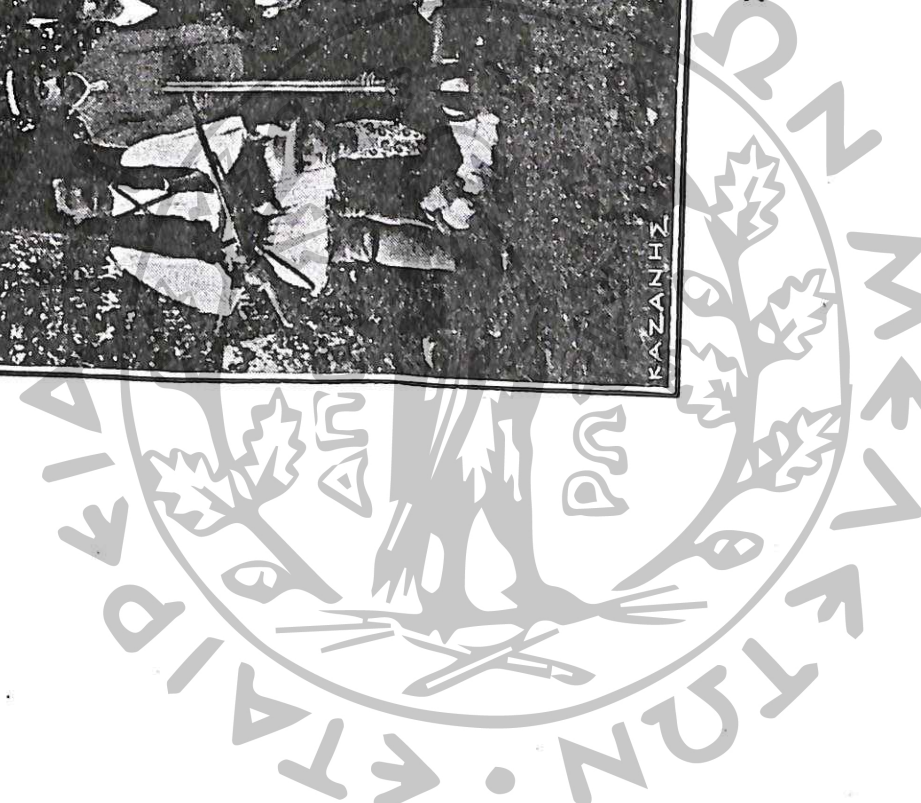
ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΟΦΙΑΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

- * Ἄν πεθάνω ἀπὸ συνάχι, ἡ πανοῦκλα μὸνζες νᾶχη.
 - * Γαῖθάρου μῦθον ἔλεγαν, κι' αὐτὸς τ' αὐτιά του ἐτσιούλωνε.
 - * Δὲν θέλω ἄντρα ὥμορφον νὰ κάθεται σιμὰ μου.
Νὰ συχνομπαρμπερίζεται, καὶ νὰ πεινάη ἡ κοιλιά μου.
 - * Ὅσο πίν' ἡ συμπεθέρα, τόσο καλοκουδεντιάζει.
- (ἀρχ. Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ του νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης τοῦ πίοντος.)
- * Τρεῖς ἐννιά εἵκοσι ἕνα. φάγε σύ, δός μου κι' ἐμένα.
 - * Τρεῖς στὸ λάδι τρεῖς στὸ ξύδι κ' ἕξη στὸ ξυδόλαδο.

ΣΤΑΣ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΥΝΗΓΙΟΥ

ΚΑΖΑΝΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η ΑΡΧΑΙΑ ΧΑΟΝΙΑ ΕΝ ΤΗ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

(Ἐκ τῆς ἀνεκδότου Ἱστορίας τῆς Χειμάρρας)

Ἡ Χαονία οὖσα ὡς προερέθη, χώρα τῆς Ἡπείρου δὲν παρουσιάζει ἰδίαν ἱστορίαν, ἀλλὰ σχεδὸν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ βασιλείου τῆς Μολοσσίδος φέρεται ἢ συμμαχοῦσα αὐτῇ ἢ ὑπαγομένη εἰς τὸν αὐτὸν βασιλέα. Ἐκεῖνο ὅμως ὅπερ περὶ Χαόνων γνωρίζεται, εἶναι ὅτι ὑπῆρξαν οἱ περιφημότεροι καὶ ἰσχυρότεροι τῶν Ἡπειρωτῶν μετὰ τοὺς Μολοσσούς, καθὼς τοῦλάχιστον ὑφ' ἀπάντων τῶν συγγραφέων ὁμολογεῖται. Ὅπως δὲ ὅμως ἐξεταζόμενος ὁ ἱστορικὸς βίος τῆς Χαονίας δὲν ἤθελεν εἰσθαι ἢ ἐν συνόλῳ αὐτὸς ὁ Ἡπειρωτικὸς, τὸν ὅποιον ἐν συντόμῳ θέλομεν ἐκθέσει ἀναγκαζόμενοι ν' ἀφειδῶμεν κατὰ τι τοῦ κυρίου ἡμῶν θέματος.

Τὸ βασίλειον τῆς Ἡπείρου, ὅπερ ἀνέδωκε τὴν τελευταίαν ἀναλαμπὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἰσχύος, πρὸ πολλοῦ νεκρᾶς οὖσης ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι καὶ ἐν παρακμῇ ἐν Μακεδονίᾳ, ὡς ἀρχικὸν πυρῆνα εἶχε τὸ βασίλειον τῆς Μολοσσίδος. Τούτου ἰδρυτὴς ὑπῆρξεν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται, ὁ Νεοπτόλεμος ἢ Πύρρος ὅστις, ὡς ἀκριβῶς καὶ ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς Ἡπείρου, ἀνῆγον τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ πολυθρύλλητον τῶν Αἰακιδῶν γένος, ὀνομασθέντες τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς τοῦ Πηλέως.

Ὡς πρῶτος Αἰακίδης, διάδοχος τοῦ Νεοπτολέμου, φέρεται ὁ Μολοσσός, ὅστις ἐστερέωσε καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος ἀποθανόντος δ' αὐτοῦ μετ' ὀλίγον ἀτέκνου, τὸν θρόνον κατέλαβεν ὁ Πίελος, τοῦ ὁποίου οἱ διάδοχοι ὑπῆρξαν ἀνάξιοι τοῦ στέμματος, ὅπερ κατὰ τὸ 480 περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀδμήτου, ὅστις μετέπειτα ἐφιλοξένησε τὸν φυγάδα τότε Θεμιστοκλέα.

Εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι οἱ Ἡπειρῶται μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν ἀπετέλουν ἐν βασίλειον ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐν Πασσαρῶνι γενομένας τελετὰς συνεδέοντο μεταξύ των διὰ συμμαχιῶν. Κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου, οἱ Θεσπρωτοὶ καὶ οἱ Χαόνες (ἦρχοντο τότε ὑπὸ τοῦ Μακάρονος καὶ τοῦ Φωτίου) ἦσαν ἀβασίλευτοι καί, εἰ καὶ ὑπῆρχε παρ' αὐτοῖς βασιλικὸν γένος, οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐβασίλευον ἀλλ' ἦρχον—ἐπετησίῳ προστατείᾳ ἦτοι κατ' ἔτος ἐκλεγόμενοι.—Κατὰ ταῦτα οἱ Ἡπειρῶται, καίτοι διηρημένοι ὄντες, ἔζων ἐν ὁμονοίᾳ ἀδελφοποιούμενοι ἐν Πασσαρῶνι, ἐνθα ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι ἕμνουν κοινὸν ὄρκον εἰς τὸν Ἀρειὸν Δία ὅτι θὰ σέβωνται ἀλλήλους εἰς τοὺς κοινούς νόμους.

Μετὰ τὸν Ἀδμήτον ἀναφέρεται ὡς βασιλεὺς ὁ Θαρύπας (430) μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁποίου οἱ Ἡπειρῶται, ἐκτὸς σχέσεων τινῶν τοῦ Ἀδμήτου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἔζων κεχωρισμένοι τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων μηδεμίαν ἔχοντες πρὸς αὐτοὺς ἐπικοινωνίαν. Ὁ μετὰ μικρὸν ὅμως ἐκραγὲς Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ἡ ἐκάστοτε πρὸς τοὺς Ἡπειρώτας προσφυγὴ καὶ τῶν δύο ἀντιμαχομένων μερίδων, οἱ μεγαλοπρεπεῖς αὐτῶν στόλοι καὶ τέλος αὐτὴ ἡ τῶν Ἑλλήνων μάθησις, ἥς ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἔβλεπον ἤδη τὰ ἀποτελέσματα, ἀφύπνισαν τοὺς Ἡπειρώτας καὶ ἐνεθάρρουν τὸν Θαρύπαν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς χώρας. Ὁ λαμπρὸς οὗτος βασιλεὺς διῶδὼν ὅτι μόνη ἡ μὀρφωσις τοῦ λαοῦ θὰ ἐπέφερε τὰ ποιοῦμενα ἀποτελέσματα, προσεκάλεσεν ἐκ τῆς κυρίως Ἑλ-

λαίδος ἄνδρας πεπαιδευμένους, ἵδρυσε σχολεῖα, εἰσήγαγε τὰ ἑλληνικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ τοὺς ἑλληνικοὺς νόμους, ἐκόσμησε τὰς πόλεις καὶ ἐπροστάτευσεν τὴν καλλιέργειαν τῆς χώρας. Ὡς δ' ἀνατραφεὶς ἐν Ἀθήναις, ἵδρυσεν κατ' ἀπομίμησιν βουλὴν καὶ ἐτησίους ἄρχοντας.

Αἱ στερεαὶ βάσεις τοῦ Θαρύπα ἐπέτρεψαν εἰς τὸν διαδεχθέντα αὐτὸν υἱὸν τοῦ Ἀλκέταν (395) ἐπιτυχῇ ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου τοῦ πατρός, διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν μετὰ τῶν Ἑλλήνων σχέσεων καὶ ἐπικοινωνιῶν, αἵτινες ζωηρῶς ἀνέμιξαν αὐτὸν καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πολιτικὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ πρὸς στιγμὴν μὲν ὁ Ἀλκέτας ἀναγκασθεὶς ἐγένετο σύμμαχος τῶν Φερρῶν καὶ Θεσσαλίας, ἀλλ' ὅτε μετ' ὀλίγον ἀνέλαβον καὶ πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἡγεμονίαν διὰ τοῦ Τιμοθέου ἐγένετο στενὸς φίλος αὐτῶν μεθ' ὅλων τῶν Ἑπειρωτῶν.

Τὸν Ἀλκέταν διεδέχθησαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Ἀρύβας καὶ Νεοπτόλεμος (361) διαμοιράσαντες τὸ βασίλειον· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ὁ Ἀρύβας ἐκδιώξας τὸν ἀδελφόν του ἔμεινε μόνος βασιλεὺς. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ θρόνος περιῆλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱοῦ τοῦ ἐκδιωχθέντος Νεοπτόλεμου (342). Ὁ Ἀλέξανδρος καίτοι ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῇ βοηθείᾳ τοῦ Φιλίππου, καίτοι οὕτως εἶπεῖν ὑπετάγη εἰς τὴν Μακεδονικὴν ὑπεροχὴν (διατηρηθεῖσαν καὶ μέχρι τῶν πρώτων διαδόχων τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ Κασσάνδρου) ἀνεδείχθη βασιλεὺς πολλοῦ λόγου ἄξιος κατορθώσας νὰ ὑπαγάγῃ εἰς τὸ σκῆπτρόν του ἅπαντας γενικῶς τοὺς Ἑπειρώτας. Μετέπειτα θέλων νὰ διαδραματίσῃ πρόσωπον ἐν τῇ ἱστορίᾳ διέβη εἰς Ἰταλίαν ἔνθα, κατὰ τὴν δευτέραν ἐκστρατείαν του, ἐφρονεύθη.

Μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον κατέλαβε τὸν θρόνον ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιωχθεὶς υἱὸς τοῦ Ἀλκέτα Αἰακίδης (331) ὅστις ἦτο ἀφροσιωμένος τῇ ὑπὸ τῇ Ὀλυμπιάδι Μακεδονικῇ μερίδι. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἐβοήθησεν αὐτὴν εἰς τοὺς τρομεροὺς φόνους οὓς αὕτη

διέπραξεν, οἱ Ἑπειρῶται ἀπεκήρυξαν αὐτὸν εἰς Μακεδονίαν ἔτι ὄντα καὶ συνεμάχησαν μὲ τὸν ἀντίπαλον τῆς Ὀλυμπιάδος Κάσσανδρον. Οὗτος ἀνεβίβασεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρύβα Ἀλκέταν τὸν Β' (312) ὅστις ὁμοῦς ἐφρονεύθη ὑπὸ τῶν Ἑπειρωτῶν ἔνεκα τῆς σκληρότητός του.

Μετὰ τὸν Ἀλκέταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Πύρρος ὁ Β' ὁ μέγας, τὸ πρῶτον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ εἶτα μόνος (295—272 π. Χ.) Ὁ Πύρρος ὁ ὑπὸ τῶν Ἑπειρωτῶν ἐπικληθεὶς Ἀετός, μείνας μόνος βασιλεὺς, ἐστερέωσε τὸν θρόνον εἰς τὴν συνείδησιν τῶν πρὸς δημοκρατίαν κλινόντων ἤδη Ἑπειρωτῶν, διὰ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ κράτους του ἀρκούντως πρὸς Β. καὶ μέχρι τῆς Κερκύρας, μέχρι τῆς Αἰτωλίας πρὸς Ν. καὶ διὰ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Παραναΐας καὶ Τυμφαίας, ἃς οἱ Μακεδόνες εἶχον ἀφαιρέσει. Ὁ Πύρρος εἶνε ὁ μεγαλύτερος βασιλεὺς ὃν παρουσιάζει ἡ Ἑπειρωτικὴ Ἱστορία καὶ κατὰ τὸν Παπαρηγόπουλον ὁ τολμηρότερος καὶ εὐτυχέστερος καὶ ἀγαθώτερος τῶν συγχρόνων πρωταγωνιστῶν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ Ἑπειρωτικὴ δύναμις εὐρίσκετο εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης καὶ προηγεῖτο τῆς Ἑλλάδος.

Θεωροῦμεν περιττὸν ὅπως ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τὰς περὶ τοῦ βασιλέως τούτου περιγραφὰς τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὰς μελέτας τοῦ Σταγηρείτου, ἐν αἷς διαβλέπει τις τὴν εὐγενῆ ψυχὴν καὶ τὴν πανταχοῦ ἐπιπλέουσαν ἀνδρείαν του. Τίς ἀκριβῶς ἠθέληεν εἶσθαι ἡ Ἑπειρος καὶ ἡ Ἑλλὰς σύμπασα ἔὰν ὁ ἔνδοξος οὗτος βασιλεὺς ἐκτὸς τῶν ἄλλων προτερημάτων του ἐκοσμεῖτο καὶ δι' ἑτέρου τινός, συνοψίζεται εἰς τὸν ἑξῆς περὶ αὐτοῦ ἐπίλογον κρίσεων τοῦ Παπαρηγοπούλου.

— . . . «Τοιοῦτος ἦτο ὁ Πύρρος καὶ ἂν παρεκτὸς τῶν ἀρετῶν τούτων, εἶχεν εὐστάθειάν τινα χαρακτῆρος καὶ πολιτείας, ἥθελε βεβαίως ἀναδείξει τὴν Ἑπειρον ἡγεμόνα τῆς

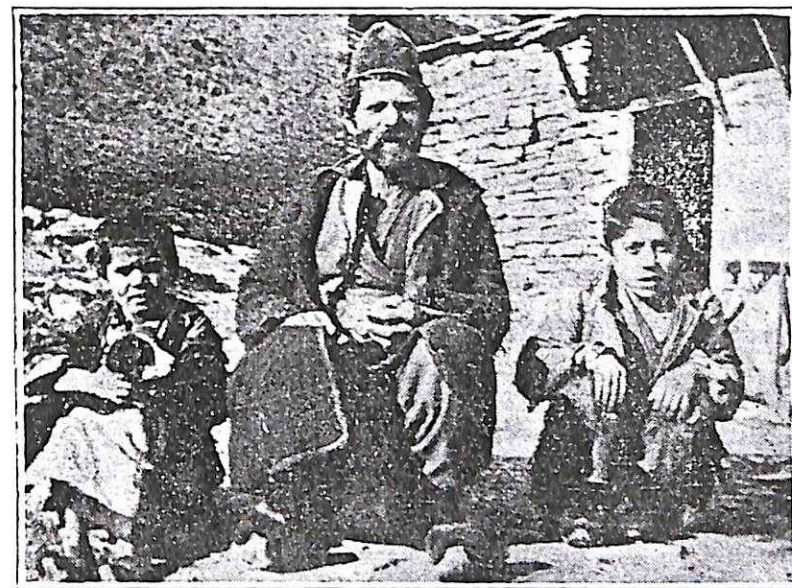
Ἑλλάδος καὶ ἤθελε προσθέσει εἰς τὸ κλέος, ὅπερ διὰ τῶν Μακεδόνων πρὸ ὀλίγου τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐκτήσατο, τῆς διαδόσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν Ἀνατολίν, τὸ ἕτερον οὐδὲν ἦττον ἐπίζηλον κλέος τῆς διὰ τῶν Ἑπειρωτῶν καὶ τοῦ μοναρχικοῦ αὐτῶν πολιτεύματος συντηρήσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῆς ἐστίᾳ. . . »

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πύρρου ἐπῆλθε καὶ ἡ κατάπτωσις τῆς Ἑπειρωτικῆς ἰσχύος, τῶν Ἑπειρωτῶν κλινόντων ἤδη πρὸς ἄκρατον ἐλευθερίαν. Καὶ πρὸς στιγμὴν μὲν ἐδέχθησαν ὡς βασιλέα τὸν υἱὸν τοῦ Πύρρου Ἀλέξανδρον τὸν Β' (272 π. Χ.), ἀλλ' ὅτε οὗτος μετ' ὀλίγον ἀπέθανε καὶ ἀφῆκε βασιλεύουσιν τὴν σύζυγόν του Ὀλυμπιάδα, ὡς ἐπίτροπον τῶν ἀνηλίκων υἱῶν τοῦ Πύρρου τοῦ Γ' καὶ Πτολεμαίου (249 — 229), ἀνεφάνη καὶ πάλιν τὸ ὑπεράγαν φιλελεύθερον πνεῦμα τῶν Ἑπειρωτῶν. Ἡ Ὀλυμπιάς στενοχωρουμένη πανταχόθεν καὶ ἰδίως ἔνεκα τῆς ἐπισυμβάσης ἔριδος μεταξὺ τῶν Ἀκαρνάνων καὶ Αἰτωλῶν ὑπήγαγε διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς καὶ πάλιν τὴν Ἑπειρον ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν ὑπεροχὴν.

Μετ' ὀλίγον, καθ' ὃν χρόνον ἐπρόβαλλε τὸ πρῶτον τὸ ρωμαϊκὸν φάσγανον, ἀνέλαβον τὰς ἡνίας τοῦ κράτους οἱ ἐνηλικιωθέντες υἱοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἵτινες δυστυχῶς ὑπῆρξαν ἀτυχεῖς· διότι ὁ μὲν Πύρρος ἐκστρατεύσας ἐναντίον τῶν Αἰτωλῶν ἐφονεύθη, ὁ δὲ Πτολεμαῖος μετ' οὐ πολὺ ἐδόλοφονήθη ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν. Μετὰ τούτους, ἐκλιπόντων ὀλοτελῶς ἀρρένων Αἰακιδῶν τὸν θρόνον· ἀνέλαβε ἡ Δηϊδάμεια, ἥτις ἐξεμέτρησε τὰς ἁμαρτίας τῶν Αἰακιδῶν φρονευνθεῖσα διὰ συνωμοσίας, ἡ ὁποία κατήργησε τὴν βασιλείαν καὶ ἐκήρυξε τὴν δημοκρατίαν καθ' ἐκάστην Ἑπειρωτικὴν Ἐπαρχίαν, οὕτως ὥστε οὐδὲν ἰσχυρὸν προπύργιον ἔμεινε πλέον εἰς τὰς κατακτητικὰς βλέψεις τῶν Ρωμαίων.

Ἐκτοτε οἱ Ἑπειῶται ἐγκατέλειψαν τὰ πάντα κατὰ τοι-

οὔτον τρόπον μάλιστα, ὥστε καὶ δι' αὐτὴν τὴν φρούρησιν τῶν πόλεων ἐλάμβανον ξένους μισθοφόρους, οἱ ὅποιοι ἐγένοντο πρόξενοι μεγάλων καταστροφῶν. Βλέποντες οἱ Ἑπειῶται τοὺς πανταχόθεν ἐπαπειλοῦντας κινδύνους συνηνώθησαν καὶ πάλιν ὑπὸ τὸν Φίλιππον τῆς Μακεδονίας καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ὡσαύτως μέρος εἰς τοὺς κατὰ Πελοπόννησον

ΠΡΟ ΠΤΩΧΙΚΗΣ ΚΑΛΥΒΗΣ

(Φωτογρ. Γ. Δημητριάδου)

πολέμους, ἐν ᾗ, διὰ τοῦ ἥρωος Κλεομένου, ἡ Ἑλλὰς ἀνέδωκε τὰς τελευταίας σπασμωδικὰς κινήσεις πρὸς ἀνόρθωσιν (221 π. Χ.)

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ ρωμαϊκὸς κίνδυνος ἐγένετο τοσοῦτον ἄμεσος, ὥστε οἱ Ἑπειῶται παντὶ σθένει προσεπάθουν ν' ἀποφύγῃσι πᾶσαν ρῆξιν πρὸς τοὺς Ρωμαίους, ἥτις ὡς ἐπακολούθημα θὰ εἶχεν αὐτὴν τὴν ὑποδούλωσιν αὐτῶν. Τούτου ἔνεκα ἐκολάκευον τοὺς Ρωμαίους παντοιοτρόπως καὶ μάλιστα συγκατετέθησαν, ἐπὶ σχετικῇ αἰτήσῃ, νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτοὺς διὰ τῆς χώρας τῶν εἰς Αἰτωλίαν,

ἐναντίον τῆς ὁποίας εἶχον κηρύξει τότε τὸν πόλεμον. Οἱ Ρωμαῖοι ὅμως ὑπὸ τὸν Μάρκον ἐλθόντες εἰς Ἀμβρακίαν ἐπολιόρκησαν αὐτὴν καὶ παραδοθείσης μετ' ὀλίγον τῆς πόλεως, ἐθεώρησαν καλὸν νὰ ἀποστείλωσιν εἰς Ρώμην πάντα τὰ ἀριστουργήματα ἅτινα ἐκόσμουν αὐτὴν ὡς καθέδραν τῶν Πυρρίδων. Παρ' ὅλα ὅμως ταῦτα οἱ Ἑπειῶται καὶ ὅτε ἀκόμη ἐπῆλθεν ἡ πρὸς τὸν Περσέα ρῆξις τῶν Ρωμαίων, ἐπιμελῶς ἀπέφευγον ἐπικίνδυνον συμμετοχὴν. Δυστυχῶς ὅμως τὸ οὐδέτερον πνεῦμα τῶν Ἑπειωτῶν δὲν διήρκεσε μέχρι τέλους ἕνεκα τῆς ἐναντιώσεως τῶν Ρωμαϊζόντων καὶ ἰδίως τοῦ μυσαροῦ Χάροπος, οἱ ὅποιοι φιλοδοξοῦντες τυραννίδας καὶ ἀτομικὰ συμφέροντα ὥθουν τὸν λαὸν εἰς πόλεμον. Παρασυρθέντες εἰς τὸν πόλεμον οἱ Ἑπειῶται εἶδον μετ' ὀλίγον τοὺς φόβους των ἐκπληρουμένους, διότι ἡττηθέντος τοῦ Περσέως ἐν Πίδνῳ ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Παύλου Αἰμιλίου (168), ὁ τελευταῖος ἀπέστειλεν εἰς Ἑπειρον τὸν στρατηγὸν Ἀνίκιον ἵνα ὑποτάξῃ τὴν χώραν, ἥς αἱ δημοκρατούμεναι πόλεις παρεδίδοντο ἀλληλοδιαδόχως, σχεδὸν ἄνευ ἀντιστάσεως. Συμπληρωθείσης τῆς κατακτήσεως ὁ Ὑπάτος Αἰμίλιος κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑπειρον, ἐνθα ἐξετέλεσε τὴν μοναδικὴν εἰς τὰ χρονικά τῶν ἐθνῶν ἀπάνθρωπον πρᾶξιν, αἰχμαλωτίσας ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδας ψυχῶν καὶ λεηλατήσας ἑβδομήκοντα Ἑπειρωτικὰς πόλεις ἀνατρέψας ἄρδην αὐτάς.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ρωμαίων ἔμεινεν ἀρχηγὸς ὁ Χάροψ. Ὁ μέγας οὗτος προδότης συνεπλήρωσε τὴν καταστροφὴν φρονεύων καὶ λεηλατῶν τὰ πάντα καὶ ἰδιοποιούμενος τὰς περιουσίας ἡσύχων πολιτῶν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδὲν σχεδὸν σχετικὸν περὶ Ἑπείρου σφύζεται μέχρι τῆς παρὰ τὸ Ἀκτιον ναυμαχίας (31 π. Χ.), μεθ' ἣν ὁ Καῖσαρ ἔκτισε τὴν Νικόπολιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ συνέλεξε ἐκ δεκατριῶν πόλεων πᾶν ὅ,τι πρὸς καλλωπισμὸν ἀφῆκαν αἱ παρελθοῦσαι θηριωδία.

Ἡ Ἑπειρος διετέλεσεν ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους, διοικουμένη ὑπὸ τῆς μακεδονικῆς ἀνθυπατίας (ἀπὸ τοῦ 168 π. Χ.) ὡς καὶ ἡ λοιπὴ Ἑλλάς (ἀπὸ τοῦ 146 π. Χ.) ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἀχαΐα, μέχρι τοῦ διχασμοῦ τοῦ Ρ. Κράτους, ὅτε περιῆλθεν εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς δεχθεῖσα κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τὸν χριστιανισμόν μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν παγίωσιν τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους ἡ ἀτυχὴς χώρα ὑπέστη τὰ πάνδεινα ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Γότθων (κατὰ τὴν τρίτην καὶ ἡμισείαν μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα), τοῦ Γενσερίχου (474 μ. Χ.), τῶν σιφῶν τοῦ Γωτίλα (552), ὁπότε ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ὀχύρωσε πολλὰς πόλεις. (Προκοπ. περὶ κτισμάτων β- IV κ-Ι-καὶ IV), τῶν Σλαυικῶν φύλων (κατὰ τὴν ἕκτην ἑκατοντ.) καὶ τέλος τῶν Νορμανδῶν κατὰ τὸ 1081.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κων]πόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων (204), ἡ Ἑπειρος μέχρι τοῦ Δυρραχίου ἐσχημάτισε δεσποτᾶτον ὑπὸ τὸν Μιχαὴλ Κομνηνὸν Ἀγγελον, ὃν διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Νικηφόρος καὶ τοῦτον ὁ Θωμᾶς (1241—1318). Τέλος ἐπ' αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου ὑπῆχθη καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν. Μετὰ μικρὸν κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Σέρβου βασιλέως Στεφάνου (Κράλη τοῦ Ἐλεήμονος), ὅστις μετέτρεψε τὰ πάντα εἰς ἐρείπια. Ἡ Ἑπειρος διετέλεσεν ὑπὸ τοὺς Σέρβους μέχρι τοῦ 1356, πάσχουσα τὰ πάνδεινα. Κατὰ τὸ 1431 ὑπέταξεν αὐτὴν ὁ Σουλτάν Μουράτ ὁ Β' (1421—1451). Ἐν τούτοις ὅμως παρὰ τὴν ὑποταγὴν ταύτην ἐν τε τῇ Ἑπείρῳ καὶ Ἀλβανίᾳ διετηρήθησαν διάφορα κρατίδια αὐτόνομα καὶ ἀνεξάρτητα. Ἐν τούτων εἶναι καὶ ἡ μικρὰ ἡγεμονία Χειμάρρας καὶ Βλίας, περὶ ἥς κυρίως πραγματευόμεθα. Τὰ κρατίδια ταῦτα συνεδέθησαν διὰ συμμαχικοῦ δεσμοῦ μετὰ τοῦ ἥρωος Γ. Καστριώτου (1440). Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς συμμαχίας, ἡ Ἑπειρος ἔπεσεν εἰς παντελεῆ ἀφάνειαν μέχρι τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, ὅτε ἐγένετο ἡ ἀρχικὴ κοι-

τὶς τῶν κλεφτῶν (ἐπὶ Σουλτὰν Σουλεϊμὰν τοῦ Α' 1520 — 1566). Καθ' ὅλον τὸν μετέπειτα χρόνον ὑφίστατο τὰ πάν-
δεινα μέχρι τοῦ 1788, ὅτε περιήλθεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ νέου
Φαλάρεως Ἀλῆ Πασσᾶ.

Ἀθῆναι

Μ. Σ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΟΦΙΑΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

- * Ποτέ του αὐγὸ δὲν ἔδωκε μήτε 'ς τ' ἁγιοῦ Λαζάρου.
- * Πήγαμε νὰ σκιάξουμε καὶ μᾶς ἐπατάγωσαν.
- * Παλληκάρι ποῦ πηδάει τὸ μανιτάρι.
- * Ὁ λύκος ἢ φάγη ἢ δὲν φάγη, ἀπὸ ὅλους κυνηγιέται.
- * Ὁ Μάρτης ὡς τὸ γιῶμα φοφάει βόϊδι, κι' ὡς τὸ βράδυ τὸ
βρωμιάζει.
- * Πιὲ γὰῖδαρε ἁγίασμα.
- * Ἀπὸ πῆττα ποῦ δὲν τρῶς, τί σὲ μέλι κι' ἂν καῖ;
- * Πόσο κεχρὶ σέπεται καὶ πόσα πουλιὰ φοφοῦν!
- * Εἶναι μακρυὰ τὸ σκοτάδι; — κλειστά μάτια νὰ τὸ βρῇς.
- * Ὅσο θέλει ὁ παπᾶς, τ' ἀλλουνοῦ παπᾶ καλό, τόσο νὰ ψηθῇ
τ' αὐγὸ.

(ἄρχ. Κεραμεὺς κεραμεὶ κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων.)

- * Τὸ γυαλὶ κ' ἡ τύχη εὐκολα τσακίζεται.
- * Τὸ βουδάκι κι' ἂν ξεπέσῃ, πάλ' ἀξίζει ἓνα βόϊδι.

(ἄρχ. Ἀετοῦ γῆρας κορύδου νεότης.)

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Τοῦ θέρους τέττιξ νᾶμουνα πολὺ ἐπιθυμοῦσα,
καὶ τ' ἀγαθὰ ἄς μ' ἔλειπον τοῦ κόσμου τῶνα-τᾶλλο,
τὴν ἐρημιὰ γιὰ συντροφιά νᾶχω, σεπτὴ μου Μοῦσα,
κι' ὀλομερῆς εἰς τὴ δροσιὰ νὰ στέκω καὶ νὰ ψάλλω.

Τὸν τέττιγα ἐξήλωσα τρανὸν τὸν ἀκαμάτη,
τῆς ἐξοχῆς τὸν θερμουργὸν Μουσῶν τὸν Κουκουζέλη,
ποῦ 'ς τὴ δουλειὰ τοῦ γείτονος ποτὲ δὲν ρίχνει μάτι,
κι' ἂν καίεται τὸ σπῆτί του κι' ἐκείνο δὲν τὸν μέλλει.

Ὡς τέττιξ ἐπεθύμησα ἀμέριμνος νὰ ζήσω,
νᾶχω τὸν ἴσκιο συντροφιά, τὴν ἐρημιὰ, τὸ βράχο,
ὅλα τοῦ κόσμου τ' ἀγαθὰ εἰς ὅλλους ἄς τ' ἀφήσω,
τὸν ταμπουρᾶ προσκέφαλο, καὶ τὸ βιολί μου νᾶχω!!!

Θέλω νὰ ζῶ μὲ τ' ἄσματα τὸν ἅπαντά μου χρόνον,
καὶ *χασομέρη* ἂν μὲ πῇ ὁ κόσμος ἀπαξάπας,
οὔτε ἰδρόνει μου τ' αὐτί, κι' οὔτε γι' αὐτὸ θυμόνω,
κι' ἂν ἦτον ἡ δουλειὰ καλὴ, θὰ δούλευε κι' ὁ Πάπας.

Τί νὰ τὴν κάμω τὴ ζωὴ, νὰ λυνῶ 'ς τὸν ἰδρώτα,
τέτοια ζωὴ καλλίτερα ποτὲ κανεῖς μὴ ζήση!!
θέλω τὴ ξένοιαστη ζωὴ!! ζωὴ, ψυχὴ καὶ κόττα!!
οἷστρον πρὸς Μούσας κι' Ἐρωτα! τραγούδι καὶ μεθύσι!!

Ποτὲ δὲν θέλω *μύρμηκα* 'ς τὸν κόσμον νὰ μὲ ποῦνε,
χαρίζω 'ς τοὺς χειρῶνακτας χωράφια καὶ ἀμπέλια,
ἐρρέτωσαν εἰς κόρακας καὶ *τὸ λαβεῖν καὶ δοῦναι*,
καὶ νὰ μοῦ ζῇ ὁ ταμπουρᾶς μὲ τὰ χρυσὰ του τέλεια!!

Τὰς σκέψεις καὶ τὸν κάματον, τὰ κέρδη καὶ τὰ λοῦσα,
εἰς τοῦ Κερδῶου τοῦ Ἑρμοῦ τὴ ράχι θὰ φορτώσω,
κ' ἡ φλόξ τότε τοῦ Ἑρωτος πρὸς Σὲ καὶ μόνην, Μοῦσα,
θὲ νὰ στραφῇ καὶ τῆς νυκτὸς τὴν μυροβόλον δρόσον.

Τὴν συμβουλήν, ὅτι θαρθεῖ χειμῶν, βροχὴ καὶ χιόνι,
καὶ ὡς ὁ τέττιξ ἐκ λιμοῦ κι' ἐγὼ θὲ ν' ἀποθάνω,
δὲν τὴν ἀκούω, κι' οὔτε κἄν τ' αὐτὶ γι' αὐτὸ ἰδρόνει,
κι' οὔτε τοιαῦτα πράγματα ποτὲ 'ς τὸν νοῦν μου βάνω.

Τὸ θέρος θέλω ἐξοχήν! δροσιὰ!! κρύα νερά!!
θὰ κόψω τὰ μεταξωτὰ τῆς ἐργασίας βρόχια!!
θέλω ν' ἀκούω τὸν γλυκὺν ἤχον τοῦ ταμπουρᾶ!
κι' ἐγὼ δὲν εἶμαι γὰρ δουλεῖά, μ' ἀνάθεμα τῇ φτώχειᾳ!!!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
(Ἐκ Δελβινακίου)

ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΟΦΙΑΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

- * Εἶδ' ὁ σκύλος τὴ γενεὰ του κι' ἀναγάλλιασ' ἡ καρδιά του.
- * Ἡῦρες τραπέζι κάθησαι, ἡῦρες ξυλιὲς τραβήξου.
- * Ἦρθα γιὰ νὰ ξανασάνω κ' ἡῦρηκα μαλλιά νὰ γράνω.
- * Ἄνδρα, μοῦρθαν οἱ ἀξιάδες, φέρ' τὰ γένεια σου νὰ γνέσω.
- * Ἄν ἐφοβοῦνταν ὁ λύκος τὴ βροχή, θὰ ἐφόρειε καὶ κάπα.
- * Πάντα δεῖχνε πόσος εἶσαι καὶ κοιμᾷτι παρακάτω.
- * Παστρικὴ καλὴ ἢ θοδώρα, τὸ τσαροῦχι στὸ τσουκάλι.
- * Ὅταν σκοντάφη τ' ἄλογο, ὅλοι τοῦ λένε τύφλα.
- * Ὅταν ἔχῃς ἀκαμάτην, τί τὸν θέλεις τὸν προφήτην;

